

Na Baragov dan v Lemontu 4. septembra 1978

Ave Maria koledar 1978

AVE MARIA KOLEDAR

1978

65. letnik Ane Maria Koledarja

Izdali: Frančiškani, Lemont, Illinois

NUMBER 10 b

VOLUME 69 (AMK 65)

OCTOBER 1977

AVE MARIA is published in the interest of the Slovenian Franciscan, Fathers of the Custody of the Holy Cross. Printed by AVE MARIA PRINTERY, 1400 Main Street, P. O. Box 608, Lemont, Illinois 60439. Published once monthly - twice in October. Second Class Postage Paid at Lemont, Illinois. Publication: 088960 Subscription rate: U. S. A. \$2.50; outside U. S. A. \$3.00. Changes of Address, and Postmaster notices of undeliverable copies should be sent to Ave Maria Printery, P. O. Box 608, Lemont, Illinois 60439.

Kadar se selite

Prosimo vas, da nam takoj sporočite, kadar spremenite naslov. Pošljite nam svoj dosedanji naslov in svoj novi naslov. Ako več niste na naslovu, ki ga imamo mi, nam pošta vrne številko Ave Marije, katero smo vam poslali in za vrnjeno številko moramo plačati 21 centov. Veliko naročnikov smo že zgubili, ker nam niso poslali spremembe naslova. Poštna uprava nas vedno bolj obremenjuje z novimi predpisi. Z vsakim novim predpisom ni združeno samo delo, marveč tudi stroški.

Kadar se selite nam pošljite oba naslova: svoj dosedanji naslov in svoj novi naslov:

Dosedanji naslov

Ime _____

Street _____

City _____ State _____ Zip Code _____

Nov naslov

Ime _____

Street _____ State _____ Zip Code _____

Pri sestavljanju koledarja se pri posameznih dnevih ni vedno lahko odločiti katerega svetnika ali svetnico izbrati. Marsikdo se začudi: ali so mojega krstnega patrona vrgli iz seznama svetnikov? Vseh svetnikov in svetnic, ki so v seznamu svetnikov, ki jih časti katoliška Cerkev, ni mogoče objaviti. Zato sem se pri izbiri držal teh smernic:

Prednost imajo seveda Gospodovi prazniki, nedelje, Marijini prazniki, ki jih obhajamo v bogoslužju, in prazniki svetnikov.

Po liturgičnem koledarju imamo dvojne praznike: slovesne praznike in praznike. Slovesni prazniki so tiskani z začetnimi črkami, npr. VELIKA NOČ, PETER in PAVEL; prazniki pa z debelimi črkami, npr. „Marijino obiskanje“, „Matej, apostol in evangelist“.

Godovi svetnikov so trojne vrste: obvezen spomin, neobvezen spomin; v tretjo vrsto spadajo svetniki in svetnice, ki niso omenjeni v rimskem misalu.

Obvezen spomin svetnika ali svetnice smo dolžni obhajati pri maši in v brevirju. Neobvezen spomin lahko obhajamo pri maši in v brevirju, ako želimo. One, ki niso v rimskem misalu, smemo obhajati pri maši, ako želimo. Ker nimajo svojih molitev, jih vzamemo iz skupnih molitev za svetnike oziroma svetnice.

* * *

PRESTAVLJENI GODOVI SVETNIKOV: Nekateri godovni dnevi so bili z obnovo liturgičnega ali bogoslužnega cerkvenega koledarja prestavljeni na dan, ko se naj obhaja god po določenih pravilih. Tekom časa so nekatere godove prenesli na razne dneve brez upoštevanja pravil. Zato je v letošnjem koledarju posebno poglavje, ki za posamezne mesece navaja te spremembe.

Pod poglavjem SVETNIŠKI GODOVI PO RIMSLEM MISALU so naštetih svetniki in svetnice ter skrivnosti, ki jih obhajamo v cerkvenem bogoslužju ob določenih dnevih. Tu pridejo v poštev prazniki, obvezni in neobvezni spomini.

Za nedelje in zapovedane praznike je navedeno, katera berila in evangelije vzamemo pri sveti maši. Do sedaj tega nismo objavljali, a posamezniki so želeli to iz praktičnega razloga: priprava za nedeljsko ali praznično mašo.

Za nedelje je letos leto A ali drugo leto triletja; od 1. adventne nedelje pa B.

Za bogoslužne delavnike imam dvoletje: berila za „prvo“ in „drugo“ leto. Letos je do adventa „drugo“ leto, s prvim adventnim tednom pa se začne leto „prvo“ leto. Za advent in post so za prvo in drugo leto enaka branja in evangeliji. Za navadne dneve v letu pa so berila različna, evangeliji pa isti za prvo in drugo leto.

ZAPOVEDANI PRAZNIKI V ZDA

Marija Mati božja	1. januar
Gospodov vnebohod	4. maj
Marijino vnebovzetje	15. avgust
Vsi sveti	1. november
Marijino brezmadežno spočetje	8. december
Gospodovo rojstvo - Božič	25. december

NARODNI - DRŽAVNI PRAZNIKI V LETU 1978

Novo leto	ponedeljek 2. januar
Lincoln's Birthday	ponedeljek 13. februar
Washington's Birthday	ponedeljek 20. februar
Materinski dan	nedelja 14. maj
Memorial Day	ponedeljek 29. maj
Očetovski dan	nedelja 18. junij
Independence Day	torek 4. julij
Labor Day	ponedeljek 4. september
Columbus Day	ponedeljek 9. oktober
Veteran's Day	ponedeljek 23. oktober
Zahvalni dan	četrtek 23. november
Božič	ponedeljek 25. december

GLAVNI PREMAKLJIVI LITURGIČNI PRAZNIKI

Gospodovo razglasenje	8. januar	7. januar
Pepelnična sreda	8. februar	28. februar
Velika noč	26. marec	15. april
Gospodov vnebohod	4. maj	24. maj
Binkošti	14. maj	3. junij
Sveta Trojica	21. maj	10. junij
Rešnje Telo in Rešnja Kri	28. maj	17. junij
Sree Jezusovo	2. junij	22. junij
Kristus Kralj	26. november	25. november
1. adventna nedelja	3. december	2. december

Januar

- 1 N **BOŽJA MATI MARIJA** - Novo leto
2 P Bazilij Vel. in Gregor Nac., š., c. u.
3 T Genovefa Pariška, d.; Anter, p., m.
4 S Elizabeta Ana Seton; Angela Fol, r.
5 Č Janez Neumann, š.; Simeon Stilit, p.
6 P Ermin, opat
7 S Rajmond Penjaf., duh.; Lucijan Antioh.,
8 N **GOSPODOVO RAZGLAŠENJE** (v ZDA)
9 P 1. navadni teden; Berila II.
10 T Viljem iz Bourgesa, š.; Agaton, papež
11 S Pavlin Oglejski, š.; Teodozij, opat
12 Č Alfred, opat; Tatjana (Tanja), muč.
13 P Hilarij, škof in cer. uč.
14 S Feliks (Srečko) Nolanski, duh.
15 N **2. navadna nedelja (let. krog A)**
16 P Marcel, papež
17 T Anton (Zvonko), puščavnik
18 S Marjeta ogrska, redov.; Osmina za edin
19 Č Kanut, kralj; Germanik, muč.
20 P Fabijan, papez In Boštjan, mučenca
21 S Neža (KAgnes), dev. in muč.
22 N **3. navadna nedelja**
23 P Ildefonz, škof; Emerencijana, muč.
24 T Frančišek Saleški, š., cer. uč.;
25 S **Spreobrnitev apostola Pavla;**
26 Č Timotej in Tit, škofa
27 P Angela Merici, devica
28 S Tomaž Akvinski, duhovnik, cer. uč.
29 N **4. navadna nedelja**
30 P Martina, devica, mučenka
31 T Janez Bosko, redovni ustanovitelj
3. navadna nedelja
Iz Galileje sveti luč odrešenja
Iz 8, 23b; 9, 1 - 3
Med kristjani naj ne bo razporov
1 Kor 1, 10 - 13.17
Jezus izpolnjuje Izaijevo pre rokbo
Mt 4, 12 - 23 ali 12 - 17

BOŽJA MATI MARIJA

Blagoslov v božjem imenu

4 Mojz 6, 22 - 27

Bog je poslal svojega Sina, rojenega iz žene

Gal 4, 4 - 7

Našli so Marijo, Jožefa in Dete in čez osem dni so mu dali ime Jezus

Lk 2, 16 - 21

GOSPODOVO RAZGLAŠENJE

Gospodova slava je zasijala

Iz 60, 1 - 6

Zdaj je razodeto, da so pogani sodediči oblube

Ef 3, 2 - 3a. 5 - 6

Z vzhoda smo se prišli priklonit kralju

Mt 2, 1 - 12

2. navadna nedelja

Odrešenik je luč narodom

Iz 49, 3.5 - 6

Milost od Očeta in Sina

1 Kor 1, 1 - 3

Jagnje božje odjemlje grehe sveta

Jan 1, 29 - 34

4. navadna nedelja

Izvoljeno ljudstvo je ponižno in skromno

Sof 2, 3, 3, 12 - 13

Bog je izvolil slabotne

1 Kor 1, 26 - 31

Jezus oznanja, kaj prinaša blagoslov

Mt 5, 1 - 12a

Februar

- 1 S Brigita Irska, devica
2 Č Jezusovo darovanje, Svečnica
3 P Blaž, škof in muč. - Blagoslov grl
4 S Andrej Corsini, š.,; Janez de Britto
5 N 5. navadna nedelja
6 P Pavel Miki in drugi jap. mučenci
7 T Egidij od sv. Jožefa, redovnik
8 S PEPELNICA (post in zdržek)
9 Č Apolonija, dev. in muč.
10 P Sholastika, d. (v ZDA zdržek)
11 S Lurška Mati božja
12 N I. postna nedelja
13 P Katarina de Ricci, redovnica
14 T Ciril in Metod, ap. Slovanov
Valentin (Zdravko), mučenec
15 S Jordan Saški, opat
16 Č Julijana, mučenka
17 P 7 ustanov. serv. (v ZDA zdržek)
18 S Simeon Jeruzalemski, mučenec
19 N 2. postna nedelja
20 P Silvan, mučenec
21 T Peter Damian, škof in cer. uč.
22 S Sedež apostola Petra
23 Č Polikarp, škof in cer. uč.
24 P Sergij, m. (v ZDA zdržek)
25 S Taras, škof; Valburga, devica
26 N 3. postna nedelja
27 P Gabrijel ŽMB, redovnik
28 T Roman, opat; Hilarij, papež

5. navadna nedelja

Pravični je luč v temi

Iz 58, 7 - 10

Vera iz božje moči

1 Kor 2, 1 - 5

Kristjani so sol in luč sveta

Mt 5, 13 - 16

1. postna nedelja

Stvarjenje in greh prvega človeka

1 Mojz 2, 7 - 9; 3, 1 - 7

Milost je močnejša od greha

Rimlj 5, 12 - 19 ali 12.17 - 19

Jezus se posti, hudič ga skuša

Mt 4, 1 - 11

2. postna nedelja

Bog pokliče Abrahama

1 Mojz 12, 1 - 4a

Bog nas kliče in razsvetljuje

2 Tim 1, 8b - 10

Jezusov obraz se je zasvetil ko sonce

Mt 17, 1 - 9

3. postna nedelja

Žejno ljudstvo v puščavi prosi vode

2 Mojz 17, 3 - 7

Po Svetem Duhu je v nas božja ljubezen

Rimlj 5, 1 - 2.5 - 8

Iz Kristusa izvira voda za večno življenje

Jan 4, 5 - 42 ali 5 - 15.39a.40 - 42

Marec

- 1 S Albin, škof; Antonina, mučenka
2 Č Neža Praška, devica; Henrik Suzo
3 P Kunigunda, cesarica (v ZDA zdržek)
4 S Kazimir, kraljevič; Arkadij, š., m.

5 N 4. postna nedelja

- 6 P Fridolin (Miroslav), opat
7 T Perpetua in Felicita, mučenki
8 S Janez od Boga, red. ustanovitelj
9 Č Frančiška Rimska, redovnica
10 P štirideset mučencev (v ZDA zdržek)
11 S Sofronij, škof; Konstantin, spok.

12 N 5. postna nedelja

- 13 P Kristina, devica
14 T Matilda, kraljica; Florentina, op.
15 S Klemen M. Dvorak, redovnik
16 Č Hilarij in Tacijan, mučenca
17 P Patricij, škof (v ZDA zdržek)
18 S SV. JOŽEF, ženin Marije

19 N cvetna nedelja

- 20 P ponedeljek velikega tedna
21 T torek velikega tedna
22 S sreda velikega tedna
23 Č veliki četrtek - Gospodova večerja
24 P veliki petek (post, zdržek)
25 S velika sobota

26 N VELIKA NOČ

1. velikonočna nedelja

- 27 P velikonočna osmina
28 T velikonočna osmina
29 S velikonočna osmina
30 Č velikonočna osmina
31 P velikonočna osmina

4. postna nedelja

David postane Izraelov kralj

1 Sam 16, 1b.6 - 7.10 - 13a

Kristus je luč v življenje

Ef 5, 8 - 14

Jezus odpre oči sleporojenemu

Jan 9, 1 - 41 ali 1.6-9.13-17.34-38

5. postna nedelja

Božji Duh nam daje življenje

Ezek 37, 12 - 14

V nas je božji Duh, ki obuja v življenje

Rimlj 8, 8 - 11

Jezus je vstajenje in življenje

Jan 11, 1 - 45 ali 3-7.20-27.33b-45

Cvetna nedelja

Svojega obraza nisem skrival pred tistimi,
ki so me sramotili

Iz 50, 4 - 7

Ponižal se je, zato ga je Bog povišal

Flp 2, 6 - 11

Trpljenje našega Gospoda Jezusa Kristusa

Mt 26, 14 - 75; 27, 1 - 66

27, 11 - 54

VELIKA NOČ - GOSPODOVO VSTAJENJE

Ko je vstal od mrtvih, smo z njim jedli
in pili

Apd 10, 34a.37 - 43

Iščite, kar je zgoraj, kjer je Kristus

Kol 3, 1 - 4

Potrebno je bilo, da je Kristus vstal
od mrtvih

Jan 20, 1 - 9

Velika noč: pri večerni maši

Jezus z učencema na poti v Emavs

Lk 24, 13 - 35

April

- 1 S velikonočna osmina
- 2 N **2. velikonočna nedelja**
- 3 P **GOSPODOVO OZNaNJENJE**
- 4 T Izidor Seviljski, škof, cer. uč.
- 5 S Vincenc Ferrerski, duhovnik
- 6 Č Viljem, opat; Irenej Sirmijski, š.,m.
- 7 P Janez Sal., redovnik
- 8 S Albert, škof; Valter, opat
- 9 N **3. velikonočna nedelja**
- 10 P Ezekije 1, prerok
- 11 T Stanislav, škof, mučenec
- 12 S Lazar Tržaški, škof, mučenec
- 13 Č Martin I., papež, mučenec
- 14 P Valerijan in tov. mučenci
- 15 S Helena, kraljica; Anastazija, m.
- 16 N **4. velikonočna nedelja**
- 17 P Inocenc, škof
- 18 T Apolonij, muč.; Elevterij Ilirski, m.
- 19 S Leon, papež; Ema, redovnica
- 20 Č Hilda, devica
- 21 P Anzelm, cer. uč.; Konrad Parzham
- 22 S Leonid, mučenec
- 23 N **5. velikonočna nedelja**
- 24 P Fidel, duhovnik, mučenec
- 25 T Marko, evangelist
- 26 S Pashazij, opat
- 27 Č Hozana Kotorska, devica
- 28 P Peter Chanel, duhovnik, mučenec
- 29 S Katarina Sienska, devica, cer. uč.
- 30 N **6. velikonočna nedelja**
- 5. velikonočna nedelja**
- Prvi diakoni polni duha in modrosti
Apd 6, 1 - 7
- Kristjani so duhovniki v Kristusu
1 Pet 2, 4 - 9
- Kristus je pot, resnica in življenje
Jan 14, 1 - 12

2. velikonočna (bela) nedelja

- Dejavna ljubezen med prvimi kristjani
Apd 2, 42 - 47
- Nebeški Oče nas je prerodil za živo upanje
1 Pet 1, 3 - 9
- Čez osem dni je prišel Jezus
Jan 20, 19 - 31

3. velikonočna nedelja

- Smrt nima oblasti nad Jezusom
Apd 2, 14.22-28
- S Kristusovo krvjo smo odrešeni
1 Pet 1, 17 - 21
- Učenca spoznata Jezusa po lomljenju kruha
Lk 24, 13 - 35

4. velikonočna nedelja

- Jezus je Bog in Odrešenik
Apd 2, 14a.36-41
- Obrnili so se k pravemu pastirju
1 Pet 2, 20b - 25
- Jezus je pastir in vrata k ovcam
Jan 10, 1 - 10

6. velikonočna nedelja

- Verni prejmejo Svetega Duha s polaganjem rok
Apd 8, 5-8.14-17
- Lepo življenje v Kristusu zahteva odpoved
1 Pet 3, 15 - 18
- Na Jezusovo prošnjo prejmemo Svetega Duha
Jan 14, 15 - 21

Maj

- 1 P Sv. Jožef - delavec
2 T Atanazij, škof in cer. uč.; Boris, kr.
3 S Filip in Jakob, ml., apostola
4 Č **GOSPODOV VNEBOHOD**
5 P Angel, mučenec; Juta, špokor.
6 S Dominik Savio, dijak
7 N **7. velikonočna nedelja**
8 P Viktor Milanski, mučenec
9 T Pahomij, opat; Beat, puščavnik
10 S Antonin, škof; Gordijan in Epimah, m.
11 Č Sigismund (Žiga), kralj
12 P Pankracij, m.; Nerej in Ahilej, m.
13 S Servacij, m.; več. maša: vigilija
14 N **BINKOŠTI, PRIHOD SV. DUHA**
Materinski dan
15 P Izidor, kmet; 6. navadni teden
16 T Janez Nepomuk, mučenec
17 S Paskal, redovnik; Jošt, opat
18 Č Janez I., papež, mučenec
19 P Celestin, mučenec
20 S Bernardin, duh. in redov.
21 N **SVETA TROJICA**
22 P Renata, spokor.; 7. navadni teden
23 T Dezider (Željko), škof, mučenec
24 S Marija pomoč. kr. - **MARIJA POMAGAJ**
25 Č Beda čast., cer. uč.; Gregorij VII.
26 P Filip Neri, duhovnik
27 S Avguštin Canterburyjski, škof
28 N **REŠNJE TELO in REŠNJA KRI**
29 P Maksim, š., m.; 8. navadni ted.
30 T Ivana Orleanska, devica
31 S **Obiskan je Device Marije**

SVETA TROJICA

- Gospod Bog je usmiljen in milostljiv
2 Mojz 34,4b-6.8-9
Blagoslov iz Svete Trojice
2 Kor 13, 11 - 13
Oče je poslal svojega Sina za rešitev
sveta
Jan 3, 16 - 18

GOSPODOV VNEBOHOD

- Vpričo njih se je vzdignil
Apd 1, 1 - 11
Posadil ga je na svojo desnico v nebesih
Ef 1, 17 - 23
Jezus ima vso oblast v nebesih in na
zemlji
Mt 28, 16 - 17
7. velikonočna nedelja
Vztrajna molitev kliče Svetega Duha
Apd 1, 12 - 14
Trpljenje zaradi Kristusa je blagoslov
1 Pet 4, 13 - 16
Oče naj proslavi svojega Sina
Jan 17, 1 - 11a

BINKOŠTI

- Vsi so napolnjeni s Svetim Duhom
začeli govoriti
Apd 2, 1 - 11
V enem Duhu smo bili vsi krščeni v
eno telo
1 Kor 12, 3b-17.12-13
Kakor me je Oče poslal, Vas jaz pošljem
in dajem Svetega Duha
Jan 20, 19 - 23

REŠNJE TELO in REŠNJA KRI

- Bog je dajal hrano v puščavi
5 Mojz 8, 2-3.14b-16a
Po istem Duhu smo eno telo
1 Kor 10, 16 - 17
Jezus naša hrana in pijača
Jan 6, 51 - 58

Junij

- 1 Č Justin, muč.; Pamfil, muč.
- 2 P **PRESVETO SRCE JEZUSOVO**
- 3 S Karel Lwanga in tov. mučenci
- 4 N **9. navadna nedelja**
- 5 P Bonifacij, škof, mučenec
- 6 T Norbert, škof, red. ustanovitelj
- 7 S Robert Newminsterski, opat
- 8 Č Medard, škof; Viljem iz Yorka, š.
- 9 P Efrem, cer. uč.
- 10 S Bogumil, škof
- 11 N **10. navadna nedelja**
- 12 P Janez Fakundski, redovnik
- 13 T Anton Padovanski, duh. in cer. uč.
- 14 S Elizej, prerok
- 15 Č Vid, mučenec; Germana, devica
- 16 P Beno, škof; Gvido Kortonski, red.
- 17 S Gregor Barbarigo, škof
- 18 N **11. navadna nedelja**
Očetovski dan
- 19 P Romuald, opat; Julijana F., dev.
- 20 T Mihelina, spokornica
- 21 S Alojzij (Vekoslav), redovnik
- 22 Č Janez Fisher, Tomaž More, muč.
- 23 P Agripina, dev. in muč.
- 24 S **ROJSTVO JANEZA KRSTNIKA**
- 25 N **12. navadna nedelja**
- 26 P Vigilij, škof
- 27 T Ema (Hema) Krška, kneginja
- 28 S Irenej, škof, mučenec
- 29 Č **PETER in PAVEL, apostola**
- 30 P Prvi mučenci rimske Cerkve

9. navadna nedelja

Svobodno sami izbiramo blagoslov ali prekletstvo

5 Mojz 11, 18.26-28

Vera je potrebna za opravičenje

Rimlj 3, 21 - 25a.28

V življenju se je treba prav odločiti

Mt 7, 21 - 27

10. navadna nedelja

Bog hoče našo ljubezen

Oz 6, 3 - 6

Abraham vzor trdne vere

Rimlj 4, 18 - 25

Kristus je prišel iskat grešnike

Mt 9, 9 - 13

11. navadna nedelja

Bog si je poslušne izvolil za svet narod

2 Mojz 19, 2 - 6a

Kristusova smrt je sprava z Bogom

Rimlj 5, 6 - 11

Jezus pokliče in razpošlje dvanajstere

Mt 9, 36 - 38; 10, 1 - 8

12. navadna nedelja

Bog brani ubogega

Jer 20, 10 - 13

Milost je močnejša od greha

Rimlj 5, 12 - 15

Jezus nam daje poguma

Mt 10, 26 - 33

1 S Teobald, pušč.; Estera, svetopis. ž.

2 N 13. navadna nedelja

3 P Tomaž, apostol

4 T Elizabeta Portugalska

5 S Anton M. Zaccaria, duhovnik

6 Č Marija Goretti, dev. in mučenka

7 P Izaija, prerok

8 S Kilijan, škof

9 N 14. navadna nedelja

10 P Amalija, devica

11 T Benedikt, opat

12 S Mohor in Fortunat, mučenca

13 Č Henrik (Hinko), kralj

14 P Kamil de Lellis, duhovnik, red.

15 S Bonaventura, škof in cer. uč.

16 N 15. navadna nedelja

17 P Aleksej (Aleš), spokornik

18 T Friderik (Miroslav), škof

19 S Avrea (Zlatka), devica

20 Č Marjeta Antiohijska, dev. in muč.

21 P Lovrenc Brindiški, duh., cer. uč.

22 S Marija Magdalena (Majda)

23 N 16. navadna nedelja

24 P Kristina, devica, mučenka

25 T Jakob st., apostol

26 S Joahim in Ane, starši D. M.

27 Č Gorazd, Kliment, Naum in tov.

28 P Viktor (Zmago), papež; Samo, škof

29 S Marta iz Betanije; Olaf, kralj

30 N 17. navadna nedelja

31 P Ignacij Lojolski, duh., red. ust.

17. navadna nedelja

Salomon si izprosi modrost

1 Kralj 3, 5.7-12

Kristjani smo podobni božjemu Sinu

Rimlj 8, 28 - 30

Božje kraljestvo je vredno žrtve

Mt 13, 44 - 52 ali 44 - 46

13. navadna nedelja

Svet človek naj ostane pri nas

2 Kralj 4, 8-11.14-16a

V krstu umiramo, da v Kristusu zaživimo

Rimlj 6, 3-4.8-11

Kristusa bomo vredni, če nosimo svoj križ

Mt 10, 37 - 42

14. navadna nedelja

Odrešenik prihaja k nam ubog

Zah 9, 9 - 10

Z duhom mrtvimo telo, da bomo živeli

Rimlj 8, 9.11-13

Jezus je krotak in ponižen

Mt 11, 25 - 30

15. navadna nedelja

Blagodejnost božje besede

Iz 55, 10 - 11

Stvarstvo pričakuje razodetja

Rimlj 8, 18 - 23

Sejavec seje božje seme

Mt 13, 1 - 23 ali 1 - 9

16. navadna nedelja

Bog daje čas za pokoro

Modr 12, 13.16 - 19

Božji duh uči prositi

V božjem kraljestvu so dobri in slabi

Mt 13, 24 - 43 ali 24 - 30

Avgust

- 1 T Alfonz Ligvorij, škof, cer. uč.
- 2 S Evzebij, škof; Porcijunkula
- 3 Č Lidija, makedonska žena, spokor.
- 4 P Janez Vianej, arški župnik
- 5 S Posvetitev bazilike Marije Snežne
- 6 N Spremenjenje Gospodovo
- 7 P Kajetan, red.; 18. navadni teden
- 8 T Dominik, redovni ustanovitelj
- 9 S Peter Faber, redovnik
- 10 Č Lovrenc, diakon, mučenec
- 11 P Klara, devica
- 12 S hilarija, mučenka
13. N 19. navadna nedelja
- 14 P Evzebij, mučenec
- 15 T **MARIJINO VNEBOVZETJE**
- 16 S Štefan Ogrski, kralj
- 17 Č Hijacint Poljski, redovnik
- 18 P Helena (Jelka, Alenka), cesarica
- 19 S Janez Eudes, red. ustanovitelj
- 20 N 20. navadna nedelja
- 21 P Pij X., papež
- 22 T Marija Kraljica
- 23 S Roza iz Lime, devica
- 24 Č Jernej, apostol
- 25 P Ludvik IX., francoski kralj
- 26 S Rufin, škof
- 27 N 21. navadna nedelja
- 28 P Avguštin, škof, cer. uč.
- 29 T Mučeništvo Janeza Krstnika
- 30 S Feliks in Adavkt, mučenca
- 31 Č Rajmund (Rajko), redovnik

21. navadna nedelja

Bog daje ključ Davidove hiše

Iz 22, 19 - 23

V Bogu in zanj je vse

Rimlj 11, 33 - 36

Kristus obljublja Petru ključ kraljestva

Mt 16, 13 - 20

Spremenjenje Gospodovo

Njegovo obličje je bilo belo kakor sneg

Dan 7, 9 - 10. 13 - 14

Apostoli so slišali božji glas

2 Pet 1, 16 - 19

Njegov obraz se je zasvetil ko sonca

Mt 17, 1 - 9

19. navadna nedelja

Bog povabi Elija k sebi na goro

1 Kralj 19. 9a. 11 - 13a

Velikodušnost do bratov

Rimlj 9, 1 - 5

Jezus vabi Petra k sebi

Mt 14, 22 - 23

MARIJINO VNEBOVZETJE

Marija je polna božje slave

Raz 11. 19a; 12, 1 - 6a. 10ab

Marija je prva deležna neumrljivosti

1 Kor 15, 20 - 26

Bog povišuje nizke

Lk 1, 39 - 56

20. navadna nedelja

Bog vodi k sebi tudi pogane

Iz 56, 1. 6 - 7

Bog se ne kesa svojih darov

Rimlj 11, 13 - 15. 29 - 32

Kristus hvali vero poganke žene

Mt 15, 21 - 28

September

1 P Egidij (Tilen), opat; Verena, dev.

2 S Maksima, mučenka

3 N 22. navadna nedelja

4 P Rozalija, devica

5 T Lovrenc Giustiniani, škof

6 S Petronij, škof

7 Č Marko Križevčan in tov. mučenci

8 P Marijino rojstvo

9 S Peter Klaver, redovnik

10 N 23. navadna nedelja

11 P Erntruda (Erna), devica

12 T Gvido, spokornik

13 S Janez Zlatousti, škof, cer. uč.

14 Č Povišanje sv. Križa

15 P Žalostna Mati božja

16 S Kornelij, p. in Ciprijan, š., m.

17 N 24. navadna nedelja

18 P Jožef Kupertinski, redovnik

19 T Januarij, škof, mučenec

20 S Suzana, mučenka

21 Č Matej, apostol, evangelist

22 P Tomaž Villanovski, škof

23 S Paternij (Domogoj), škof, muč

24 N 25. navadna nedelja

25 P Avrelija (Zlata), devica

26 T Kozma in Damijan, mučenca

27 S Vincenc Pavelski, duhovnik

28 Č Venčeslav (Vaclav), mučenec

29 P Mihael, Gabrijel, Rafael, nadangeli

30 S Hieronim, duhovnik, cer. uč.

22. navadna nedelja

Božja beseda vznemirja preroka

Jer 20, 7 - 9

Tudi naše telesno življenje bodi daritev

Rimlj 12, 1 - 2

Odpoved nas privede k Jezusu

Mt 16, 21 - 27

23. navadna nedelja

Prerok je Bogu odgovoren za grešnike

Ezek 33, 7 - 9

Ljubezen je spolnitev postave

Rimlj 13, 8 - 10

Brata je treba klicati k spreobrnitvi

Mt 18, 15 - 20

24. navadna nedelja

Odpuščajmo bližnjemu,

da nam bo odpuščeno

Sir 27, 30; 28, 1 - 7

Vedno smo božja last

Rimlj 14, 7 - 9

Odpuščanje nima meje

Mt 18, 21 - 35

25. navadna nedelja

Bog sodi drugače kot ljudje

Iz 55, 6 - 9

Kristus je smisel življenja

Flp 1, 20c - 24.27a

Bog je boljši kakor človek

Mt 20, 1 - 16a

Oktober

- 1 N 26. navadna nedelja
2 P Angeli varuhi
3 T Evald, mučenec; Kandid, muč.
4 S Frančišek Asiški
5 Č Marcelin, škof; Flafija, muč.
6 P Bruno, duhovnik, red. ustanovitelj
- 8 N 27. navadna nedelja
9 P Dioniz, škof in tov., mučenci
10 T Frančišek Borgia, redovnik
11 S Emilijan (Milan, Milko), škof
12 Č Maksimilijan Celjski, škof
13 P Edvard, kralj
14 S Kalist, papež, mučenec
- 15 N 28. navadna nedelja
16 P Hedvika, redovnica
17 T Ignacij Antiohijski, škof, mučenec
18 S Luka, evangelist
19 Č Izak Jogues, Janez de Brebeuf in t.
20 P Irena (Miroslava), mučenka
21 S Uršula, devica, mučenka
- 22 N 29. navadna nedelja
23 P Janez Kapistran, redovnik
24 T Anton Marija Claret, škof
25 S Krizant in Darija, muč
26 Č Lucijan, mučenc
27 P Vincenc in Sabina, mučenca
28 S Simon in Juda Tadej, apostola
- 29 N 30. navadna nedelja
30 P Alfonz Rodriguez, redovnik
31 T Volbenk (Bolfenk), škof

26. navadna nedelja

- Spokorjeni grešnik bo rešen
Ezek 18, 25 - 28
Bodimo istega mišljenja kot Jezus
Flp 2, 1 - 11 ali 1 - 5
Grešniki pridejo v božje kraljestvo
Mt 21, 28 - 32

27. navadna nedelja

- Izrael je božji vinograd
Iz 5, 1 - 7
Živimo krepostno in Bog miru bo z nami
Flp 4, 6 - 9
Prvi izvoljeni bodo zavrženi
Mt 21, 33 - 43

28. navadna nedelja

- Bog vabi na gostijo
Iz 25, 6 - 10a
Bog krepi apostola
Flp 4, 12 - 14. 19 - 20
Vsi povabljeni v božje kraljestvo
Mt 22, 1 - 14 ali 1 - 10

29. navadna nedelja

- Bog rešuje po ljudeh
Iz 45, 1. 4 - 6
Apostol hvali kreposti kristjanov
1 Tes 1, 1 - 5b
Imamo dolžnosti do Boga in sveta
Mt 22, 15 - 21

30. navadna nedelja

- Bodimo usmiljeni po božjem zgledu
2 Mojz 22, 20 - 26
Sadovi spreobrnitve vodijo k upanju
1 Tes 1, 5c - 10
Ljubi Boga in svojega bližnjega
Mt 22, 34 - 40

November

- 1 S **VSI SVETI**
- 2 Č **Verne duše**
- 3 P Martin de Porres, redovnik
- 4 S Karel Boromejski, škof
- 5 N **31. navadna nedelja**
- 6 P Lenart (Narte), opat
- 7 T Ernest, opat
- 8 S Deodat (Bogdan), papež
- 9 Č **Posvetitev lateranske bazilike**
- 10 P Leon Veliki, papež in cer. uč.
- 11 S Martin iz Toursa, škof
- 12 N **32. navadna nedelja**
- 13 P Frančiška Cabrini, devica
- 14 T Nikolaj Tavelič, mučenec
- 15 S Albert Veliki, škof in cer. uč.
- 16 Č Marjeta Škotska, kr.; Jedrt, dev.
- 17 P Elizabeta Ogrska, redovnica
- 18 S Posvetitev bazilik sv. Petra in Pavla
- 19 N **33. navadna nedelja**
- 20 P Feliks Valoaški, redovnik
- 21 T Marijino darovanje
- 22 S Cecilija, devica in muč.
- 23 Č **Zahvalni dan**
- 24 P Krizogon Oglejski, mučenec
- 25 S Katarina Aleksandrijska, muč.
- 26 N **KRISTUS KRALJ**
- 27 P Virgil, apostol Karantanije
- 28 T Katarina Laboure, devica
- 29 S Saturnin, mučenec
- 30 Č **Andrej, apostol**

VSI SVETI

Svetih je nad vsako število
Raz 7, 2 - 4. 9 - 14

Sveti gledajo Boga, kakršen je
1 Jan 3, 1 - 3

Veliko je plačilo v nebesih
Mt 5, 1 - 12a

31. navadna nedelja

Božja očitanja grešnim duhovnikom
Mal 1, 14b; 2, 1 - 2b. 8 - 10

Apostol se žrtvuje za vernike
1 Tes 4, 13 - 18

Jezus vabi k delom po veri
Mt 23, 1 - 12

32. navadna nedelja

Modrost je treba iskati
Modr 6, 12 - 16

Vsi bomo deležni Kristusovega vstajenja
1 Tes 4, 13 - 18

Čuječnost za božji prihod
Mt 25, 1 - 13

33. navadna nedelja

Vrednost vsakdanjega dela
Pred 31, 10 - 13. 19 - 20. 30 - 31

Apostol spodbuja k čuječnosti
1 Tes 5, 1 - 6

Zvestoba v malem bo nagrajena
Mt 25, 14 - 30 ali 14 - 15. 19 - 20

KRISTUS KRALJ

Bog pastir in sodnik

Ezek 34, 11 - 12. 15 - 17

Kristus bo izročil kraljevanje Očetu

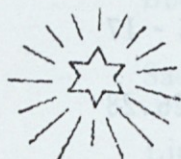
1 Kor 15, 20 - 26. 28

Kristus pride sodit v slavi

Mt 25, 31 - 46

December

- 1 P Natalija (Božena), spokornica
2 S Bibijana (Vivijana, Živka), muč.
3 N 1. adventna nedelja (letni krog B)
4 P Janez Damaščan, duh., cer. uč.
5 T Saba, opat
6 S Nikolaj (Miklavž), škof
7 Č Ambrož, škof, cer. uč.
8 P **MAR. BREZMADEŽNO SPOČETJE**
9 S Valerija, mučenka
- 10 N 2. adventna nedelja
11 P Damaz, papež
12 T Naša Gospa Guadalupska
13 S Lucija, devica, mučenka
14 Č Janez od Križa, duhovnik, cer. uč.
15 P Kristina (Krista), devica
16 S Adelhajda, cesarica
- 17 N 3. adventna nedelja
18 P Teotim in Bazilijan, mučenca
19 T Urban V., papež
20 S Evgen, mučenec
21 Č Peter kanizij, duhovnik, cer. uč.
22 P Demetrij, mučenec
23 S Janez Kancij, duhovnik, cer. uč.
- 24 N 4. adventna nedelja
Večerna maša: vigilije
25 P **GOSPODOVO ROJSTVO - BOŽIČ**
26 T Štefan, prvi mučenec
27 S Janez, apostol, evangelist
28 Č Nedolžni otroci
29 P med božično osmino
30 S med božično osmino
31 N Sveta Družina

1. adventna nedelja

Zahrepenimo po Odrešeniku

Iz 63, 16b - 17.19b; 64, 2b - 7

Pričakujemo našega G. Jezusa Kristusa

1 Kor 1, 3 - 9

Čujmo, ker ne vemo, kdaj pride hišni gospodar

Mr 13, 33 - 37

MAR. BREZMADEŽNO SPOČETJE

Sovraštvo bom naredil med tvojim zarodom in zarodom žene

1 Mojz 3, 9 - 15. 20

Bog nas je izvolil v Kristusu pred stvarjenjem

Ef 1, 3 - 6. 11 - 12

Zdrava, milosti polna, Gospod je s teboj

Lk 1, 26 - 38

2. adventna nedelja

Pripravimo pot Gospodu

Iz 40, 1 - 5. 9 - 11

Pričakujemo nova nebesa in novo zemljo

2 Pet 3, 8 - 14

Izravnajmo steze za Gospoda

Mr 1, 1 - 8

3. adventna nedelja

Glasno se veselimo v Gospodu

Iz 61, 1 - 2a. 10 - 11

Bog naj nas ohrani brez graje ob prihodu Gospoda

1 Tes 5, 16 - 24

Sredi med vami stoji, a vi ga ne poznate

Jan 1, 6 - 8. 19 - 28

4. adventna nedelja

Davidovo kraljestvo bo večno

2 Sam 7, 1 - 5.8b 12.14a.16

Skrivnosti, od večnih časov primolčane,
so zdaj razodete

Rimlj 16, 25 - 27

Glej, spočela boš in rodila Sina

Lk 1, 26 - 38

GOSPODOVO ROJSTVO - BOŽIČ

Polnočnica

Sin nam je dan

Iz 9, 1 - 3. 5 - 6

Razodela se je božja milost vsem ljudem

Tit 2, 11 - 14

Danes vam je rojen Odrešenik

Lk 2, 1 - 14

Zorna maša

Tvoj odrešenik prihaja

Iz 62, 11 - 12

Po svojem usmiljenju nas je odrešil

Tit 3, 4 - 7

Pastirji so našli Marijo, Jožefa in Dete

Lk 2, 15 - 20

Dnevna maša

Vsa zemlja bo videla, kako nas Bog

Rešuje

Iz 52, 7 - 10

Bog nam je govoril po Sinu

Hebr 1, 1 - 6

Beseda se je učlovečila in se naselila
med nami

Jan 1, 1 - 18 ali 1 - 5. 9 - 14

Sveta Družina

Kdor se boji Boga, spoštuje starše

Sir 3, 2 - 6. 12 - 14

Družinsko življenje v Gospodu

Kol 3, 12 - 21

Dete je rastle in bilo bolj in bolj modro

Lk 2, 22 - 40 ali 22. 39 - 40

SPREMEMBE SVETNIŠKIH GODOV

Januar

2. Bazilij Veliki (doslej 14. junija) in
Gregor Nacianški (doslej 9. maja)

2. Imena Jezusovega se spominjamo na
Novega leta dan, zato je poseben
praznik odveč.

7. Rajmund Penjaforski (doslej 23.
jan.)

13. Hilarij (doslej 14. jan.)

24. Frančišek Saleški (doslej 29. jan.)

26. Polikarp, po novem 23. febr.)

27. Angela Merzi (doslej 1. jun., poprej
31. maja)

27. Janez Zlatousti, po novem 13. sept.

28. Tomaž Akvinski (doslej 7. marca)

Februar

1. Ignacij Antiohijski, po novem 17.
okt.

6. Tit, po novem 26. januarja

8. Hieronim Emiliani (doslej 20. julija)

9. Ciril Aleksandrijski, po novem 27.
junija

17. Sedem ustanoviteljev servitov
(doslej 12. febr.)

- 21. Peter Damiani (doslej 23. februarja)
- 23. Polikarp (doslej 26. januarja)
- 24. Matija, po novem 14. maja

Marec

- 7. Perpetua in Felicita (doslej 6. marca)
- 7. Tomaž Akvinski, po novem 28. jan.
- 12. Gregor Veliki, po novem 3. sept.
- 21. Benedikt, po novem 11. julija
- 27. Janez Damaščan, po novem 4. dec.
- Janez Kapistran, po novem 23. okt.
- Cvetni petek: Marija sedem žalosti - praznik je odpravljen, ker praznujemo isto 15. sept; Žalostna Mati božja

April

- 7. Janez Krstnik de la Salle (doslej 15. maja)
- 11. Stanislav, škof, mučenec (doslej 7. maja)
- 11. Leon Veliki, po novem 10. novembra
- 13. Martin I. papež (doslej 12. novembra)
- 14. Justin, po novem 1. junija
- 27. Peter Kanizij, po novem 21. dec.
- 28. Pavel od Križa, po novem 19. okt.
- 29. Katarina Sienska (doslej 30. aprila)
- 30. Pij V. (doslej 5. maja)

Maj

- 3. Filip in Jakob (doslej 11. maja, poprej 1. maja)
- 4. Monika, po novem 27. avgusta
- 5. Pij V., po novem 30. aprila
- 7. Stanislav, škof, muč., po novem 11. aprila
- 9. Gregor Nacianški, po novem 2. jan.
- 13. Robert Bellarmino, po novem 17. septembra
- 14. Matija (doslej 24. februarja)
- 15. Janez Krstnik de la Salle, po novem 7. februarja

- 18. Janez I., papež (doslej 27. maja)
- 25. Beda Častitlivi (doslej 27. maja); Marija Magdalena de Pazzi (doslej 29. maja)
- 27. Avguštin Canterburyjski (doslej 28. maja)
- 31. Obiskanje Device Marije (doslej 2. julija)
- 31. Marija Kraljica, po novem 22. avg.

Junij

- 1. Justin (doslej 14. aprila)
- 1. Angela Merici, po novem 27. jan.
- 9. Efrem Sirski (doslej 18. junija)
- 10. Marjeta Škotska, po novem 16. nov.
- 18. Marijino brezmadežno Srce (doslej 22. avgusta) se praznuje po novem dan po prazniku Srca Jezusovega
- 19. Romuald (doslej 7. februarja)
- 27. Ciril Aleksandrijski (doslej 9. febr.)
- 28. Irenej (doslej 3. julija)
- 30. Spomin sv. Pavla je odpravljen, ker je združen v praznovanju prejšnjega dne

Julij

- 1. Praznik sv. Rešnje krvi je odpravljen, ker praznujemo to skrivnost na praznik sv. Rešnjega telesa
- 2. Obiskanje Device Marije, po novem 31. maja
- 3. Tomaž, apostol (doslej 21. dec.)
- 4. Elizabeta Portugalska (doslej 8. julija)
- 5. Ciril in Metod (doslej 7. julija; liturgično drugod 14. februarja)
- 11. Benedikt (doslej 21. marca)
- 13. Henrik (doslej 15. julija)
- 14. Kamil de Lellis (doslej 18. julija)
- 15. Bonaventura (doslej 14. julija)
- 19. Vincenc Pavelski, po novem 27. septembra
- 20. Hieronim Emiliani, po novem 8. februarja

- 23. Brigita Švedska (doslej 8. oktobra)
- 26. Joahim in Ana, starši Device Marije (Joahim doslej 16. avgusta)
- 30. Peter Krizolog (doslej 4. decembra)

Avgust

- 1. Alfonz Marija Ligvorij (doslej 2. avgusta)
- 2. Evzebij iz Vercellija (doslej 16. decembra)
- 4. Janez Marija Vianney (doslej 8. avgusta)
- 7. Sikst II. (doslej 6. oz. 5. avgusta)
- 8. Dominik (doslej 4. avgusta)
- 11. Klara (doslej 12. avgusta)
- 12. Štefan Ogrski (doslej 2. septembra)
- 16. Joahim, po novem 26. julija
- 21. Pij X. (doslej 3. septembra)
- 21. Ivana Frančiška Šantalska, po novem 12. decembra
- 22. Marija Kraljica (doslej 31. maja)
- 22. Brezmadežno Sreč Marijino, po novem na dan po prazniku Sreč Jezusovega
- 23. Roza iz Lime (doslej 30. avgusta)
- 25. Jožef Kalasanc (doslej 27. avgusta)
- 27. Monika (doslej 4. maja)

September

- 2. Štefan Ogrski, po novem 16. avgusta
- 3. Gregor Veliki (doslej 12. marca)
- 3. Pij X., po novem 20. avgusta
- 12. Ime Marijino - praznik je odpravljen, ker se ga spominjamo ob Marijinem rojstvu
- 13. Janez Zlatousti (doslej 27. januarja)
- 17. Robert Bellarmino (doslej 13. maja)

- 26. Kozma in Damijan (doslej 27. sept.)
- 27. Vincenc Pavelski (doslej 19. julija)
- 29. Mihael, Gabrijel (doslej 24. marca) in Rafael (doslej 24. oktobra)

Oktober

- 1. Terezija Deteta Jezusa (doslej 3. oktobra)
- 8. Brigita Švedska, po novem 23. julija
- 12. Materinstvo Blažene Device Marije - praznik je odpravljen, ker ga praznujemo po novem 1. januarja
- 16. Marjeta Marija Alacoque (doslej 17. oktobra)
- 17. Ignacij Antiohijski (doslej 1. febr.)
- 19. Pavel od Križa (doslej 28. aprila)
- 20. Janez Kancij, po novem 23. dec.
- 24. Rafael, po novem 29. septembra

November

- 10. Leon Veliki (doslej 11. aprila)
- 12. Jožefat Kunčevič (doslej 14. nov.)
- 12. Martin I., papež, po novem 13. aprila
- 17. Elizabeta Ogrska (doslej 19. nov.)

December

- 4. Janez Damaščan (doslej 27. marca)
- 4. Peter Krizolog, po novem 30. julija
- 12. Ivana Frančiška Šantalska (doslej 21. avgusta)
- 14. Janez od Križa (doslej 14. novembra)
- 16. Evzebij iz Vercellija, po novem 2. avgusta
- 21. Peter Kanizij (doslej 27. aprila)
- 21. Tomaž apostol, po novem 3. julija
- 23. Janez Kancij (doslej 20. oktobra)

SVETNISKI GODOVI PO RIMSKEM MISALU

- Ahilej in Nerej, mm, 12. maja
Agata, devica, mučenka, 5. februarja
Agnes, (Neža), devica, mučenka, 21. jan.
Albert Veliki, škof, cerkv. učitelj, 15. novembra
Alfonz Marija Ligvorij, škof, cerkv. uč., 1. avgusta
Alojzij Gonzaga, redovnik, 21. junija
Ambrož, škof, cerkv. učitelj, 7. dec.
Andrej, apostol, 30. novembra
Angela Merici, redovnica, 27. januarja
Angeli varuhi, 2. oktobra
Ana in Joahim, starši Marije Device, 26. julija
Anzelm, škof, cerkv. učitelj, 21. aprila
Ansgar (Oskar), škof, 3. februarja
Anton, puščavnik in opat, 17. januarja
Anton Padovanski, duhovnik, cerkv. učitelj, 13. junija
Anton Marija Claret, škof, 24. oktobra
Anton Marija Zaccaria, duhovnik, 5. Jul.
Atanazij, škof, cerkv. učitelj, 2. maja
Avguštin, škof, cerkv. učitelj, 28. avg.
Avguštin Canterburyjski, škof, 27. maja
Barnaba, apostol, 11. junija
Bazilij Vel. in Gregor Nacianški, škofa, cerkv. učitelja, 2. januarja
Beda Častitljivi, duhovnik, cerkv. uč., 25. maja
Benedikt, opat, 11. julija
Bernardin Sienski, duhovnik, 20. maja
Bernard, opat, cerkv. učitelj, 20. avg.
Blaž, škof, mučenec, 3. februarja
Bonaventura, škof, cerkv. učitelj, 15. julija
Bonifacij, škof, mučenec, 5. junija
Brigita, redovna ustanoviteljica, 23. julija
Bruno, duhovnik, 6. oktobra
Cecilija, devica, mučenka, 22. novembra
Ciprijan, škof, mučenec, 16. septembra
Ciril Aleksandrijski, škof, cerkv. uč., 27. junija
Damaz, papež, 11. decembra
Damijan in Kozma, mučenca, 26. sept.
Dionizij, škof in tov., mučenci, 9. oktobra
Dominik, duhovnik, 8. avgusta
Elizabeta Turinška, redovnica, 17. nov.
Elizabeta Portugalska, 4. julija
Efrem, diakon, cerkv. učitelj, 9. junija
Evzebij iz Vercellija, škof, 2. avgusta
Fabijan, papež, mučenec, 20. januarja
Felicita in Perpetua, mučenki, 7. marca
Fidelis iz Sigmaringena, duhovnik, muč., 24. aprila
Frančiška Rimska, redovnica 9. marca
Frančišek Asiški, 4. oktobra
Frančišek Paolski, redovni ustanovitelj, 2. aprila
Frančišek Saleški, škof, cerkv. učitelj, 24. januarja
Frančišek Ksaver, duhovnik, 3. dec.
Gabrijel, Mihael in Rafael, nadangeli, 29. septembra
Gertruda (Jedrt), devica 16. novembra
Gregor Nacianški, škof, cerkv. učitelj, 2. januarja
Gregor VII., papež, 25. maja
Gregor Veliki, papež, 3. septembra
Hedvika, redovnica, 16. oktobra
Henrik I., 13. julija
Hieronim, duhovnik, cerkv. učitelj, 30. septembra
Hieronim Emiliani, redovnik, 8. febr.
Hipolit, duhovnik, mučenec, 13. avgusta

Ignacij Antionijski, škof, mučenec,
17. oktobra

Ignacij Lojolski, duhovnik, 31. julija

Irenej, škof, mučenec, 28 junija

Ivana Frančiška Šantalska, redovnica,
12. decembra

Izak Jogues, duhovnik, mučenec, 19. okt.

Izidor Seviljski, škof, cerkv. učitelj,
4. aprila

Jakob mlajši in Filip, apostola, 3. maja

Jakob starejši, apostol, 25. julija

Januarij in tovariši, mučenci, 19. sept.

Jemej, apostol, 24. avgusta

Jezusa Kristusa, Našega Gospoda:

- oznanjenje, 25. marca

- krst, nedelja po 6. januarju

- Rešnje telo in kri, četrtek po
presv. Trojici

- povišanje sv. križa, 14. septembra

- presveto Srce, petek po osmini
Svetega Rešnjega telesa

- razglašenje, 6. januarja

- sveta družina, nedelja v osmini
božiča

- vnebohod, deset dni pred binkoštni

- božič - rojstvo, 25. decembra

- darovanje, 2 februarja

- VSTAJENJE (velika noč)

- Kralj, zadnja navadna nedelja

- spremenjenje, 6. avgusta

- posvečenje bazilike v Lateranu,
9. novembra

Janez, apostol in evangelist, 27. dec.

Janez I., papež, mučenec, 18. maja

Janez od Boga, redovnik, 8. marca

Janez od Križa, duhovnik, cerkv. učitelj,
14. decembra

Janez Krstnik, rojstvo, 24. junija,
mučeništvo 29. avgusta

Janez Bosko, duhovnik, 31. januarja

Janez Krizostom, škof, cerkv. učitelj,
13. septembra

Janez Damaščan, duhovnik, cerkv. uc.,
4. decembra

Janez de Brebeuf, duhovnik in mučenec,
19. oktobra

Janez de Capestrano (Kapistran), duh.,
23. oktobra

Janez Kentski (Kancij), duhovnik, 23.
decembra

Janez Eudes, duhovnik, 19. avgusta

Janez (John) Fisher, škof, mučenec,
22. junija

Janez Leonardi, duhovnik, 9. oktobra

Janez Marija Vianney, duhovnik, 4. avg.

Joahim in Ana, starši Device Marije
26. julija

Jozafat, škof in mučenec, 12. novembra

Jožef, mož Marije Device, 19. marca

Jožef, delavec, 1. maja

Jožef Kalasanc, duhovnik, 25. avgusta

Juda in Simon, apostola, 28. oktobra

Jurij, mučenec, 23. aprila

Justin, mučenec, 1. junija

Kajetan, duhovnik, 7. avgusta

Kalist I., papež, mučenec, 14. oktobra

Kamil de Lellis, duhovnik, 14. julija

Karel Boromejski, škof, 4. novembra

Karel Lwanga in tov., mučenci, 3. junija

Kazimir, 4. marca

Katarina Sienska, devica, 29. aprila

Klara, devica, 11. avgusta

Klemen I., papež, mučenec, 23. nov.

Kolumban, opat, 23. novembra

Kornelij, papež (s Ciprijanom), mučenec,
16. septembra

Kozma in Damijan, mučenca, 26. sept.

Ksist II. (Sikst), papež in tov., mučenci,
7. avgusta

Lovrene iz Brindisija, duhovnik, cerkv.
učitelj, 21. julija

Lovrene, diakon, mučenec, 10. avgusta

Leon Veliki, papež, cerkv. učitelj,
10. novembra

Luka, evangelist, 18. oktobra
Lucija, devica, mučenka, 13. decembra
Ludvik, 25. avgusta

Marcelin in Peter, mučenca, 2. junija
Marjeta Marija Alacoque, devica, 16.
oktobra

Marjeta Škotska, 16. novembra

Marija Devica:

- božja Mati, 1. januarja
- brez madeža spočeta, 8. decembra
- darovanje, 21. novembra
- kraljica, 22. avgusta
- karmelska Mati božja, 16. julija
- lurška Mati božja, 11. februarja
- obiskovanje Elizabete, 31. maja
- rojstvo, 8. septembra
- rožnovenska Mati božja, 7. oktobra
- brezmadežno Sree Marijino, na dan
po prazniku Srca Jezusovega
- vnebovzetje, 15. avgusta
- žalostna Mati božja, 15. septembra
- posvetitev bazilike Matere božje,
5. avgusta

Marija Goretti, devica, mučenka, 6. julija

Marija Magdalena, 22. julija

Marija Magdalena de Pazzi, devica,
25. maja

Marko, evangelist, 25. aprila

Marta, 29. julija

Martin I., papež, mučenec, 13. aprila

Martin Porres, redovnik, 3. novembra

Martin Tourski, škof, 11. novembra

Matija, apostol, 14. maja

Matej, apostol, evangelist, 21. sept.

Metod, škof in Ciril, redovnik, 14. febr.

Mihael, Gabrijel, Rafael, nadangeli,
29. septembra

Monika, 27. avgusta

Nerej in Ahilej, mučenca, 12. maja

Nikolaj, škof, 6. decembra

Norbert, škof, 6. junija

Pankracij, mučenec, 12. maja

Patricij, škof, 17. marca

Pavel, apostol:

- spreobrnitev, 25. januarja

- - praznik, 29. junija

- posvetitev bazilike v Ostiji, 18. nov

Pavel Miki in tov., japonski mučenci,
6. februarja

Pavlin Nolanski, škof, 22. junija

Perpetua in Felicita, mučenki, 7. marca

Peter, apostol:

- sedež, 22. februarja

- praznik, 29. junija

- posvetitev bazilike v Vatikanu,
18. novembra

Peter in Marcelin, mučenca, 2. junija

Peter Kanizij, duhovnik, cerkveni uč.,
21. decembra

Peter Chanel, duhovnik, mučenec,
28. aprila

Peter Krizolog, škof, cerkveni učitelj,
30. julija

Peter Damiani, škof, cerkveni učitelj,
21. februarja

Pij V., papež, 30. aprila

Pij X., papež, 21. avgusta

Polikarp, škof, mučenec, 23. februarja
Poncijan, papež in Hipolit, duhovnik,
mučenca, 13. avgusta

Prvi mučenci sv. rimske Cerkve, 30. jun.

Rafael, Mihael, Gabrijel, nadangeli,
29. septembra

Rajmund Penjafortski, duhovnik, 7. jan.

Robert Bellarmino, škof, cerkveni uč.,
17. septembra

Romuald, opat, 19. junija

Roza iz Lime, devica, 23. avgusta

Sebastijan (Boštjan), mučenec, 20. jan.

Sikst II., papež in tov. mučenci, 7. avg.

Silvester I., papež, 31. decembra

Simon in Juda, apostola, 28. oktobra

Skolastika, devica, 10. februarja

Vasnevov

Slovanska blagovestnika sv. brata Ciril in Metod

Stanislav, škof, mučenec, 11. aprila
 Štefan, prvi mučenec, 26. decembra
 Štefan Ogrski, 16. avgusta

Terezija Avilska (Velika), devica,
 cerkv. učit., 15. oktobra
 Terezija Deteta Jezusa, devica, 1. okt.
 Timotej in Tit, škofa, 26. januarja
 Tomaž, apostol, 3. julija
 Tomaž Becket, škof, mučenec, 29. dec.
 Tomaž More in Janez (John) Fisher,

škofa, mučenca, 22. junija
 Trojica Presveta, nedelja po binkoštih
 Turibij iz Mongroveja, škof, 23. marca
 Venčeslav (Vencelj), mučenec, 28. sept.
 Veme duše, spomin, 2. novembra
 Vsi svetniki, spomin, 1. novembra
 Vincencij, diakon, mučenec, 22. jan.
 Vincencij Pavelski, duhovnik, 27. sept.
 Vincencij Ferrerski, duhovnik, 5. aprila

MEDSEBOJNA POVEZANOST LJUDI V KRISTUSU

Kakor Bog ni ustvaril ljudi, da bi živeli posamič, temveč da bi se združevali v družbeno enoto, tako je tudi „hotel ljudi posvečevati in zveličati ne posamič ali brez vsakršne medsebojne zveze, temveč jih je hotel narediti za ljudstvo, ki ga bo v resnici priznavalo in mu sveto služilo“ (C 9). Že od začetka zgodovine odrešenja je on sam izvolil ljudi ne kot zgolj posameznike, ampak kot člane nekega občestva. Te izvoljence je Bog potem ko je razodel svoj sklep, imenoval „svoje ljudstvo“ (2 Mojz 3, 7 - 12); in s tem ljudstvom je na gori Sinaj sklenil zavezo.

Ta občestveni značaj je bil spopolnjen in dovršen z delom Jezusa Kristusa. Učlovečena Beseda sama je namreč hotela biti deležna te življenjske skupnosti z ljudmi. Učlovečeni Sin božji sam je bil torej na svatbi v Kani, stopil je v Zahejevo hišo, jedel je s cestnarji in grešniki. Z opozarjanjem na najbolj običajne stvarnosti družbenega življenja in z uporabljanjem govornice in podob iz čisto vsakdanjega življenja je razodeval Očetovo ljubezen in vzvišeno poklicanost ljudi. Posvetil je tesne človeške medsebojne odnose, zlasti družinske, ki so vir družbenega življenja; in radovoljno se je podrejal postavam svoje domovine. Živeti je hotel življenje rokodelca, kakršno je bilo lastno njegovemu času in kraju.

V svojem oznanjevanju je božjim otrokom izrecno zapovedal, da morajo z drugim ravnati kakor bratje. V svoji molitvi je prosil, da bi bili vsi njegovi učenci „eno“. Še več: sam se je kot Odrešenik vseh daroval za vse, in to prav do smrti. „Nihče nima večje ljubezni, kakor je ta, da kdo da svoje življenje za svoje prijatelje“ (Jan 15, 13). Apostolom pa je zapovedal, naj vsem narodom oznanjajo evangeljsko blagovest, da bi postal človeški rod božja družina, v kateri bi bila ljubezen polnost postave.

Kot prvorojenec med mnogimi brati je po svoji smrti in svojem vstajenju med vsemi, ki ga sprejemajo z vero in ljubeznijo, s podaritvijo svojega Duha ustanovil novo bratsko občestvo: uresničuje se v njegovem telesu, ki je Cerkev. V tem telesu naj vsi, ki so med seboj udje, drug drugemu vzajemno služijo v skladu z različnimi darovi, ki so jih prejeli.

Ta medsebojna povezanost mora neprestano rasti, prav do tistega dne, ko bo dovršena in ko bodo po milosti odrešeni ljudje kot od Boga in od Kristusa, svojega brata, ljubljena družina dajali Bogu popolno slavo.

* * *

Ti odstavki so vzeti iz 32. člena Pastoralne konstitucije o Cerkvi v sedanjem svetu. Tu je ponovljena ista resnica, ki jo oznanja Dogmatična konstitucija o Cerkvi. To ni resnica izmed mnogih resnic božjega razodetja, marveč je bistvo in osnova vsega Kristusovega dela za naše odrešenje. Zato tudi mi prejemamo vse, kar je Kristus za nas zaslužil, po Cerkvi.

Č. g. dr. Jože Gole

Friderik Baraga naš rojak, naš zgled

Govor med mašo v soboto 3. septembra 1877,
na predvečer Baragovega dneva

Pridigar za lanski Baragov dan je bil škof Rausch. Poslušalec se je predstavil kot Slovenca po materi. Naj se Vam danes tudi jaz predstavim in to kot rojaka svetniškega škofa Barage. Po božji previdnosti izhajam

iz iste fare kot on. Oba sva bila krščena pri istem krstnem kamnu in v isti cerkvi svetega Jurija v Dobrničju.

Morda je to razlog, da sem bil povabljen za govornika pri današnji slovesnosti. Za povabilo se predsedniku

Jože Gole med pridigo

Baragove Zveze lepo zahvalim. Oboje smatram za čast, vsekakor za nezasluženo čast.

Lanski govornik je združil Baragov dan s proslavo dvestoletnice Združenih Držav in je govoril o misijonskem, socialnem in kulturnem delu, s katerim je Baraga doprinesel velik delež k gradnji ZD.

Moj namen danes pa je graditi na mislih urednika Ave Maria. P. Fortunat nas je v vseh letošnjih številkah Ave Maria pripravljaj na tale dan, ko je pisal o pomenu in namenu dela za beatifikacijo škofa Barage in o pomenu vsakoletnega Baragovega dneva.

Namen obojega, - kakor on pravi - je globlje poznavanje življenja in dela Barage, ki v vedno lepši luči prikazuje duhovno podobo tega misijonarja in škofa. Obenem pa nam daje spodbudo k posnemanju njegovega zgleda.

Predmet mojega govora: **BARAGA KOT DOBRNIŠKI ROJAK** in **BARAGA KOT NAŠ ZGLED**, naj služi temu dvojnemu namenu.

I. BARAGA KOT DOBRNIŠKI ROJAK:

O Baragi in njegovem življenju je bilo že veliko pisanega. Jaz se bom omejil samo na kratki stavek: **Friderik Baraga je bil rojen v gradu Mala vas, župnija Dobrnič**. Nekaj dosedaj nepisanih pripomb k vsebini tega stavka.

a/ **Kje je to?** - Ozemlje med novomeško in kočevsko progjo, med črto Stična

- **Fužina in Novo mesto - Dvor**, se imenuje **Krajina**. Bolj pusti desni del je znan pod pridevkom „Suha“ Krajina. Ljudi pa imenujejo Kranjčane.

Prva fara v Suhi Krajini je bila ustanovljena v Dobrniču 1077, Žuzemberk pa je bila njena podružnica. V dobrniški fari so imeli turjaški grofje grad Kozjak že v trinajstem stoletju. (Valvazor, 11. knjiga). V 17. stoletju se je zrušil v sedanje razvaline. Lastnik Engelbert turjaški gradu ni obnovil, postavil pa je 1670 nov gradič, ki je po bližnjem naselju dobil ime Mala vas. V tej graščini so bivali samo oskrbniki. Grofje so se mudili tu samo v jeseni, ko so prišli na lov na zajec in lisice.

Grad je bil prodan 1752. Kupil ga je domačin Anton Jenčič. Po njem ga je podedovala njegova hči Marija, Katarina, Jožefa. Poročila je oskrbnika mirenskega gradu, Janeza Nepomuka Baraga. To so starši škofa Barage.

Poroka Baragovih staršev je bila v maju 1792 v dobrniški farni cerkvi. V tej cerkvi je bil pet let kasneje krščen sin Friderik na svoj rojstni dan 29. junija 1797.

Ime Dobrnič je od tedaj nerazvezljivo združeno z imenom Baraga.

b/ **Kraj**. - Dobrnič je majhen, skoraj neznan kraj, brez železniške zveze med Trebnjem in Žuzemberkom. Sedanja fara ima okrog 2.000 duš, 33 vasi, 8 podružnic. Vasi Kozjak in Mala vas sta v sedanjih fari vključeni med 33 vasmí.

O Dobrniču je krožila stara ljudska, nagajiva pesem, ki se začne: „Tam

dol' na Dolenjskem vas Dobr'nč leži - že ime ti pove, da prida nič ni". Morda so Baragovi duhovni sobratje v Metliki poznali to pesem, ker so rekli o Baragi, da ni nič prida. - Bodi temu kakorkoli. Za Baraga in zame je Dobrnič po Prešernovih besedah „Srečna, draga vas domača, kjer hiša mojega stoji očeta“.

Čeprav se je Baragova družina preselila iz Male vasi v bolj gosposki trebanjski grad, je Friderik celo življenje smatral Dobrnič za svoj dom. Rad je zahajal v Dobrnič in rad je imel Dobrničane. Oni pa njega.

c/ **Ljudje.** - Kakšni so ti ljudje? - Najprej **veseli**, kot so navadno ljudje v vinorodnih krajih. Na levem bregu Krke se goji trta že od časa Rimljanov. V dobrniški fari sta dve vinski gori: Šmaver in Liseec. Za časa Marije Terezije so tukaj dobili celo državno podporo za izboljšanje vinogradništva. Dobrniškega vina ne poznajo na svetovnem trgu. Vino je kislo, pravijo mu „eviček“. Ljudje v tej okolici so pa zanj Bogu hvaležni in ga uživajo - kot pravijo - „zato, da jim jed ne škoduje“.

V posebno čast so si kmetje šteli, da se je njihovo neprešano vino - „župa“ v domači farni cerkvi rabilo tudi za maše. Tako tudi v malovaški grajski kapeli od 1752. naprej. Vsak gost, ki je prišel v hišo, je bil postrežen z vinom; tako tudi duhovni gospodje. Tiste duhovnike, ki so to gostoljubje sprejeli, so imeli ljudje posebno radi. O Baragu so vedeli povedati, da je

gostoljubje vedno sprejel. Zato so se čudili, da ni vina pokusil, ko je prišel iz Amerike na obisk. Niso namreč vedeli, da se je Baraga zaobljubil vzdržati se vsake pijače radi pijančevanja med Indijanci. Dobrničani so rekli, „da so bili gospod misijonar tako oslabeli, da niti našega dobrega, naravnega vina niso mogli uživati“.

Dobrničani so tudi - in to je bolj važno - **pošteni, preprosti in verni ljudje**, ki so vedno kazali posebno veliko spoštovanje do duhovnikov. Morda zato, ker je dobrniška fara imela vedno dobre župnike in kaplane. Tako ni čudno, da je bilo v fari vedno precej duhovniških poklicev. Stari ljudje so rekli, da je s farno nekaj narobe, če ne živi zmeraj pet duhovnikov, ki so izšli iz dobrniške fare. Odkar se spominjam, je bilo to res, in to najbrž drži tudi danes. Za Barago so ob mojem času vedno „razločili“. Kot človek „so bili grajski“, kot duhovnik „so bili naš gospod“. O njem so tudi rekli, „da so bili Baraga hudo cerkveni gospod“. S tem so hoteli reči, da je bil Baraga zelo pobožen. Morda tudi zato, ker je ob vsakem obisku vedno najprej šel v cerkev.

d/ **Baragovi obiski.** - Ko je Baraga pastiroval v Šmartnem in Metliki, je gotovo vsako leto prišel v Dobrnič. Iz Amerike se je prvič vrnil v Dobrnič 1837, po šestih letih, ko je bil 40 let star. Prišel je 20. aprila, tri dni pred farnim žegnanjem. Za obe priliki obenem je bila cerkev vsa v vencih. Cerkev je bila natlačena s farani, ki so z Baragom vred jokali, ko je ta ob krstnem

kamnu celo uro klečal in se v solzah zahvaljeval za milost svetega krsta in obnavljal krstno obljubo.

Ko se je vrnil domov kot škof, sedemnajst let pozneje, so se pa Dobrničani pripravili za slovesen sprejem. Bilo je na petek, Blažev dan, 3. februarja 1854. Vsa fara je bila na nogah. V Trebnje so poslali kočijo, ki naj bi pripeljala škofa. Farani so ob obeh straneh ceste v dolgih vrstah stali in čakali, kdaj se bo doli od Podliska prikazala kočija s škofom. Tako so gledali tudi fantje iz zvonika, kjer so bili za potrkavanje. Oni so opazili črno postavo, ki se je pomikala doli po hribu Grmada v dolino in končno izginila pri cerkvi. Šli so pogledat in spoznali škofa.

(Baraga je neopazeno odšel iz Trebnjega peš po stezi preko hriba Grmade. Po cesti, koder so šli s kočijo, je do Trebnjega 11 km, po stezi preko hriba pa je med Trebnjem in Dobrničem komaj 5 km).

Ko so fantje prišli ljudem povedat, „da so škof Baraga že v cerkvi“, se je vse gnetlo v cerkev.

Baraga je še skoraj pol ure po prihodu ljudi v cerkev molil pri krstnem kamnu in jokal. Z njim je spet jokala vsa cerkev. Potem se je dvignil, šel naravnost k oltarju in potem dolgo govoril o krstu, posvečujoči milosti in zveličanju duše. Po opraviu v cerkvi se je zunaj vse gnetlo okrog škofa. Vsak se ga je hotel dotakniti in poljubiti njegov škofovski prstan. Ljudje tega sprejema niso nikdar pozabili. Ob dolgih zimskih večerih

smo otroci z odprtimi usti poslušali stare ljudi, ki so o tem pripovedovali: „Ko so prišli Baraga kot misijonar, smo z njimi molili. Ko so prišli kot škof, smo jih pa gledali, občudovali, poslušali in jokali. Kaj takega v Dobrniču še nikdar ni bilo in nikdar več ne bo“.

Preko Novega mesta je šel škof iz Dobrniča čez Gorjance v Metliko. Nazaj grede je še enkrat obiskal Dobrnič in Malo vas. Tako so Dobrničani rekli, da „so Baraga iz Amerike obiskali Slovenijo dvakrat, Dobrnič pa trikrat“.

Dobrničani Barage po tistem obisku niso več videli. Odšel je za vedno. Spomin nanj pa je ostal v fari živ, kot da je škof še vedno med njimi.

Ob stoletnici njegovega rojstva so „častilci njegovi“ postavili njemu v dobrniški cerkvi spomenik. Je to doprsni kip z lepim okvirjem, nekako dva metra od tal, na sprednji desni stranski steni. Kot otroci smo se vsako nedeljo drenjali pod tem spomenikom. Stari ljudje so rekli, da moramo biti pridni in se lepo obnašati, „ker nas škof Baraga gledajo“.

Nekateri so smatrali tisti prostor kot ne posebno primeren za spomenik. Odgovor na to je bil vedno: „Škof Baraga ne bodo dolgo na tem mestu. Enkrat bodo prišli na altar. Tam bo zanje lepši prostor in ljudje bodo našega škofa bolj videli“.

Skoraj naivne besede iz ust preprostih ljudi, ki so samo hoteli reči, da so prepričani, da bo Baraga enkrat postal

svetnik.

e/ Leto 1977. v Dobrničū. - Letos, 10. julija 1977. so v Dobrničū, rojstni fari škofa Barage, obhajali trojni jubilej:

Minilo je 900 let, odkar je bila ustanovljena dobrniška župnija kot prafara v Suhi Krajini,

200 let, odkar je bila postavljena sedanja župnijska cerkev svetega Jurija,

180 let, odkar je bil na praznik svetih Petra in Pavla 1797. v Mali vasi rojen Friderik Baraga in isti dan v tej cerkvi krščen.

Za to slovesnost se je zbralo v Dobrničū okrog 4.000 vemikov, med njimi rojaki iz Amerike z zastopniki ameriških škofov in lemontskih očetov frančiškanov.

Ob tej priliki je zastopnik marquetskega škofa dejal naslednje:

„Nemogoče si je predstavljati število izvoljenih v nebesih, ki so se v devetih stoletjih zvrstili v tej fari.

Župnija Dobrnič je stara in ima častno mesto v zgodovini odrešenja.

Vsi v Zgornjem Michiganu v ZDA smo vam hvaležni za tega velikega moža, ki je bil voljan zapustiti lepi Dobrnič in Slovenijo, da bi novemu svetu prinesel božje besede”...

Resnično! Baraga je za vselej zapisal ime svoje slovenske domovine v zgodovino severnih pokrajin ZDA. Motiv: „da bi z božjo pomočjo prinesel luč svete vere vsaj nekaterim dušam“, kakor je sam napisal v svoji prošnji iz ljubljanske škofije 1829.

Indijanci in Indijanke iz Baragove dežele s svojim župnikom p. John-om Hascall-om pri večerni maši v Lemontu 3. septembra 1977

II. BARAGA KOT NAŠ ZGLED:

Vredno je poznati življenje in delo človeka, kakršen je bil Baraga. Še veliko več vredno in potrebno je posnemati njegov zgled.

Spodbuda k temu je drugi namen Baragovega dneva.

Baraga, naš zgled!

Ob tem gredo moje misli več kot šest tisoč milj daleč, na vzhodno pobočje Oljske gore, v Betanijo.

Tu je ob Jezusovem času živel Njegov prijatelj Lazar s svojima sestrama Marto in Marijo. Pri njih se je Jezus večkrat ustavil, odpočil, tudi prenočil in užival Lazarjevo gostoljubjo.

Ob eni takih prilik je Lazarjeva starejša Marta pripravljala kosilo. Ni ji bilo prav, da je njena sestra Marija sedela pri Jezusovih nogah in Ga poslušala, namesto da bi njej pomagala. Svojo zaskrbljenost je Marta razodela Jezusu. Njegov odgovor vsak pozna. Je nepozaben: „Marta, Marta, skrbna si in veliko si prizadevaš, a le **ENO JE POTREBNO** (Lk 10, 42)“... Nad nekdanjo Lazarjevo hišo stoji danes cerkev, bazilika v obliki križa. Krasni mozaiki predstavljajo prizore iz Jezusovih obiskov. Na enem od teh se v zlatih črkah na modri podlagi blešči ovekovečen napis: **UNUM EST NECESSARIUM - ENO JE POTREBNO.**

Tudi nad Baragovim škofovskim grbom je napis: Unum est necessarium. To je njegovo škofovsko geslo.

Kar je zdaj vzem za svoje škofovsko geslo, je bilo že prej njegovo življenjsko

geslo: **Eno je potrebno, namreč: SKRIBETI ZA NEUMRJOČO DUŠO.**

Skrb za svojo dušo in dušo drugih, to je bil program njegovega celega življenja. Na tem je temeljilo vse, kar občudujemo na Baragi: njegova plemenitost in dostojanstvo, njegova dobrosrčnost in ljubezen, njegove žrtve in zatajevanja, njegova delavnost in apostolska gorečnost.

Če hočemo posnemati zgled Baragov, mora to postati tudi naše življenjsko geslo. Zveličanje duše je glavni in edini cilj in namen človekovega življenja na zemlji. V tem je namen in pomen našega življenja. Edino to je potrebno.

Prepričati o potrebi in navdušiti za delo za zveličanje duš je bilo podlaga in cilj vseh Baragovih pridig.

O tem je pridigal tudi v Trebnjem ob svojem drugem obisku v domovini 1854.

Na Svečnico je imel v trebanjski cerkvi sveto mašo in blagoslov sveč. Dobmiški farani, katerih je bilo precej med poslušalci, so si to pridigo dobro zapomnili. Po njihovem pripovedovanju je bila glavna misel pridige tale:

„Vsak človek ima neumrjočo dušo, ustvarjeno za večno srečo, ki zavisi od kratkega zemskega življenja. - Da cilja ne zgrešimo, nam sveča s svojim plamenom kaže pot“.

Lepa misel! Misel, vredna škofa Barage, vredna, da se ob njej pomudimo.

a/ **Gorečo svečo lahko držiš, kakor hočeš: pokonci, postrani, navzdol; njen plamen je usmerjen zmeraj navpično, navzgor.** Njegove smeri ne moreš spremeniti. Ta plamen nas spominja na Pavlove besede: „Kar je zgoraj, po tem hrepenite, ne po tem, kar je na zemlji“. (Kol. 3, 2)

Smo državljani dveh svetov, s stalnim bivališčem samo na enostranskem svetu. Na zemlji smo samo popotniki. Imamo potni list s tranzitno, prehodno vizo. Ta viza nas upraviči za **prehod** skozi ta svet. Cilj potovanja pa je drugi svet. Sveto pismo nas o tem jasno uči in opominja: „Nimamo tukaj stalnega mesta, marveč iščemo prihodnjega“. (Hebr 13. 14)

Svet je za nas kot most. Pojdi čez, pa ne gradi hiše na njem!

Ta svet in vse na njem moramo rabiti, v kolikor je potrebno in koristno za dosego večnega cilja.

Kakor svečni plamen, morajo vsi naši načrti, vse naše želje in hrepenjenja biti usmerjena navzgor, k Bogu.

b/ **Goreča sveča se použiva,** postaja krajša in krajša, dokler ne dogori. Vsak človek dobi ob rojstvu v svoje roke gorečo svečo. Nihče ne ve, kako dolga je ta sveča. Ve samo, da sveča življenja gori, da postaja krajša, da bo enkrat zadnjikrat zaplapolala. Nihče pa ne ve, kdaj bo to.

To je za nas opomin, da je naše življenje kratko, negotovo, obenem pa tako zelo važno. Živiš samo enkrat. Ne igraj se z življenjem; ne postavljalj

ga na cocko! Kar delaš, delaj preudarno in misli na konec!

Delaj, dokler imaš čas! - Koliko časa imaš, ne veš! - Čas ki ti je še na razpolago, je dar božji, dragocen zaklad! Rabi ga z očmi uprtimi na večnost!

Živi tako, da boš vsak večer lahko rekel: Danes nisem samo postal za en dan starejši, ampak tudi za spoznanje boljši.

Z današnjim dnevom nisem samo za en korak bližje svojemu grobu, ampak - in to je važno - za eno stopinjo bližje Bogu.

ENO JE POTREBNO! - ZVELIČANJE DUŠE! Tako je Baraga druge učil, po tem geslu je tudi sam živel. Tako lahko razumemo njegovo nenavezanost na ta svet. Tudi v tem nam je Baraga svetel zgled.

Graščini in vsemu premoženju se je odpovedal in postal duhovnik.

Kot duhovnik je vse razdal. Dejal je: „Kar daš drugim, boš sam imel; česar pa ne daš, bodo imeli drugi“.

Svojemu škofu je kot misijonar v Ameriki pisal: „Vse bogastvo tega sveta je v primeri z zveličanjem **ene** (sam podčrtal) same duše le ubogi prah“.

Nekdanji graščak je med Indijanci živel v skrajnem uboštvu.

Sam je pisal v pismu na Leopoldinsko Ustanovo na Dunaju 4. okt. 1844.: „**Večkrat mi tudi najpotrebnejšega**

manjka. Pa kako velika tolažba, kako preobilno plačilo in kako nepopisno veselje me čaka, ko me bodo na sodni dan obstopili nekateri teh mojih dobrih otrok v Kristusu, ali prav za prav vsi, kakor upam, in govorili pred ostrim sodnikom: 'Ta nam je prvi oznanjal Tvoj božji nauk; pripovedoval nam je o tvojem usmiljenju; on je napolnil naša srca z vero in ljubeznijo do Tebe'. - O, kako sem hvaležen Bogu, da me je poklical v težavni, pa neizrekljivo tolažilni misijonski stan!'

Učimo se od Barage biti hvaležen za stan, v katerega je Bog vsakega od nas postavil! V vsakem stanu je možno in potrebno le eno: Rešiti svojo dušo! Vsak stan vodi domov - k Bogu.

Škof Baraga je zdaj že doma, mi pa smo še na poti domov.

Naj nam bo svetniški Baraga na tem potovanju naš zgled, naš vodnik in priprošnjik!

Svetniški Škof Baraga!

Iz slovenskega naroda je izšel - slovenska mati ga je rodila - Slovenec je bil!

Za ameriške Indijance je polnih sedemindeset let delal in se zanje izgaral - bil je cel Amerikanec.

Povsod je iskal duše in božjo čast - k Bogu se je vrnil.

Ko ga občudujemo za to, kar je on bil - naj zdaj on pri Bogu prosi, da tudi mi postanemo, kar on zdaj je!

Pridiga

na Baragov dan 1977 v Lemontu
med pontifikalno mašo 4. septembra 1977

Rev. Victor Tomc

Vsi pozdravljeni!

Na ta veliki Baragov dan 1977 tu v Lemontu, Illinois, se združujemo z molitvijo romarjev v Dobrnič, v Sloveniji, letošnjega 10. julija. Ta dan so obhajali 180letnico Ireneja Friderika Barage. Po zgodovinskih poročilih je Baraga vedno opustil ime Irenej kadar koli je podpisal kako uradno listino; zato ga imenujemo

Friderik Baraga. Po pripovedovanju teh, ki so bili v Dobrnič, je bilo to uspešno praznovanje. Naj nam Bog nakloni ta dar, da bomo videli Barago na oltarjih naših cerkev v bližnji bodočnosti.

Naj vas opozorim, da je bil Baraga pri krstnem kamnu v tej cerkvi sv. Jurija krščen 29. junija 1797 pozno popoldan na svoj rojstni dan. Ta vesel

Č. g. Victor Tomc,
župnik pri Mariji Vnebovzeti v Clevelandu,
med svojo pridigo

dogodek je sovpadel z obhajanjem praznika sv. Petra in Pavla.

Čeprav je bil Baraga rojen v Avstriji, se je imel vedno za S-love-nea Naj le omenim po ljudskem reku: „to (love) je v vsakem Slovincu“. Baraga je imel to ljubezen do Boga in do bližnjega v največji meri.

Namenoma sedaj ne omenjam njegovega zgodnjega življenja, omenil ga bom pozneje.

Friderik Baraga je bil posvečen v duhovnika 21. septembra 1823 in po nadaljnem enoletnem študiju bogoslovja je bil nastavljen za kaplana pri cerkvi sv. Martinu v Šmartnem pri Kranju. Tu je začel delo gorečega dušnega pastirja; vedno se je zavedal, da mora biti dobri pastir, ki je dal svoje življenje za svoje in je zapustil 99, da je šel iskat izgubljeno. Že v zgodnjih letih svojega duhovništva se je postil, živel ob kruhu in vodi, spal na deskah, ki so bile le malo pokrite s slamo. To je delal, ker se je zavedal, da mora zadoščevati za grehe svoje črede. V začetku svojega dušnega pastirstva, je bila vidna njegova gorečnost v boljši udeležbi pri božji službi in v pogostejem prejetanju zakramentov.

Očeta Barago so spoštovali in ljubili zaradi njegove prijaznosti in dobrote do vseh. Znano je, da je dal svoje čevlje ubogemu popotniku, ki ga je srečal, ko je bil na dobrodelni poti.

V letu 1830 je Baraga izdal slovenski molitvenik „Dušna paša“. Dr. Vončina zelo pohvalno govori o tej knjigi: „Med vsemi molitveniki, ki so bili kdaj napisani, ni bolj primerne za potrebe in stiske slovenskega ljudstva. Ta molitvenik je drag spomin, v katerem Baraga živi in bo živel v hvaležnem spominu pobožnega slovenskega ljudstva, kjerkoli prebiva.“

Pater Krizostom Verwyst, O.F.M., pravi

v svojem „Življenju škofa Barage“: „V župnišču v Šmartnem je bila stara služkinja „Mica“ (Marija) imenovana. Oče Baraga ji je navadno rekel: „Mica, prosim, pojdi in poglej, če kdo čaka name za spoved“. Dobra ženica je šla v cerkev ob nedeljah ob treh zjutraj, zakaj ob tej uri so ljudje že prišli v cerkev, da so se pripravili na spoved; Baraga je bil takoj pripravljen na spovedovanje.

Ta Baragova velika gorečnost je naletela na odpor pri sodelavcih. Mnenje je bilo, da je zaradi tega škof prestavil Barago v Metliko, k cerkvi s 6000 dušami in dvajsetimi podružnicami.

Različni opisovalci Baragovega življenja, nekatoliški ali katoliški, občudujejo življenje tega božjega moža. Nekatoličan Jamison je zvedel o njem od Indijanca zgodbe, ki jih pripovedujejo o Baragi. Tudi L. Baehman, ki ni naše vere, v svojem „Goldsucher“ - „Iskalec zlata“ - zelo zanimivo primerja Barago z zlatokopom, ki ima zle misli in hoče za vsako ceno, tudi za ceno greha, priti do zlata; v nasprotju pa Baraga ne išče drugega, kot da se popolnoma daje za druge, da reši njihove duše.

V Metliki je deloval s svojo običajno gorečnostjo in pozabljal nase.

Na Dunaju v Avstriji je bila 1829 organizirana misijonska družba. Namen te družbe je bil podpiranje severnoameriških misijonov. Družba se je imenovala „Leopoldinska družba“.

Ko se je seznanil s postopkom za podporo za misijone v Ameriki, je Baraga pisal škofu Fenwicku v Cincinnati, Ohio. Škof Fenwick je takoj poslal sporočilo temu navdušenemu duhovniku, naj pride v Ameriko. Baraga je prejel pismo 22. septembra 1830. To je bila sedma obletnica njegove nove maše v Ljubljani. V New York je odpotoval 1. decembra in

Pater John Hasecall, O. F. MCap., župnik cerkve Najsvetejšega Imena Jezusovega v Assinins, Michigan, s svojimi farani, potomeci Baragovih vernikov, na Baragovem dnevu v Lemontu.

dospel tja utrujen, a srečen, po težki enomesečni vožnji 31. decembra.

Father Baraga je prvokrat pridigal v Združenih državah na prošnjo župnika za Nemce v Filadelfiji. V Cincinnatiju se je zaposlil v dušnem pastirstvu, spopolnjeval je svojo angleščino in skušal je obvladati čudnozveneč in dolgobeseden jezik domačinov Indijancev. Njegov inštruktor v indijanskem jeziku je bil 18leten polnokrven Ottawa Indijanec, ki je bil študent v semenišču, kjer je bival Baraga.

Ko je odpotoval v misijone v Michiganu, je šel zkozi Dayton, Ohio, kjer je na željo ondotnih vernikov govoril oblečen v civilno obleko v protestantski cerkvi. Morda lahko smatramo to za zgodnje ekumensko podvzetje, zakaj Baraga je naredil vse, kar je mogel, da bi pridobil duše za Kristusa.

28. maja je škof Fenwick prišel v

Arbre Croche z očetom Barago, ki ga je predstavil kot njihovega stalnega duhovnika. Začelo se je Baragovo 37letno naporno delo za Indijance. Vse trpljenje v njegovem novem delu je bilo poplačano s stotinami spreobrnitev v sveto vero. Po enem letu je zadostno obvladal jezik, da je lahko sestavil v otavščini molitvenik in pesmarico. Pozneje je izdal slovar in katekizem.

V letu 1835 je bil imenovan za prvega škofa mišiganskega Gornjega polotoka in tam je nadaljeval svoj apostolat do svoje smrti 19. januarja 1868.

Tradicija škofa Barage živi v deželi, kateri je služil. Oče Hasecall, Očipvejee, je prvi član rodu, ki je bil posvečen za duhovnika. On je župnik cerkve Najsvetejšega Imena Jezusovega v Assinins, Michigan.

Druga zanimivost je, da je bil škol Janez Neumann, ki je bil pred kratkim

kanoniziran kot prvi moški svetnik v ZDA, v Avstriji v svojem delu pod vodstvom istega duhovnega voditelja. Znano je, da je bral Baragova misijonska poročila pisana za člane „Leopoldinske družbe“. Iz teh pisem je zaslišal klic in se je odločil, da gre v ameriške misijone.

Vse čudovito delo, ki smo ga omenili, je vršil človek, ki je veroval, da moramo delati, kot da vse odvisi od nas in moliti, kot da vse odvisi od Boga. To je bil škof Baraga.

Vendar ne povzdigujeemo njegove veličine za vse te stvari, marveč za vsakodnevno junaštvo njegovega življenja, ki je bilo usidrano na kreposti ljubezni do Boga in bližnjega.

Moje misli se obračajo na roman o škofu Baragi „Leno je potrebno“, Baragovo geslo na njegovem škofovskem grbu. „Unum est necessarium“, besede iz sv. Luka, 10. poglavja. In Baraga si je izbral boljši del. Ta roman je pisal rajni in znani, priljubljen in spoštovan pisa-

telj in pesnik Karel Mauser, ki pripoveduje v jasnih in živih besedah o rojstvu tega moža, ki je bil določen za velike stvari - Friderika Barage.

Med posledicami Napoleonovega drugega vpada v Avstrijo sta bila Janez Nepomuk in Katarina Jenčič, ki sta se s težavo borila skozi življenje, zelo v skrbeh zaradi rojstva svojega četrtega otroka.

Bilo je zgodaj zjutraj pred zarjo in Mala vas je bila še potopljena v nočno tišino. Janez je hitel po babico. Koliko skrbi in ljubezni je skazoval do svoje ljubljene žene! Prejšnji porodi so prinesli v njun dom žalost. Vrnil se je s potrebno pomočjo - z babico. Katarina je izrazila zaskrbljenost za svojega moža in molila k Bogu, naj jima da zdravega sina, ki bo pomagal Janezu. Tedaj so dejali Janezu, naj gre počivat, a zaman, ni mogel spati. Babica je rekla, priporoči Katarino preblaženi Materi. Tedaj se ji je opravičil, da ji je bil povzročil to nepriliko na veliki praznik sv. Petra in Pavla, ko so imeli vsi Slovenci praznik.

Navzočnost Indijancev in Indijank je dala svoj pomen Baragovemu dnevu 1977 - Porocali smo, da jih je bilo 14, na neki fotografiji sem jih nastel 17

Kakšna je bila potrpežljivost in skrb Baragovih dobrih staršev za življenje. Bila je njihova katoliška šola doma. V njej je bil Baraga vzgojen v krepostih ljubezni do Boga in bližnjega: v vljudnosti in pozornosti do drugih. Njegov oče je bil prvi, ki ga je učil ljubezni do narave in vseh božjih časnih darov sveta.

Njegova pobožna mati mu je dala prve verske nauke na svojih kolenih. Skrbela je, da je imel zasebne varuhe v svojih mladih letih, da ne bi izgubil nedolžnosti. Ko je bil 11 let star, ga je mati spremljala na postajo in mu spotoma dajala nauke in nasvete, ki jih je cenil do konca svojega življenja. Govorila mu je: ljubi Boga, njegove zapovedi, bodi zvest Cerкви in bodi vedno dober do ubogih. Tisto leto je njegova mati umrla. Ko je bil star 15 let, je umrl njegov oče in po-

božen krščanski prijatelj družine Jurij Dolinar ga je sprejel pod svoje peroti in mu pomagal do poklica. Baraga je bil odličen študent nemščine, francoščine, angleščine, italijanščine...

Ko je študiral pravo, je bil njegov svetovalec znameniti pridigar in spovednik sv. Klemen Marija Hofbauer, o katerem menijo, da je vplival nanj v odločitvi za pot k duhovniškemu posvečenju.

Iz vsega, kar smo spoznali o Baragovem življenju, smo lahko gotovi, da je prejel od Boga izredno milost in ji sledil po božji volji. Danes smo zbrani tu, da prosimo Boga, naj usliši naše molitve, da bo povzdignjen na oltarje Cerkve in bo navdihnjenje za vse, ki iščejo njegove pomoči. Naj Bog usliši to našo željo.

Božja ljubezen naj bo z vami vsemi!

Na Baragov dan 1977 - 4. septembra - je bilo med pontifikalno mašo ljudsko in zborovsko petje, ki ga je vodil p. Vendelin Špendov O. F. M. Darovanijsko pesem je pel pevski zbor Korotan

Na Baragovem dnevu 1977 v Lemontu je bilo veliko mladine. Upamo in molimo, da bodo v Baragu spoznavali velikega misijonarja in vzornika.

Na nobeni slovesnosti v ZDA v novejšem času ni bilo toliko slovenskih narodnih nos kot na Baragovem dnevu 1977

Skrbnost je lepa lastnost Slovencev. Vidna je v pristnosti narodnih noš.
Še lepša-in v našem času potrebna-je vernost.

Benkovič - Verwyst

Od januarja 1974 do maja 1977 je v našem mesečniku Ave Maria izhajal življenjepis frančiškana p. Krizostoma Verwysta pod naslovom „Oče Očipvejcev“. Želel sem, da bi Slovenci spoznali tega misijonarja, ker je leta 1900 objavil življenjepis škofa Friderika Barage pod naslovom „Life and Labor of Rt. Rev. Frederic Baraga, First Bishop of Marquette, Mich.“

V tem življenjepisu je omenjeno, da p. Krizostom Verwyst ni mogel dobiti podatkov o Baragovi mladosti in njegovem delovanju pred prihodom v Ameriko. Ko je bil p. Krizostom pred zaključkom svojega misijonskega delovanja v bolnici v St. Louis-u, je dobil pismo iz Slovenije od duhovnika, ki je bil po materini strani Baragov sorodnik. V pismu je bilo zapisano: „Zvedel sem, da pripravljate življenjepis o škofu Baragi. Ako vam bo kaj v pomoč, vam pošljem opis škofovega življenja pred odhodom v Združene države.“ (AM, dec. 1976, stran 366). Prav to je p. Krizostom potreboval, da je lahko zaključil svoje delo.

Ta Baragov sorodnik je bil Josip Benkovič, ki je v 12. in 13. številki „Dom in sveta“ 1897 objavil opis življenja in dela Friderika Ireneja Barage.

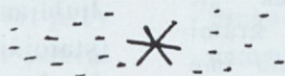
V „Voditelju bogoslovnih ved“, Ljubljana 1901, je pod OCE-NAMI na straneh 373 do 375 in 501 do 502 Benkovičevo poročilo o izidu angleškega življenjepisa Friderika Barage, spisal p. Krizostom Verwyst, O. F. M.

Oba spisa objavljam, ker sta sedanjim Slovencem nepoznana, ako pa vedo zanju, nedostopna.

Imam razne razloge za objavo teh spisov. Najprej bi vam rad prikazal, kaj so mislili o Baragovi svetosti v prvih desetletjih po njegovi smrti. Dalje, da so Amerikanci Barago poznali ob koncu prejšnjega stoletja kot Slovenca in ne kot Avstrijca. Za Avstrijca so ga pozneje naredili priseljenci.

Še bolj me je zanimalo, koliko so Slovenci vedeli o Baragi ob koncu prejšnjega stoletja. Verjetno vsaj toliko kot vemo danes, Življenjepisi, ki so izšli v slovenščini, ne povedo o njem nič več kot sta povedala Josip Benkovič in p. Krizostom Verwyst. P. Verwyst se je točno držal rokopisa Josipa Benkoviča. Zato navaja imena oseb in krajev v slovenskem pravopisu; le za Dobrnič ima Dobernig, a v oklepaju dodaja Dobernice. Imenuje Suho krajino in reko Krko; omenja Baragovega sorodnika Jenčiča; dalje kraje: Šmaver, Dobrava, Knježja vas, Korita, „mount“ Lisec, Selca, Tahoves, Mala vas, grad Kozjek. Pove, da je Josef Karl Kern 1742 po smrti Franca Moravčerja kupil grad Mala vas in da je bil leta 1750 grad prodan „Bernardu Antonu de“ Jenčič.

Oba spisa Jos. Bekoviča sta objavljena na naslednjih straneh nespremenjena z opombami, ki jih je avtor sam dodal.

IRENEJ FRIDERIK BARAGA

(Spisal Josip Benkovič)

Pusti svet, opravke svoje,
„Sursum corda“ v domu poje
Mož pobožen, rajski svat.
Vse obrne v božjo slavo,
Mitra kinča sveto glavo,
Papež piše: „Ljubi brat!“
Kadar grob nemilo zine,
Angelj čist na svetu mine.

Koseski.

Sto let poteka letos, kar je zagledal luč sveta slavni Slovenec Baraga. O njem se je pisalo že mnogo v slovenskem, nemškem, francoskem in angleškem jeziku. V stoletni njegov spomin le par doslej neznanih ali vsaj manj znanih potez iz njegovega življenja! (1)

Porodil se je Irenej Friderik Baraga 29. rožnika l. 1797. v gradu Malivasi pri Trebnju, v župniji doberniški, kot četrto dete grajščaka Janeza Nep. Barage in soproge mu Katarine Josipine Jenčič. Baraga se je l. 1792. z Mirne sem preženil. Leta 1799. je prodal Malovas ter kupil lepši grad v Trebnju. Soproga je kmalu umrla, zapustivši mu poleg sina še dve nedorastli hčerki, Amalijo in Antonijo. Tudi oče se je že l. 1812. preselil v boljši svet.

Očetovski varih osirotelim otrokom je bil poslej znani dr. Jurij Dolinar,

---

1.) Dr. Leon Vončina je l. 1869 spisal o njem obširen životopis, katerega je dala na svetlo družba svetega Mohorja. V drugem natisku je izšel l. 1896., žal, da nepopravljen in nič razširjen! Pisatelj teh vrstic je l. 1893. v „Slovcu“ priobčil dodatek „K životopisu škofa Baraga“. Po krstni knjigi je popolno njegovo krstno ime Irenej Friderik.

profesor cerkvene zgodovine in cerkvenega prava v ljubljanskem semenišču. Ireneju Frideriku je bil tudi birmski boter in ga kot dijaka vsa leta imel pri sebi na stanovanju. Učeni, bogoljubni mož (dasi svetnega stanu, vendar konsistorijalni svetnik.) je v mladega Barago vcepil popolno svojega duha. Imel je sina Janeza in hčer Anico, katero je namerjal Baraga po dovršenih studijah vzeti v zakon. Na počitnice je zahajal z Dolinarjevo družino vred na Bokalce, grad blizu Ljubljane.

Dovršivši l. 1816. ljubljanski gimnazij in modroslovje, kjer se je poleg šolskih predmetov bavil zlasti z risanjem in modernimi jeziki, šel je na dunajsko vseučilišče učiti se pravdoznanstva. Tako mu je najbolj kazalo, ker bi moral prej ali slej prevzeti po očetu podedovani grad trebanjski.

V nevarnem in vihamem življenju na Dunaju se je oklenil s sinovsko zvestobo redemptorista Klementa Hofbauerja, katerega je katoliška cerkev l. 1888. prištela med „blažene“. Baraga je hodil k njemu k izpovedi; razven tega ga je z nekaterimi drugimi katoliškimi dijaki obiskoval včasih v večernih urah, ko jim je sveti mož dajal navodila za življenje.

Dušno vodstvo blaženega Klementa in morda tudi smrt njegove zaročenke Anice, ki je med tem umrla, nagnilo ga je, da je l. 1819. začel misliti na duhovski stan. Toda skrb za mladoletni sestrji ga je ovirala, in on je studiral dalje. Ko pa je leta 1820. (15. sušca) umrl njegov dušni vodnik, šel je leto dnij pozneje za poklicem v semenišče ljubljansko. Grad trebanjski je prepustil starejši sestri Amaliji, katera se je kmalu potem omožila z Gressel-om.

Že koncem drugega letnika je bil Baraga posvečen v mašnika 21. kimovca 1823. Prebivši še jedno leto v semenišču, šel je l. 1824. za kapelana v Šmartin pri Kranju.

Po svojem gorečem, v resnici apostolskem delovanju v Šmartinu je zaslovel kmalu daleč na okoli. K njegovim cerkvenim govorom so se shajali ljudje s celega Gorenjskega; njegova izpovednica je bila dan za dnevom kar oblegana. Bolniki so ga klicali po tri, štiri ure daleč celo v tuje župnije, da jih je previdel s svetimi zakramenti. Živel je jako skromno. Spal je na deskah in na goli slami, vina ni pil nikoli. Svoje imetje je sproti razdelil med siromake. Nekdaj je prišel bos domov, ker je svoje črevlje na poti podaril beraču, kateremu drugega ni mogel dati. Nekega bolnika je prinesel na svojih ramah v svoje stanovanje, kjer ga je preskrboval dotlej, da je okreval.

Tolika požrtvovalnost mu je pridobila srea vseh, ki so ga poznali ali vsaj o njem kaj čuli. Svojim stanovskim sodrugom pa ni bil prav nič priljubljen. Posmehovali so se mu in mu celo nasprotovali. Pomisliti moramo, kako zelo je bil tedaj med kranjsko duhovščino razširjen janzenizem in jožefinizem. Seveda možem, prešinjnim s takim duhom, Baraga s svojimi strogo katoliškimi načeli in z dušnopastirskim delovanjem v zmislu svojega vzornika sv. Alfonza, ni bil po godu. Proglasili so ga za -norea.

Jedini somišljenik, ob jednem pa tudi močna zaslomba mu je bil sivolasi Kranjski dekan Avguštin Sluga, bivši cistercijan Kostanjeviški. Le ta je v veliko nevoljo drugih duhovnikov pozval

Barago, da je l. 1827. zadnje tri predpustne dneve v Kranju sam imel cerkvene govore in sicer o sv. Reš. Telesu vpričo ogromne množice, ki se je sešla od vseh strani. Čim bolj so ga janzeniški tovariši javno smešili, tem bolj se ga je ljudstvo oklepalo.

Po vplivu svojih nasprotnikov je bil l. 1828. prestavljen na hrvaško mejo v obširno metliško župnijo, kjer je bilo v oni dobi ljudstvo primeroma še zelo nevedno in duševno zanemarjeno. Baraga je v svoji sobi priredil zasilno šolo s tolikim uspehom, da je že prvi mesec naročil šestdeset abecednikov. Toda z vestnim, gorečim delovanjem v pastirstvu si je nakopal iste nadloge, kakoršne je bil imel v Šmartinu. Ko je z uvedanjem sv. križevega pota prišel navskriž s svojim lastnim župnikom in je bilo nasprotovanje od vseh strani vedno hujše, spoznal je, da tako ne more več dalje iti. Sklenil je, da se umakne. Prilika se mu je kmalu ponudila.

Ko je bila l. 1829. ustanovljena bratovščina sv. Leopolda za severno-ameriške misijone, čutil je takoj v sebi poklic za misijonsko delo. Z dovoljenjem ljubljanskega škofijstva je poprosil za vsprejem v cincinatsko škofijo. Po mnogih ovirah je odrinil iz domovine o vseh Svetih l. 1830. in zadnji dan leta stopil v New Yorku na novi svet. Cincinatski škof Fenwick ga je poslal med poganske Očipve-Indijane.

Brez slovnice in slovarja se je moral učiti iz same govorice neolikanega očipveindijanskega jezika, ki šteje le sedemnajst črk. Besede so čudno skovane in silno dolge. (2) Sredi širnih pragozdov sam med divjaki je preстал mnogo dušnih in telesnih nadlog. Hodil

je mnogokrat po cele dneve v divjinah in goščavah, slabo oblečen, sestradan, v vedni smrtni nevarnosti. Vkljub neprestanim oviram je v kratkem času krstil več sto divjakov in v nekaterih letih ustanovil misijonske postaje: L'Arbre croche (pri krivem drevesu), Saut de Ste Marie (Šmarija), sv. Jožefa v Lapointu, Fond du Lac, L'Anse.

Delokrog se mu je toliko razširil, da ni mogel več sam vsega opravljati. Zato je z največjim veseljem pozdravil na novem svetu svoja slovenska rojaka Pirca in Smolnikarja, prvega l. 1835., drugega pa leto dnij pozneje.

Poleg vseh obilnih misijonskih trudov je našel Baraga še dovolj časa, da je pisal knjige za rojake in za Indijane. Jeseni l. 1836. je šel na pot skozi New York, London, Pariz, Rim v domovino nabirat milodarov za misijonske namene. S seboj je vzel štiri lastnoročne rokopise: slovenski o štirih poslednjih rečeh, nemški in francoski o zgodovini in šegah indijanskih, ter indijanski spis o Kristusovem življenju. Francoski in indijanski rokopis je pustil v Parizu v tiskarni sloveče Sorbonne, slovenski in nemški rokopis pa je dal v natisek Blaznikovi tiskarni v Ljubljani.

Pomudivši se nekaj dnij med rojaki, odpelje se 26. malega travna 1837. leta z delavcem Andr. Češirkom, ki se mu je v Ljubljani za misijon ponudil, proti Dunaju, kjer se pokloni cesarici - vdovi

---

2.) N.pr. slovenska beseda „kmetje“ se glasi v očipve-indijanščini „bigwakamigi bidjiganikewini wag“.

3.) Čudno, da dr. Vončina o njej ničesar ne ve, pišoč, da je imel Baraga le jedno sestro - Amalijo!

4.) Oltarno sliko za njo je naslikal Slovenec M. Langus.

Karolini Avgusti, nekaterim nadvojvodam, knezu Metternichu in še nekaterim drugim dostojanstvenikom.

Z Dunaju je nesel s seboj nad 6000 gld. v gotovini. Kmalu za njim je poslala cesarica še mnogo dragocenih križev in slik, katere je njen umrli soprog cesar Frančišek I. prejel iz Jeruzalema.

V HavredeGrace se je pridružila Baragi njegova mlajša sestra Antonija, katera se je doslej v nekem samostanu v Parizu pripravljala na misijonsko delo. (3) V njenem spremstvu je dospel kmalu čez New York v Lapoint, kjer je v enem letu postavil lepo cerkev sv. Jožefa. (4) Ko jo je Detroaški škof Rese posvetil, imenoval je Barago svojim generalnim vikarijem v pokrajini Wisconsin (l. 1838). Uprav tedaj je poslal Baraga svojega rojaka Pirca v Grand-Portage ob Gorenjem jezeru (Lac Superior) med divjake, ki so želeli sprejeti krščansko vero.

Neugodne razmere so ga prisilile, da je celih pet let ostal v Lapointu, čeprav je želel nastopiti nova misijonska potovanja. Med tem pa je pisal za Slovence „Zlata jabelka“ in „Nebeške Rože.“ Ob enem je sestavljal slovnico in slovar ter tudi razne nabožne knjige v indijanskem Očipve-jeziku.

Baraga se je z vso vnemo lotil pisateljevanja, ker je uprav po krivoverških spisih pretila njegovi čredi največja nevarnost.

Poleg drugih krivih ver, ki so se izeimile v Ameriki iz različnih verskih ločin, zanimiv je za nas Slovence zlasti slovenski duhovnik Bernard Andrej Smolnikar, ki je kmalu po svojem dohodu na novi svet zabredel v krivoverstvo - postal herezizarh! Začel je docela novo vero, podobno

nekdanji manihejski in hilijastovski. Trdil je, da je on pravi poslanec božji, s katerim se začneja tisočletno vladarstvo Kristusovo na zemlji. Izprva je trosil svoje zmote v Bostonu. Ko pa so ga leta 1838. o binkošnih tamošnji katoličani, katerim je bil dušni pastir, pregnali, naselil se je v Filadelfiji. Leta 1840. je jel izdajati dva časnika v nemškem jeziku: „Friedens-Botschaft an alle Volker“ in „Deutscher Anzeiger“. Ob enem pa je s pomočjo svojih pristašev lajikov in nekaterih pastorjev pošiljal med ljudi spise v brožurah v angleškem, francoskem in indijanskem jeziku. S čudovito vstrajnostjo je prehodil celo Pennsylvanijo in še dalje ter nekaj tisoč raznih krivovercev pridobil za svoj nauk. Govoril je kot potujoč apostol v raznih krivoverskih molivnicah, povabljen deloma od pastorjev, deloma od občin, zelo zoper voljo pastorjev.

Izprva se katoliške cerkve ni direktno dotikal, temveč le po svoje tolmačil sv. pismo, zlasti apokalipso in preroke. Pozneje pa, ko je uvidel, da med katoličani njegov nauk nima skoro nobenega uspeha, začel jo je srdito napadati. Nad vse se je znašal nad Barago in Pircem, ki sta mu z ukom in spisi podirala, kar je naredil. Zlasti Baraga je s svojimi indijanskimi spisi ohranil svoje vemike stanovitne v katoliški veri. Na vse psovke odpadnikove pismeno, kolikor mi znano, ni nikoli odgovarjal.

Smolnikar pa je v zmotah in sovraštvu do katoliške cerkve padal vedno globlje. Srdito se je zaganjal v oba baltimorska cerkvena zbora l. 1852. in 1866., katera je hotel onemogočiti. Zoper vatikanski cerkveni

zbor leta 1869. je napisal tri debele knjige v latinskem jeziku, da bi vsaj Američane odvrnil od njega. Pa tudi to je bilo zastonj! Pomilovanja vredni, jako nadarjeni in učeni Smolnikar je umrl o božiču l. 1869. nespokorjen, zapuščen od vseh, v neki bolnišnici v Filadelfiji, star 74 let. (5)

Značilno za blagi značaj Barage je dejstvo, da v premnogih pismih, katere je pisal v Evropo, kolikor mi znano, niti jedenkrat ni omenjal odpadnika Smolnikarja, še manj pa, koliko mu je treba zaradi njega trpeti.

Ko je l. 1843. Baraga ustanovil novo misijonsko postajo L'Anse, uredil jo je po vzgledu nekdanjih jezuitskih selišč (Reductionen) v Paragvaju. Okrog cerkve, katero je dogotovil v najstih mesecih in jo posvetil presvetemu imenu Jezusa, postavil je s pomočjo rojaka Češirka, svoje sestre Antonije in domačinov indijansko vas, da bi mogel prebivalce tem lože nadzorovati in pred krivoverci obvarovati. Tik cerkve je ustanovil

5.) Neko okrožnico (ddo 5. jun. 1842) svojim vernikom naslavlja tako-le: „Die zu Philadelphia in Pennsylvanien zur Verbreitung der Friedensbotschaft mit Andreas Bernardus Smolnikar, Apostel des tausendjährigen Friedens, in Christo vereinigte Gesellschaft, allen Brudern und Schwestern im Orient, weiche auf die in der Bibel gegebene Verheissung warten. Gnade und Friede unsers Herrn Jesu Christi sey mit Euch Allen!“ etc. - Ta ali oni izmed starejših kranjskih in koroških duhovnikov, kateremu je morda znana kaka poteza iz Smolnikarjevega življenja, blagovoli naj sporočiti isto pisatelju teh vrst v Naklo pri Kranju. - Morda se hrani kje še kaka njegova agitatorska okrožnica, katerih je mnogo poslal v domovino.

šolo, v kateri sta poučevala on in sestra. Zanimivo je, da je Baraga sam z lastnimi rokami pomagal hiše staviti ter učil Indijane polje obdelovati.

Naslednja leta je v spremstvu svoje sestre obiskoval svoje misijonske postaje. Povsod se je pomudil nekaj mesecev ali vsaj tednov, da je vernike potrdil v veri in jim podelil svete zakramente. Poleg tega je še vedno pisal knjige Indijanom. L. 1849. so izšle „indijanske molitvene, pesemske in poučne bukve“ že v četrtem natisku v 3500 izvodih. Spisal je tudi popolno teoretično praktično slovnico očipve-indijanskega jezika (1850) in „angleško-očipve ter očipve-angleški slovar“ (1853).

Apostolsko delovanje Barage in Pirca je napotilo nekaj mladih slovenskih duhovnikov, da so odrinili drug za drugim v novi svet razširjevati kraljestvo božje; n.pr. Ign. Mrak, Jurij Godec, Andr. Skopec, L. Lavtižar iz ljubljanske škofije, brata Reš iz Krške, Mozetič iz Goriške, frančiškani: o. Ivan Levec, o. Oton Škola, oče Leon Osredkar, itd.

Leta 1852. meseca velikega travna je bil v Baltimoru prvi narodni cerkveni zbor severnoameriških škofov. Naprosili so sveto stolico, da se ustanovi najmanj šest škofij, med drugimi tudi ob Gorenjem jezeru, kjer je bilo torišče Baraginega delovanja. Za le to škofijo, oziroma apostolski vikarijat, so predlagali za škofa misijonarja Barago. Dne 29. malega srpana leta 1853. ga je Pij IX. imenoval škofom Amiconiskim i. p. i. ter apostolskim vikarjem v gorenjem delu pokrajine michiganske. Vseh svetnikov dan je bil v Cincinnatiju posvečen v škofa in kmalu potem je postavil škofijski sedež v Šmariji.

Ker si je Baraga s škofovsko častjo naložil nova težka bremena, odrinil je takoj po posvečenju zopet v Evropo iskat pomoči. Dva meseca (svečana in sušca) se je mudil na Kranjskem, kjer je obiskal razne ljube kraje ter povsod pridigoval ogromnemu številu poslušalcev. Med tem se je napotil v Rim poklonit se papežu Piju IX. katerega je silno razveselil s prvo slovnico in prvim slovarjem očipve-indijanskega jezika.

Povračajoč se čez Dunaj, Prago, Monakovo, Pariz in Liverpool na novi svet, bil je prisoten pri poroki avstrijskega cesarja dne 24. malega travna l. 1854. V Pragi se je poklonil cesarju Ferdinandu I., v Monakovem pa kralju Ludoviku, ki je že dvakrat poprej naročil monakovskemu nadškofu, naj ga indijanski škof obišče.

Na raznih krajih je nabral osem duhovnikov in tri bogoslovce za svojo škofijo. S temi je začel svoje višjepastirsko delovanje.

Ko je Pij IX. zvedel o neumornem delovanju škofa Barage in o njegovih uspehih, določil je že l. 1856., naj se severni del pokrajine michiganske, ki je bil doslej le apostolski vikarijat, imenuje „Šmarijska škofija“ (Diocesis Marianopolitana). Ker pa je bil obseg te škofije le prevelik, privzel si je Baraga l. 1859. rojaka Ignacija Mraka za svojega generalnega vikarja.

Tekom štirih let je postavil na raznih krajih, zlasti kjer so bili rudniki, skromne cerkvice, pri katerih je nastavil, če je le mogel, posebnega dušnega pastirja, katerih je imel leta 1863. že petnajst. On sam pa je v Šmariji opravljal vsa dušnopastirska dela brez pomočnika. Boriti se je moral s silnimi težavami, ker njegova škofija mu ni

dajala nikakih dohodkov, niti vinarja! Božja milost mu je naklonila sreca mnogih imovitih posestnikov, tudi krivovercev, ki so ga podpirali z znatnimi vsotami.

Tekom časa se je pokazalo, da Šmarija ni ugoden kraj za škofijsko stolico. Zato jo je l. 1866. z dovoljenjem papeževim prestaval Baraga v Marquette, kjer je bila prav tedaj dozidana veličastna cerkev.

Preselivši se v novo stolico, je začel jako pešati; saj je bil že v sedemdesetem letu svoje dobe. Sicer vedno krepak, boleznj skoro nepristopen, dobil je leta 1862. na nekem misijonskem potovanju hudo naduho, katera mu ni pustila več peš potovati. Čutil je, da se mu dnevi stekajo. Vendar je še l. 1866. včasih po šestkrat na dan birmoval in pridigoval v raznih jezikih.

Do smrti utrujen je vendar-le šel na drugi narodni cerkveni zbor, ki se je vršil meseca vinotoka l. 1866. v Baltimoru. A takoj prvi dan ga je zadel mrtvoud. Nezavestnega so našli na stopnicah nadškofijske palače. Ko mu je nekoliko odleglo, povnil se je v Marquette, kjer je po dolgem hiranju sladko zaspal v Gospodu v praznik imena Jezusovega dne 19. prosinca l. 1868.

Irenej Friderik Baraga je bil jeden najvzornejših duhovnikov ljubljanske škofije v tekočem stoletju, če ne celo prvi izmed vseh. O njem so pisali pač že mnogi životopisci; a vsak je podal le mrtev obris njegovega življenja. Apostolskega duha njegovega, po katerem se sveti kakor kristalnočist obrušen demant med slovenskim svečeništvom, ni opisal še nihče. Duhovni

sin svetnikov umrl je tudi sam v sluhu svetosti. (6)

Začel je trudapolno delo sredi ameriških pragozdov med divjaki. Velikanski je bil njegov delokrog. Nad 25.000 poganov je krstil z lastno roko. Na torišču njegovega misijonskega delovanja je nastala kmalu nova škofija tako obsežna, da se je že morala deliti. Začel je vladati škofijo s pomočjo le dveh duhovnikov; pred smrtjo jih je imel že nad dvajset. Dobiti jih je bilo tem težje, ker je moral vsakdo znati najmanj štiri jezike: angleški, francoski, nemški in indijanski.

S prvima dvema je opravljal službo božjo le po hišah; kmalu pa je imela vsaka večja postaja svojo lastno cerkev in svojega dušnega pastirja. Vsaka soseska je imela tudi svojo šolo, v katerih so poučevali duhovniki, redovnice, oziroma svetni učitelji. V malih letih je ustanovil v svoji škofiji

---

6.) Govorilo se je, da je truplo Barage doslej še nestrohnelo. Da bi zvedel resnico, poprosil je pisatelj teh vrstic msgr. Ignacija Mraka, neposrednega naslednika Baragi na Marquetteski stolici, naj ga obvesti o tej stvari. Škof Mrak piše, da so truplo Baragino zazidali v stolnici. Ker pa so škofijski prstan in pastirsko palico tudi zagrebli, svetoval je nadškof Cincinatski Purcelj, naj Mrak rakev odpre in vzame prstan in palico, ker se oboje lahko še rabi. Ko so z dovoljenjem prebivalcev grob odkopali, bilo je truplo še celo, le posušeno. L. 1879. je stolnica pogorela, zato so morali grob drugam prenesti. V grobu pa so našli truplo pokojnega Barage izpremenjeno v pepel. - Nadškof Friderik Katzer je pred nekaj leti vpričo mnogih škofov izrekel trdno nado, da bo Baraga prej ali slej prištet med svetnike.

pet ženskih samostanov. Dočim je on sam hodil še po širnih pragozdih, išoč ovčič, narejene so bile do njegove smrti skoro povsod lepe ceste. K vsemu temu je pomagal mnogo on sam z lastnimi pičlimi dohodki, katere je imel zadnja leta; če pa ne gmotno, pa vsaj z modrim svetom. Samo za samostansko šolo v Šmariji je plačeval letnih 400 dolarjev iz svojega žepa!

In pri vseh teh neznanskih trudih je napisal šest slovenskih obsežnih molitvenikov (tri izmed teh še v Ameriki), okoli deset indijanskih knjig, očipve-indijansko slovnico in slovar v angleščini, zgodovino in običaje v francoščini in nemščini; razven tega je dopisoval v nemškem, angleškem in francoskem jeziku raznim prijateljem

in časnikom.

Kdor prebira slovenske molitvenike, mora priznati, da je Baraga doslej poleg Slomšeka najbolj znal udarjati na versko struno slovenskega srca. Čeprav niso vsi spisi do cela izvimi, vendar jih je podal Slovincem v pristnem domačem duhu. Jezik v njegovih spisih je za isto dobo dovolj lep; po vsebini pa zlasti krepak in jedrovit. Če vpoštevamo le jedro, ne jezika, reči smemo, da je Baraga med slovenskimi nabožnimi pisatelji doslej še vedno - prvak! Kdo ne pozna njegove „Dušne paše“? Lahko trdimo, da ni nobena molitvena knjiga ljudstvu tako priljubljena kakor Baragina „Dušna paša“. - Častitljiv naj bo med Slovenci njegov spomin.

Glavni oltar
farne cerkve
v Metliki,
kjer je Baraga

kot kaplan
sestavljaj
molitvenik
„Dušna paša“

DOSTAVEK

Spomin na škofa Barago

(Priobčil V. Steska)

Baraga je bil tako nesebičen in ponižen, da je ukazal svoji sestri Amaliji, naj požge vsa njegova pisma, da ne bi bilo možno po njegovi smrti popisati njegovega življenja. Radi tega je še mnogo dogodkov v njegovem življenju, ki so nam ostali prikriti. Posebno me je iznenadilo, da dr. Vončina ne omenja Baragine sestre Antonije, rojene l. 1803., ki je šla l. 1837. s svojim bratom v Ameriko.

Ta dogodek je sama popisala v pismu svoji sestri Amaliji. To pismo je pa tudi zato važno ker sestra sama spričuje, kako so Barago Indijanci ljubili in častili, kar je pripisovati njegovemu res svetemu življenju.

Pismo, katero tu priobčujemo poslovenjeno, pisala je nemški Antonija svoji sestri Amaliji Gresel-ovi v Trebnje. V tem listu so imenovane nekatere osebe, katere hočem tu navesti: Oče Senderl, redemptorist, je nasledoval Baragi v Krivem Drevesu. - Oče Frančišek Hetscher, redemptorist, je bival v Šmariji pri vходу v Gorenje jezero. - Frančišek Pire, rojen Kranjec, je bil l. 1836. v Fond du Lac-u (Fondilaku).

Baraga je šel z dovoljenjem svojega škofa Rese-ta v Detroitu dne 29. kimoveca leta 1836. v Evropo. V Parizu je ostal dva meseca, kjer je dal tiskati indijansko knjigo: Življenje Gospoda Jezusa Kristusa. Potem je šel v Rim in čez Kranjsko na Dunaj. Dne 26. malega travna leta 1837. se je povrnil v Ameriko, a prišel je šele meseca vinotoka v svoji čredi pri sv. Jožefu.

Pri tem obisku je vzel s seboj svojo

sestro Antonijo, da bi mu pomagala gospodariti in poučevati. V pismu sama pravi, da prične svoj četvrti poklic zvrševati takoj, ko dobi Friderik lastno hišo.

Pismo (1) samo se glasi:

Makinac 8./9. 1837.

Ljuba moja dobra Amalija!

Upam, da si prejela pismo z dne 29. malega srpana tega leta. Zato Ti povem, da smo zapustili New York (Novi Jork) veselejši, nego smo pričakovali. Ostalo potovanje je bilo zabava posebno meni, ki sem prvič gledala ta čudoviti svet. Novi Jork smo zapustili 5. vel. srpana in prišli na veličastno reko Hudson s prijaznimi bregovi, kamor so postavili bogati Novo-Jorčani svoje pristave, ki druga

(1.) Ta list mi je izročila soproga davkarjeva v Kočevju, gospa Kren-ova.

Baragova sestra Amalija
na stara leta

drugo prekaša z različnim zlogom. Tu smo se hitro pa tudi prijetno vozili s pamikom. Ladije se srečujejo na Hudsonu, kakor vozovi v Parizu; res čudovito je, kako Američani potujejo! Še lepše je potovanje po kanalu, ki se imenuje Erie. Tu lahko vsak trenutek stopiš z ladije in si natrgaš cvetic in zelenih vejic, da okrašiš ž njimi kabino. Na obeh bregovih se vrste polja, gozdje in mesta. Celo brat se je čudil, zakaj pred kratkim so bile todi le vasice. Povsodi vidiš bujno deželo, povsodi se moraš čuditi zdravemu razumu tega izvrstnega naroda. Tako preprost in tako velik, velik kot človek!

Popolnoma tujo se pa čutim v Ameriki v verskem oziru. Prvič bivam v deželi, kjer ni katoliška vera prva, ampak tuja, in večkrat sem si mislila, kako se počuti kak protestant ali hebrejec pri nas. Naše cerkve so povsodi najmanjše in najsiromašnejše, templi raznih ločin se pa košatijo v svojem krasu. Američani si stvar seveda prav olajšujejo in ne priznavajo nobene vere, vendar so prav dobri, skromni, res vljudni ljudje in imajo izvestno najblažja čustva, često so bolj kristjanski nego oni, ki se za kristijane štejejo. Kako se razlikujejo od onih Nemcev in Poljakov, ki ne zaznamujejo z imenom krivice slobodnega pravičnega delovanja, ampak vsakovrstno krivico brez kazni počenjajo, dokler se ne ugonobe, ali dokler niso prisiljeni v zaporu premišljevati lepo pojem te te besede.

Friderik mi je privoščil veselje, da sem videla slap Niagara. Lepšega v naravi pač ni videti! Že sicer me presune, če ogledujem nepokvarjena dela stvarnikova, tu pa sem stala tiho in občudovala. Ta slap napravlja nad

sabo mavrico, ki je videti ob solncu in luni; gost oblak ga zakriva do polovice; do srede slapa je voda temnozelena, ker v toliki množini pada. Pokrajina se trese daleč okoli, kakor bi trepetala večnega strahu. Ta kraj pogostoma obiskujejo tuji, kakor pri nas kopeli. Vse poletje se razveseljujejo ob krasnem pogledu in zelo romantični pokrajini sploh.

Brala si morda že moj popis o tem pri Baumgartnerjevih. Pisala sem jim prvič to leto s svoje zadnje postaje, ker jim iz Novega Jorka nisem nič pisala. Sedaj bivam v Makinac-u in ostanem tu tudi čez zimo, ker mora ubogi Friderik sam stanovati v tuji hiši ob Gorenjem Jezeru, dokler ne bo dozidana njegova hiša, za katero je neki prav malo pripravil zapuščeni Anton. Pomladi, ko dobim stanovanje, ko se Indijanci snidejo in ko nastopim svojo četvemo službo: kot učiteljica, perica, kuharica in gospodinja, potovala bom tje in upam, da bom prav delavna.

Rodbina, kjer stanujem, je prav dobro znana našemu Frideriku. Gospa je jako srečna, da sem prišla, ker je njen mož le redkoma doma, kakor tvoj Jožef. Tudi nimata otrok in je torej sama. Neštetokrat mi je že povedala, da še ni nobene zime preživela tako prijetno, kakor se je ta pričela. - Hočem se tudi privaditi lepemu izgovarjanju Američanov in zadovoljna sem, saj vidim, da za najinega dobrega brata Friderika ne morem nič storiti, dokler stanuje v tuji hiši.

Otok naš ima samo jedeno mestece, ki se tudi Makinac imenuje. Rodbina Abbot je zelo imovita in sploh najiminitnejša tu. Razven te je še nekaj hiš drugih trgovcev, skoraj kakih petdeset rodbin. Tu imamo tudi

duhovnika in zdravnika, kar je oboje izredno, in moramo biti ponosni na to.

Ko smo bili v Novem Jorku, obiskal nas je često pater Helscher, pričakujoč ladijo iz Londona, da bi se povmil v svoj samostan v Evropi. Oče Senderl me je tudi že obiskal. Komaj sem ga spoznala, tako je zarjavel in se zredil, sicer je pa zelo delaven in se je tudi že naučil indijanskega jezika, kakor tudi angleškega in francoskega. Z obema patroma sem govorila mnogo o vaši hiši. Naročila sta mi vse dobro za vas. Senderl je dejal, da bi se včasih rad vadil v materinščini; v njegovi knjižnici je tvoj spominik jedina nemška knjiga. Gospoda Pirca pričakujem prihodnje dni. Sporočil mi je že srčne pozdrave. Tudi tukaj ga poznajo ter cenijo njegovo sveto življenje in delavnost. Naš dragi Friderik je pa tako znan, da ve vsakdo o njem kaj pripovedovati. Čujem, da mu pripisujejo nadčloveške reči, katere more zvrševati le poseben ljubljenec božji. Med Indijanci ni niti jednega, ki bi ne poznal njegovega imena. V Makinac-u jih je bilo silno mnogo, ker so prodajali svojo deželo; iz peterih pokrajin so prišli, in vsak je hotel z njim govoriti in ga videti. Mnoge sem obiskala v njih kočah. Ko so čuli, da sem Baragina sestra, podali so mi vsi roko, smehljali se mi in me opazovali, dokler sem bila v koči, katero sem zapustila vselej s solznimi očmi. Potem so leteli ven in zrlji za menoj. Naposled smo se sprijaznili, menda sem jih pridobila s svojo nemo oponašo. Na ulicah so me pozdravljali. Ti ljudje so jako pohlevni. Njih zunanost je čedna, njih obraz prijeten, oči črne

in žive, barva ni rdeča, kakor sem si domišljevala, ampak kakor pri polzamorcih. Često sem opazila grške nosove; zobe imajo bele in močne; lasje so črni kakor oči in nikdar kodrasti.

Njih postava je ravna; noge, ki so majhne kakor njih roke, polagajo na notranjo stran.

Večkrat sem skupaj z nekim Indijancem izmed onih dveh, ki ju je škof Rese poslal v Rim v propagando, da bi ju podaril kot duhovnika zopet indijskemu rodu. Duhovit je, govori laški, angleški, razume dobro latinski. Njegova zunanjščina je prikupljiva; pričakovali so mnogo uspeha njegovemu učenju v Evropi. Prišel je zdrav in vesel domov, toda le, da bi bil v očetovski hiši to, kar je bil poprej - divji in brez dela. Najrajši bi se zjokala nad njim. Drugi je umrl, in tako ima škof žalostno plačilo za svojo najboljšo voljo.

Čitala sem, da je postal naš Friderik ud kmetijske družbe. Veseli me, ker on je za gospodarstvo ustvarjen in tako lepo nastavljen, da lahko napravi vsakovrstne poskuse pod snegom.

Zdravstvujte! Reci Pepici, da gospa Abbot prav časti malo podobico, katero je že izdavna poslala stricu; vložila jo je v spominsko knjižico. Karolu Velikemu pa reci, da sem že videla potujoča po kanalu Erie jednega onih ptičev, ki jih je meni narisal.

Najprisrčnejšje pozdrave pošiljam iz tega mikavnega otoka na vse ljubljene in cenjene znance. Vas srčno objemajoča

Tvoja

Toni.

„VODITELJ V BOGOSLOVNIH VEDAH“ (Maribor 1901) POROČA
O VERWYSTOVI KNJIGI O BARAGI

Napisal Josip Benkovič

LIFE AND LABORS OF RT. REV. FREDERIC BARAGA, FIRST BISHOP OF MARQUETTE, MICH. (To which are added short sketches of the lives and labors of other Indian Missionaries of the Northwest.) By P. Chrysostomus Verwyst, O.F.M. - Milwaukee, Wis.: M.H.Wiltzius & Co., 1900. - Imprimatur: F.X.Katzer, Archiepiscopus Milwauchensis. P. Theodorus Arentz, O.F.M., Minister Provincialis.

To je častna knjiga slovenskega naroda, kateri slične doslej še nismo imeli. V angleškem jeziku je sicer spisana, a seznanila bo omikane narode s Slovenci po najblažjem, najbolj svetem našem rojaku. Podaje nam opis življenja in dela v sluhu svetosti umrlega misijonskega škofa Ireneja Friderika Baraga.

Slovenecem je spisal njegov življenjepis takoj po njegovi smrti ljubljanski bogoslovni profesor dr. Leon Vončina. Poklonila ga je družba sv. Mohorja l. 1869. svojim udom. V drugem nespremenjenem natisku smo ga prejeli leta 1896. A ta življenjepis je v kljub precejšnji obsežnosti vendar-le zelo površen in nepopoln. Sestavil ga je pisatelj v naglici po raznih pokojnikovih pismih in ustnih obvestilih (1).

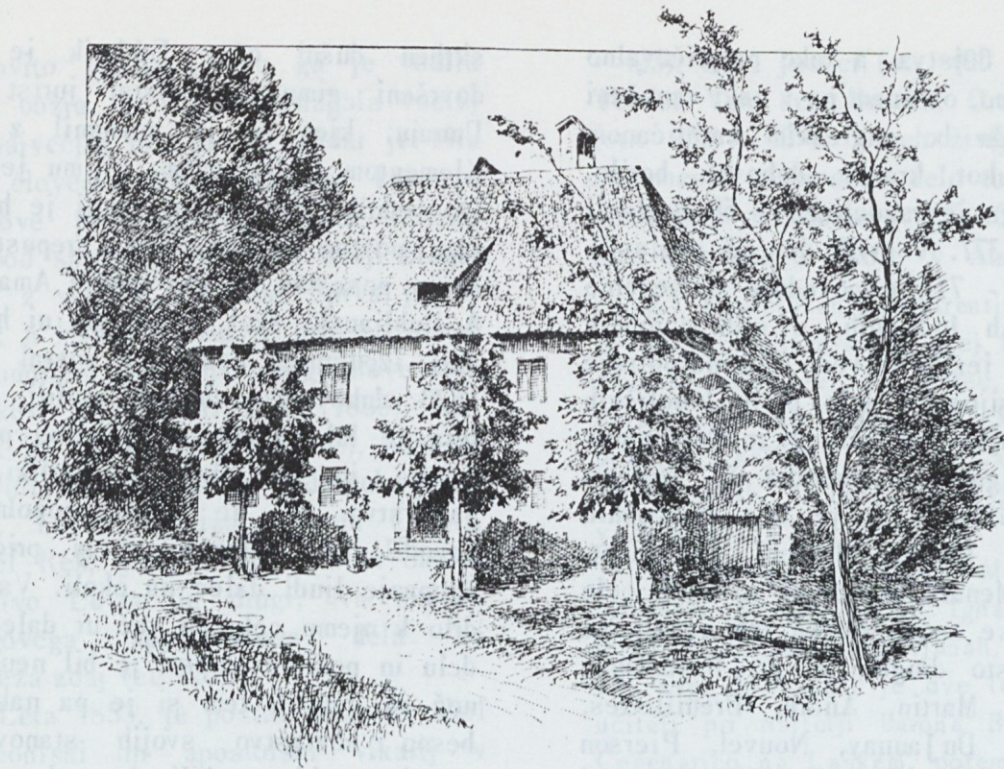
Že l. 1856. je pisal Baraga svoji sestri, Amaliji, omoženi Greseljevi: „Zvedel sem, da ima po moji smrti na svetlo priti popis mojega življenja. Še tega se mi manjka! Ali mi mislite podaljšati in pomnožiti moje trpljenje v vicah? Zarotim te pri svetem imenu Jezusovem, da vržeš v ogenj vse, kar

bi utegnilo služiti v dosego tega namena. Gorje tebi, ako tega ne storiš...in ako mi koj ne sporočiš, da si res vrgla vse v ogenj!“ Z Amalijo si je Friderik mnogo dopisoval, a vse to je bilo uničeno. Vončina vendar pravi, da je imel nekaj teh pisem v rokah in jih je nekoliko prepisal. Posamna njegova pisma, katera je pisal svojim prijateljem na Kranjsko, n.pr. župniku Luk. Dolinarju, so se porazgubila. Preostala so le še tiskana poročila Baragova v misijonskih izveštjih dunajske družbe sv. Leopolda.

Pisatelj pričujoče knjige je frančiškan o. Krizostom Verwyst, holandski rojak, ki je kot svetni duhovnik postal menih in misijonar. Nad sedem let je pastiroval uprav v onih krajih, ki so

---

1.) Ta življenjepis spopolnujejo moji članki: K životopisu škofa Barage. „Slovenec“, 1893. štev. 15 - 17. - Irenej Friderik Baraga. „Venec“, 1897. str. 83 - 87; „Dom in Svet“, 1897. str. 367. 407 id.; „Koledar družbe sv. Mohorja“ za l. 1898. str. 35 - 40. „Venec“, 1900. str. 6 - 7. - Razen tega so o njem pisali: Jos. Marn, Baraga, svetla zvezda na slovstvenem nebu kranjsko-slovenskem in očipve-indijanskem. V knjigi dr. Vončine, str. 186 - 198. - Ign. L. Burger, Irenej Frid. Baraga, oče indijanske književnosti. „Dom in Svet“, 1899. 346 id. - „Amerikanski Slovenec“ je že l. 1897. poslovenil posamezne odlomke Verwystovega in Elliottovega rokopisa o Baragi.

To sliko Baragove rojstne hiše (Mala vas) je objavil Verwyst v svoji knjigi
Sliko mu je skoraj gotovo poslal Josip Benkovič

bili nekdanji delokrog Baragov. Od pokristjanjenih Indijanov in drugih ljudi je slišal toliko hvalnega, nenavadnega in naravnost čudovitega o njem, da je začel nabirati gradivo za njegov življenjepis. S tem delom se je trudil več let in se o vseh dejstvih prepričal, da so popolno verodostojna. Porabil je tudi vse tiskane vire v angleškem, indijanskem in nemškem jeziku. S posamnimi važnejšimi odlomki iz Vončinove knjige mu je v angleškem prevodu postregel slovenski slovenski misijonar J. Čebulj. Ustmena in pismena obvestila so mu podali tudi nadškof Friderik Katzer (gorenjeavstrijski rojak, katerega je Pire l. 1864. vzel seboj v Ameriko), škofa Ign. Mrak in Janez Vertin (ki mu je dal na razpolago tudi Baragov dnevnik), Rihard Elliott v Detroit, profesor

Obrian v Šv. Pavlu, misijonarji Gerhard Terhorst v mis. postaji L'Anse, Fr. Jacker in Edv. Edgerton v Jacobsville, Mich. in drugi. O njegovem delu v domovini slovenski sem mu poročal jaz (str. 72-301 in 468-469).

Pisatelj pravi v predgovoru, da s tem delom, katero imenuje v preveliki skromnosti le kompilacijo, želi služiti veri, cerkvi in sploh katoliški misli. Ž njim hoče dokazati, da je bil Baragares „svet škof“ (saintly Bishop Baraga), „a truly Apostolic man, a Christian gentleman in the full sense of the word, a model Indian missionary and bishop. He united in himself the activity of Martha and the contemplativeness of Mary, being wonderful in both.“

Delo se je marljivemu pisatelju izvrstno posrečilo, in lahko upamo, da bo dosegel svoj smoter. Navaja

le sama dejstva, a tako prepričevalno in mikavno, ob enem pa v neki vznešeni obliki, da bo angleškim katoličanom služilo kot krasno duhovno berilo.

Knjiga je razdeljena v 59 poglavij str. 1 - 377. V prvih desetih poglavjih (str. 1 - 71) pripoveduje o severno-ameriških Indijanih, o njih narodnih običajih, jeziku in veri. Obširno opisuje tudi misijonsko delo prvih katoliških misijonarjev med Indijani in Wisconsinu in Michiganu od začetka 17. stoletja dalje. Največ jih je bilo francoskih jezuitov. Jogues, Brebeuf, Lallemant, Rasle, Menard in Goupil so umrli celo mučeniške smrti. Razen teh navaja še celo vrsto drugih, n. pr. Raymbault, Allouez, Martin, Andre, Dreuillettes, Garreau, DuJaunay, Nouvel, Pierson itd. Najznamenitejši med njimi je slavni Marquette (u. 1675), ki je prodril do Mississippija in dosegel v kulturnem oziru sploh velike uspehe. Po njem se še sedaj imenuje mesto in škofija, katero je Baraga prvi vodil. Zanimivo je tudi, kar pripoveduje pisatelj o indijanski katoliški devici, katero so sploh imenovali „la bonne Catherine Tegahkonita“ in ji postavil krasen spomenik. Zadnja misijonarja pred Baragom v teh krajih sta bila Gabriel Richard in S. Dejean. - Deseto poglavje razpravlja o cerkveno-političnih razmerah v Zedinjenih državah pred Baragovim prihodom.

Ker je življenje Baragovo že od drugod znano, omenim tukaj njegov „curriculum vitae“ le v glavnih obrisih. Porodil se je v gradu Malavas v dobemiški župniji na Dolenjskem 29. junija 1797. Imel je še dve sestri Amalijo in Antonijo. Stariši so jim kmalu pomrli. Sirotam je postal ljubljanski profesor dr. Jurij Dolinar

skrben dušni oče. Friderik je po dovršeni gimnaziji postal jurist na Dunaju, kjer se je seznanil z bl. Klementom Hofbauerjem, ki mu je bil izpovednik. Po njegovi smrti je hotel sam postati redemptorist, prepustivši svoje posestvo in vse imetje Amaliji. A ljubljanski škof Gruber mu ni hotel dati izpustnice; zato je postal leta 1823. duhovnik v domači škofiji. Štiri leta je bil kapelan v Šmartinu poleg Kranja in dve leti v Metliki. V pastirstvu se je držal popolnoma navodil sv. Alfonza in si pridobil zaupanje ljudi daleč na okoli. Vse je drlo k njemu celo po več ur daleč. V delu in požrtvovalnosti je bil neugnan noč in dan. S tem si je pa nakopal besno sovražstvo svojih stanovskih tovarišev, ki so bili do malega vsi prepojeni z janzeniškim in jožefinskim duhom. Po njih intrigah je bil premeščen daleč doli na hrvaško mejo. A tam je trpel še skoraj več, ker so njegovi tovariši hoteli ljudi zoper njega naščuvati; ljudstvo je pa vendar enoglasno potegnilo z njim. Videč, da mu je pastirsko delovanje v domovini popolno onemogočeno, se je oglasil l. 1830. v ameriški misijon, za katerega je bila pred enim letom na Dunaju ustanovljena družba sv. Leopolda.

Došedši v Ameriko se je kmalu naučil Chippewa-indijanščine; francoščine, angleščine in laščine se je učil že kot jurist na Dunaju. Potem je šel med paganske Indijance, katerih je v Michiganu in Wisconsinu pokristjanihil veliko tisoč. Bilo bi preobširno, ako bi tukaj opisaval način njegovega učenja, njegove misijonske težave, nevama pota in strašno trpljenje dušno in telesno, katero ga je kot pravega učenca Jezusovega spremljalo povsodi.

Čudovito je res, kako ga je vodila roka božja, ki mu je pomagala vselej iz največjih nevarnosti, kadar je bila vsa človeška pomoč zastonj, kako je njegove preproste, a goreče besede povsod spremljal očividni božji blagoslov z velikim uspehom. Sprva je bil sam; a kmalu se mu je pridružilo več sotrudnikov, med njimi mnogo slovenskih rojakov, n. pr. Fr. Pirc (1835), Ign. Mrak in Andrej Skopec (1845), pozneje še Jurij Godec, Andrej Andolšek, Jožef Buh, Lovro Lavtižar, Janez Čebulj, Jožef Reš, Jurij Reš, o. Oton Skola, o. Ivo Levec in drugi. Na torišču njegovega apostolskega dela se razteza zdaj več škofij.

Leta 1853. je postal naslovni škof amiconski in apostolski vikarij v Michiganu. Za stolnico si je izvolil cerkvice Matere Božje (Sault Ste. Marie). Ko je bila l. 1866. ustanovljena nova škofija v Marquettu, preselil se je tje kot prvi škof in tukaj blaženo umrl 19. januarja 1868.

Čuditi se moramo, da je poleg neprestanih težavnih opravil misijonskih, našel še čas, da je napisal toliko knjig. On je prvi spisal slovnico in slovar Chippewa-Indijanščine ter to l. 1854. osebno poklonil papežu Piju IX. v Rimu. V tem jeziku je napisal še mnogo nabožnih knjig, ki so doživele že več natiskov. Pri vsem tem pa tudi na svoje slovenske rojake ni pozabil ter jim za nedosežno „Dušno pašo“ (1830) poklonil še „Zlata jabelka“ (1844) idr. Po pravici ga imenujejo „apostola severno-ameriškega!“

Kot nekako vzpopolnilo Baragovega življenjepisa slede kratki življenjepisi njegovih sotrudnikov: Frančišek Pirc (str. 379 - 393); Oton Skola O.F.M. (str. 393 - 409); Lovro Lavtižar (str. 416

- 423); Edv. Jacker (str. 409 - 416) in Teodor Van den Broeck, Ord. Praed. (str. 423 - 429). V teh življenjepisih se omenja misijonsko delo tudi drugih slovenskih misijonarjev (2). Omenjajoč štiri slovenske škofove v Ameriki (3)

2.) Frančiškan o. Florentin Hrovat je spisal življenjepise prej omenjenih treh misijonarjev: Fr. Pirc, l. 1887. dala na svetlo družba sv. Mohorja v posebni knjigi; Lovro Lavtižar v „Drobtinicah“ l. 1891. in o. Oton Skola v „Cvetju“, IX.

3.) Baragov naslednik na Marquettski škofijski stolici je bil Ignacij Mrak, rojen 16. okt. 1810 v Poljanah, posvečen 13. avg. 1837. Bil je dve leti domač učitelj pri obitelji barona Birquet de Cesenatico na Laškem, potem dve leti kapelan v Ribnici, tri leta pa v Slavini. L. 1845. je šel v Ameriko. Baraga ga je (1859) imenoval svojim generalnim vikarijem, in 7. febr. 1869 mu je bil posvečen v naslednika. Leta 1879. je resigniral in se za nekaj mesecev kot naslovni škof antinoški preselil v Rim v propagando. Vrnivši se nazaj, je misijonaril še deset let med Indijani, potem pa se naselil kot bolniški kurat pri redovnicah sv. Jožefa v Marquettu, kjer je 90-letni starček umrl 2. januarja 1901. - Kot škof v Marquettu mu je sledil Janez Vertin, rojen 17. julija 1844 v Dobljčah pri Črnomlju, posvečen v Ameriki 31. avg. 1866, v škofa posvečen 14. sept. 1879, umrl 26. febr. 1899. Sledi mu škof Eis. - Jakob Trobec je bil rojen 10. julija 1838 v Polhovem Gradcu, kot bogoslovec je šel v Ameriko in bil posvečen 8. sept. 1866. Služboval je več let v St. Paulu, kjer je bil generalni vikarij nadškofa Irelanda. L. 1897., 21. sept. je bil posvečen škof v St. Claudu.

zakliče pisatelj: „Vsa čast tako verni deželi!“

V dodatku knjige (str. 430 - 476) je ponatisnjen Baragov pastirski list z geslom „Unum est necessarium“ in sicer v Chippewa-indijanskem in angleškem izvorniku. Temu slede: odlomek iz Baragove indijanske slovnice, izjave raznih časnikov o njem in slične zgodovinske in biografične opazke, ki so nekak komentar k življenjepisu.

Knjigo krase mnoge prav lepe slike: Baraga, Mrak, Vertin, mučenje jezuitov Jogues in tovarišev, prihod o. Marquette k Mississippiju, razne misijonske postaje, skupine Indijanov itd. Tudi ličen facsimile Baragovega pisma najdemo v nji. Zunanja oblika in tisk sta zelo lična. O pravilnosti angleškega jezika ne morem izreči sodbe; a slovenska krajevna imena so tiskana nedosledno n. pr. Laibach in Liabach, Metlika in Medlika, a to so malenkosti.

Knjiga ima ta smoter, da najširši in tudi merodajni krogi izvedo o tem svetem možu, ki je (kakor nekdanj sv. Janez od Križa, Ord. Carm. discal.) želel biti popolno pozabljen in neznan, a se po njegovi smrti njegova svetost vedno glasneje in vedno dalje oznanja in razširja. Da je bil pravi junak v vseh krščanskih čednostih, spričujejo nam premnogi slučajji. Verwyst trdi z moralno gotovostjo, da je Baraga ohranil krstno nedolžnost do svoje smrti. Bil je vzoren dijak, vzoren dušni pastir in misijonar, ne le po apostolski gorečnosti, temveč tudi po neumornem zatajevanju in posvečevanju samega sebe. Njegova ponižnost in pobožnost sta prestali neštivilno ognjenih poskušanj doma in v Ameriki (4). V njem vidimo „triplex sine sanguine martyrium:

parcitate videlicet in ubertate, largita-

4.) Le en slučaj, ki se doslej še ni omenjal nikjer. Ko je l. 1828. prišel v Metliko kot drugi kapelan, našel je tam dekana Marka Derganca in prvega kapelana Antona Sadovina, ki je bil star že 53 let. Oba sta mu nalašč nagajala, kolikor sta mogla. Ko pride nekdanj Sadovin vinjen domov, ukaže Frideriku naj ga sezuje. Brez obotavljanja poklekne le-ta predenj in mu potegne blatne čevlje raz noge. Za plačilo pa tovariš pograbi škorenj in ga ž njim surovo udari po glavi. Friderik ga zahvali in odide. Ko je l. 1854. kot škof prišel na Kranjsko, obiskal je v Višnji gori tudi svojega bivšega tovariša Sadovina, ki je bil že 80-leten starček in vpokojen. Sivolasi mož je ves solzan padel predenj na kolena in ga prosil odpuščanja, a Baraga ga je hitro vzdignil, objel in poljubil, češ, saj mu je z ono burko le veselje napravil! - Ko je l. 1829. Sadovin odšel iz Metlike, prišla sta namesto njega dva novomašnika Čebašek in Čuk. A Baraga ni postal prvi kapelan, temveč je bil pred njima degradiran na tretje mesto. Odurno je, kako sta ga z dekanom vred zasramovala. Kako ga je dekan še odhajajočega očitno insultiral, je znano; eden kapelanov pa je raz okno doli klical porogljivo za njim: „Du heiliger Fritz, auf Nimmerwiederschen! Bog te nesi!“ . . . Ljudstvo pa se je drenjalo okoli njega, mu poljubovalo obleko, prosilo ga blagoslova, zaviralo siloma kolesa, da ne bi odšel in jokalo na glas, potem pa še daleč teklo za vozom. - Čebašek je že par let pozneje nagloma umrl v Železnikih, dekan Derganc je pa 13. avg. 1833 v Kolpo skočil in utonil. Prst božji!

tem in paupertate, castitatem in iuventute.“ (S. Bernard.) Z duševnimi vrlinami je spajal tudi veliko izobraženost. Bil je več jurist in jezikoznanec. Tudi v glasbi in slikarstvu se je že kot dijak izobrazil. Moramo ga šteti med najbolj inteligentne može, kar smo jih kdaj Slovenci imeli. V Ameriki ga po pravici nazivajo „The Indian Apostle of the Northwest.“

Ko je še živel, so ga častili kot svetnika in ljudje so nenavadne reči o njem pripovedovali. Sedaj mu v Wisconsinu in Michiganu sploh skazujejo svetniško čast.

Bo-li Baraga res kdaj prištet med blažence ali svetnike? To vprašanje se je že mnogokrat stavilo. Nadškof Katzer je pred par leti vpričo mnogih škofov izrekel svoje prepričanje, da je Baraga svetnik in bo prej ali slej tudi svetnikom proglašen (5).

Častni naslov „Servus Dei“ mu itak pristaja, ker je splošno mnenje, da je umrl v sluhu svetosti. A kdaj se pa začne vršiti v to svrhu kanonični proces? Ni ga, ki bi vso to stvar vzel v roke in jo spravil v tir. Da bi se preiskave vsaj toliko začele in dognale, da bi rimska stolica priznala „tuto procedi posse“, ker s tem se mu tudi prizna naslov „Venerabilis“! Duhovščina ljubljanske škofije bi se pred vsemi drugimi morala bolj zanimati za to, da bi se tem potom vsaj nekoliko popravile one krivice, katere je sveti mož nekdam med svojimi rojaki in tovariši pretrpel. Priprave za beatifikacijo škofov Rudigierja, Tschiedererja in Hama se že vrše; in ko bi Nemei, Lahi ali Ogrji imeli Baraga, gotovo bi že davno sprožili preiskavo v isto svrho. Pri nas „katoliških“ Slovencih pa se nikdo ne gane, ker bi bili potem

- prekatoliški!

Baragov prijatelj in sotrudnik, redemptorist Janez Nep. Neumann, škof v Filadelfiji, rodom Čeh, je že dosegel naslov „Venerabilis“. Pred par leti je spisal o njem njegov redovni sobrat obširno biografijo (6). Upajmo, da tudi Verwystovo delo o Baragi, - ki bo, kakor mi sam piše, kmalu preloženo v nemški in francoski jezik (7)- doseže praktičen uspeh! Poleg mnogih čudopolnih dogodkov v njegovem življenju navaja dva čudeža, ki sta se zgodila po njegovi smrti na njegovo priprošnjo: ozdravljenje s. Julije iz kongregacije sv. Jožefa v St. Louis, Mr. in farmarja W. pri Marquetteu.

Ako sploh kakega Slovenca doleti svetniška čast, bo Baraga gotovo - prvi!

J. Benkovič

5.) Verwyst piše (str. 376): „Let us hope that the day will come when his name will be enrolled in the catalogue of the Saints. Reports of wonderful cures circulate among the people. It is desirable that those upon whom such cures have been wrought, or who have certain knowledge of them, report the same to the proper ecclesiastical authority for investigation as to their truth and supernatural character“.

6.) Biografijo cincinatskega škofa, dominikana Edvarda Dominika Fenwika, ki je Baraga sprejel v svojo škofijo, je l. 1890. opisal o. B. Hammer.

7.) Tudi slovenski prevod izide, kadar družba sv. Mohorja razproda zalogo Vončinovega dela. Ker je Verwystova knjiga spisana posebno za Američane, se bo slovenski življenjepis Baragov po istem glavnem viru oziral bolj na domače slovenske razmere.

Baraga uči

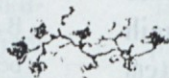
Baragov molitvenik „Dušna Paša“ je bil med Slovenci zelo priljubljen. „Zgodnja danica“ v svojih prvih številkah leta 1854 opisuje Baragov obisk rodne domovine. V številki s 3. marca 1854 omenja Baragov obisk Celja na poti v Št. Andrej in od tam nazaj k svojim ovčicam v Ameriko. V tem opisu pripominja na strani 56:

„Pri nas so bili malo časa, ali kdo zamore popisati, koliko dobrega je njih apostolsko obnašanje tukaj obrodilo! Oni, katerih bukve se s tolikim veseljem bero, da same 'Dušne paše' je že 27.000 iztisov na svitem, so še poslednje dni svoje ga tukajšnjega bivanja obilno obilno zbranemu ljudstvu v cerkvi častitih 00. frančiškanov v praznik oznanjenja Marije prečiste Device in pri sv. Petru v nedeljo z vso gorečnostjo katoliškega škofa besede božje oznanjali. Prav lepo so pokazali v prvi cerkvi lepoto angelovega oznanjenja in zjasnili, kako da to prelepo molitev opravljamo Bogu v slavo, Mariji v čast in sebi v dušni prid; v drugi cerkvi pa so serčno priporočali, da posnemajmo Jezusa v njegovi krotkosti, ponižnosti, potrpežljivosti, molitvi in ljubezni do Boga. Pa ne samo v cerkvi, tudi obiskanje nunske in latinske šole, Alojziviše in duhovnico so povsod kratke pa primerne in v srce segajoče govore imeli, ki jih gotovo nikdar ne bodo pozabili, kateri so jih slišali.“

To je kratek opis Baragovega obiska cerkva, šol in zavodov v Ljubljani, a iz njega je razvidno, da je Baraga porabil vsako priliko, da je oznanjal božjo besedo; oznanjal jo je iz svoje globoke vernosti; njegova beseda je imela vpliv na vse, ki so ga poslušali. Njegovo oznanjevanje božje besede je slonelo na svetopisemskih naukih. Zato je v njem skrita božja moč, ki jo še danes lahko začutimo ob branju poročil Baragovega vpliva na poslušalce.

V tem kratkem poročilu je tudi povedano, kako je bil priljubljen Baragov molitvenik „Dušna paša“. Od leta 1830, ko je molitvenik izšel, do leta 1854 je bilo natisnjeno 27.700 izvodov. Ko sem to nekomu pripovedoval, se je začudil in dvomil, ali ni to tiskovna napaka. V „Zgodnji danici“ je jasno natisnjeno: 27.700. Kdo je kupoval molitvenik? O tem nisem ničesar bral, a lahko sklepamo, da je bila „Dušna paša“ najbolj priljubljena pri preprostih ljudeh, ki so znali brati. Tudi izseljenci so vzeli ta molitvenik s seboj v tujino; imam izvod, v katerem je z različnimi črkami podpisana Neža Mohor v Loki 28. maja 1870. Za molitvenik (in Zgodnjo danico) je zelo trpežen papir, ki ne kaže znakov starosti. Iz vogalov strani pa je videti, da je bil molitvenik zelo priljubljen. Mohorjeva družba v Celovcu ga je leta 1905 izdala v 80.000 izvodih. In leta 1925 je bila „Dušna paša“ izdana v Nemščini (Benzinger, Einsiedeln).

Baraga je „Dušno pašo“ napisal za „kristjane, kateri žele v duhu in resnici Boga moliti“. Te besede, ki so naslovljene na one, ki bodo molitvenik rabili, diha gorečnost. Uvodu v molitvenik je dal naslov: „Ljubi moj kristjan, ki to bereš“.

Baragovo učenje je kratko, jedrnat, zelo zgoščeno, brez kopičenja besed, kar je bilo uvedeno v slovenske molitvenike v začetku tega stoletja; praznih in olepševalnih besed ni rabil. Za primer naj navedem njegov uvod v molitvenik:

„Naš Gospod in Zveličar Jezus Kristus nas uči, da je Bog Duh, in da naj ga tisti, kateri hočejo prav moliti, v duhu in resnici molijo (*Jan 4, 24*). Moli tedaj tudi ti vselej v duhu in resnici in tvoja molitev bo Bogu dopadljiva in tvoji duši v zveličanje. Moli v duhu; bodi zbran v duhu pri molitvi, nikar se ne mudi radovoljno v drugih mislih, katere ne gredo v molitev; temveč povzdigni svojo dušo in svoje sree vselej, kadar moliš k Bogu, in tako boš v duhu molil. - Moli pa tudi v resnici: pokaži v dejanju, da od Boga, kar ga prosiš, tudi res želiš pridobiti; ko ga lepih čednosti ljubezni, ponižnosti, potrpežljivosti, pokorščine, čistosti ali žlahtnih dobrot prosiš, prizadevaj se tudi resnično vse to doseči, zakaj sicer bi bila tvoja molitev tvojemu dejanju nasprotna in tedaj ne resnična, ampak hinavska.“

V tem kratkem uvodu je razloženo, kaj je molitev v „duhu in resnici“. Povedano je tako, da bralec obenem dobi praktično navodilo za molitev. Baraga ne omenja zbranosti, marveč rabi evangeljsko izražanje, ki na kratko pove, da je molitev dobra, kadar prihaja iz človekove notranjosti. Človek mora iti vase, v svojega duha in tam doživeti božjo navzočnost. Molitev v resnici je pa tista molitev, ki jo spremlja dejansko ravnanje v vseh okoliščinah dnevnega življenja in trud za skladnost med molitvijo in življenjem.

Ako dobite v roke stare molitvenike, ki so izšli v prejšnjem stoletju kmalu po 1850, boste verjetno ugotovili isto kot v Baragovem molitveniku. Pozneje pa je v molitvenike vnešena dolgoveznost in čustvenost do take mere, da je evangeljski nauk o molitvi v duhu in resnici skoro neopazen.

V molitvi, v kateri vodi Baraga vernike k Jezusu Kristusu v sv. Evharistiji, vzgaja Baraga k osebnemu razmerju do Jezusa Kristusa. Te molitve so nagovor in razgovor vernikov z Jezusom. Ob raznih prilikah sem že omenil, da Baraga v svojem dušnopastirskem delu in oznanjevanju postavlja v ospredje zakramentalno delo Cerkve. To je potrebno za trdno versko vzgojo. Krščanstvo ni le v določnem načinu verskih vaj in navodil za življenje, marveč je v prvi vrsti v osebnem razmerju do Jezusa Kristusa. Baraga sicer ne uporablja tega načina izražanja, a to ni važno. Važno pa je, da pod tem vidikom vrši svoje dušnopastirsko in misijonsko delo. Njegovo češčenje Matere božje in svetnikov vodi k Jezusu Kristusu. Prav tako molitve za razne prilike in razne stanove. Npr. prošnja za srečno zadnjo uro je izražena tako, da vzbuja zaupanje do Jezusa Kristusa: „Sprosi nam (sv. Štefan) tudi srečno zadnjo uro, da bo tudi Jezus naše duše v svoje roke sprejel in vzel v večno nebeško kraljestvo“.

V središču vsega je danes človek. To je sicer potrebno in dobro, lahko se pa sprevrže v razne izrodke in zablode. Tudi v verskem življenju je središče človek, zakaj človek potrebuje božje pomoči, da bo lahko delal za cilj življenja: večno zveličanje. Vsakdo pa mora samega sebe postaviti v to središče, kar pomeni, da ne pričakuje, da bo Bog vse naredil za njegovo zveličanje, marveč da bo človek sam naredil vse, kar je potrebno za sprejem božjega dela za naše odrešenje. Npr. človek hoče dobro moliti in misli, da je njegova molitev dobra, kadar je z njo

združeno prijetno razpoloženje ali čustvenost; to vodi do zadovoljstva s seboj, kar pa ni namen molitve. Molitev v „duhu in resnici“ nas vodi v notranjost; samo v sebi se lahko srečamo z Bogom; tudi Jezusova resnična navzočnost v Evharistiji mora biti po veri doživeta v našem srcu in duhu, da vpliva na nas in naše ravnanje. Po veri moramo živeti ali ravnati v raznih pogojih dnevnega dela in življenja - to je molitev „v resnici“. K taki molitvi je navajal Baraga svoje ovčice.

Ob 200letnici ZDA je bila razstavljena na velesejmu čikaskih narodnosti, 30. in 31. oktobra 1976, podoba škofa Barage kot simbol doprinosa Slovencev k gradnji Amerike na verskem, kulturnem in socialnem področju.

Msgr. Mathias Butala, pospeševatelj Baragove zadeve, se je na Baragovem dnevu 1977 srečal s p. John-om Hascall-om, ki je na istem mestu kot Baraga, zgradil cerkev iz drevesnih debel in jo posvetil, kot Baraga, Najsvetejšemu Imenu Jezusovemu. Cerkev stoji na zapadni strani Keweenaw Bay, severno od L'Anse-a, v Assinins, Michigan

P. John Hascall je pripeljal na Baragov dan 1977 tudi svoje mlajše farane, ki jih poučuje med drugim tudi v materinskem jeziku očipvejščini

Na spodnji sliki je del združenih pevskih zborov med mašo na Baragov dan. Zgornja slika nam pa pove, da so mladi opazili mnogo zanimivosti, predvsem so jih zanimali Indijanci.

OB SODBI*

Nihče ne bo segal po zlatu,
ko bodo izgorevale zvezde.
Kakor proč vržene bakle
bodo štrlele v pepel.

Mimohod vstalih teles,
srebrno zvenenje večnosti.
Spoznanje bo rodilo sodbe v hipu
in vsak bo šel svojo pot brez priziva.

SPOMIN

Gospod,
še nikdar se Ti nisem zahvalil za spomin,
ki mi vrača leta, kadar hočem,
otroške stopinje in prve igrače.
Gore in travnik s prvo medenko,
Podpbrezje in Žalostno Mater na Taboru.
Kadarkoli hočem,
odprem dveri v pokrajine otroških sanj,
ki sem jih obešal kot oblake nad gore,
dokler jih sonce ni pordečilo
s prvo žalostjo spoznanj.

* V petek 21. januarja 1977 je v Clevelandu umrl slovenski pisatelj in pesnik Karel Mauser. Zadnjih dobrih deset let je pošiljal našemu mesečniku svoje pesmi. Pesmi objavljeni na tej strani sta objavljeni prvič. Najdeni sta bile med njegovimi zapiski po smrti.

V nedeljo 13. novembra se bomo ob obletnici smrti škofa Gregorija spominjali žrtev komunistične revolucije in nasilja in tudi vseh žrtev vojn. Pokojni Karel Mauser je bil včasih ob tej spominski slovesnosti med nami. Letos se bomo pa spominjali tudi njega. Spored bo nasleden:

V NEDELJO 13. NOVEMBRA 1977 se bomo OB DVEH POPOLDAN zbrali na pokopališču, kjer bomo molili za pokojnega škofa Gregorija in druge pokojne, nato bomo šli v procesiji med molitvijo rožnega venca v samostansko cerkev, kjer bo sveta maša in spominski program.

Udeležite se skupnih molitev in sporeda.

NEKAJ O VELIKANIH Poročila iz davnine

Vsi narodi sveta imajo svoje velikane, ki strašijo v njihovih mitologijah in često igrajo glavno vlogo v njihovem življenju - od starih sredozemskih narodov do Indijancev, od Tibetancev do Avstralcev.

V živem spominu je predvsem slika grških titanov (velikanov) in ciklopov ter njihovih nordijskih bratov. Če se le malo ozremo v preteklost, pa odkrijemo še kaldejske irdubarje, hebrejske emine, indijske danave in druge.

Zgodovinske najdbe niso sicer številne, vendar prav zgovorne. V Gargavanu na Filipinih so našli 5.18 metrov velik človeški okostnjak, v jugovzhodnem delu Kitajske so izkopali človeške kosti, ki so bile predstavljale nad 3 metre okostnjak. Znani paleontolog Pen Ven-cung domneva, da so stare najmanj 300.000 let. V Agadirju v Maroku je francoski stotnik Lafenechere pri kopanju vojaških utrd izkopal delavnico, polno lovskega orožja in orodja, ki je ustrezalo ljudem - velikonom, velikih najmanj 4 metre.

Ta najdba naj bi imela isto starost kot kitajska. Podobno orodje so odkrili v Moravski in Siriji. Na Cejlonu in v Asanu (Pakistan) so našli okostje ljudi velikih 3.5 metrov.

Natančna poročila imamo o kralju Ogu iz Basana, ki je znan kot eden med poslednjimi velikani. Njegova postelja je bila dolga 4.70 metra. Sveto pismo poroča tudi o Goljatu, ki je bil 3.20 metra velik orjak.

Kozmolog Saurat piše: Dolgoživost je češče v zvezi z orjaško rastjo. Zaradi zmanjšane težnosti so bile vse

celice človeškega telesa lažje, organizem se ni tako hitro izrabil in človek je živel dlje. Svetopisemske zgodbe o starosti prvih ljudi dobivajo tako bolj realno ozadje.

Njegovo teorijo potrjuje Francoz Michel Gargese: „Zaradi zmanjšanja težnosti so bili predmeti lažji, obtok krvi lahkotnejši, ves organizem je deloval bolje, ljudje so živeli neznansko dolgo in imeli bolj razvite možgane, tako da so mogli doseči povsem drugačno znanje kot mi.“ Mojzes je živel 500 let, Matuzalem pa 960 let.

Tolteške zgodbe so nenavadno podobne svetopisemskim. Med drugimi pripovedujejo, da se je prvo obdobje sveta končalo s strahovitimi opustošenji, ki so jih sprožile poplave in bliski, da je bil naš planet med drugim obdobjem obljuden z velikani, katerih večji del so uničili zaporedni potresi, preostale pa so med tretjim obdobjem povsem zatrli ljudje podobno kot je pastirček David premagal Goljata.

Še bolj senzacionalne pa so slične točke med biblijo in mehiško mitologijo: VELUA in njegovi bratje iz rodu velikanov so se rešili pred poplavo na vrh gore, ki so ga potem posvetili bogu voda.

V spomin na ta dogodek, v zahvalo božanstvu in v pripežališče v primeru nove poplave so VELUA in njegovi bratje postavili visok stolp, ki naj bi segal do oblakov.

Tudi bogovi, razjarjeni nad drznostjo velikanov, so poslali nadnje ognjen dež, ki je pokončal mnogo delavcev. Ljudje, ki so do tedaj govorili le en sam jezik, so se sprli

in začeli govoriti v različnih jezikih. Tu stojimo torej pred babilonskim stolpom tostran velike luže: njegovi temelji bi mogli biti v znameniti piramidi v Choluli.

Velikani so si, kjerkoli naj bi se že pojavili, kaj kmalu podjarmili narod pritlikavcev. Toda njihova nadvlada je razmeroma kratkotrajna: pojevanje privlačne sile Lune (če zagovarjamo teorijo Saurata in Belamya); oziroma nadaljne bivanje na planetu z večjo težnostjo kot je na domovinskem (če zagovarjamo „vesoljsko teorijo“, ki pravi, da so velikani prišli iz vesolja) ali pa kakšni drugi razlogi so povzročili propad ciklopov.

Njeni potomci so v nekaterih pokrajinah še nekaj časa gospodovali, toda po velikih spremembah na našem planetu, ki so verjetno zelo močno spodrezale njihovo fizično in duševno premoč, so bili navsezadnje izročeni na milost in nemilost novim gospodarjem Zemlje - homo sapiensu. S porazom Polifena in Goljata se je končala doba poslednjih titanov.

RAZLAGA BESED IN POJMOV:

MITOLOGIJA - bajeslovje

TIBETANCI - prebivalci Tibeta,

bivše teokratične države, ki obsega 500.000 kvadratnih milj v Južnovzhodni Aziji, od leta 1957 je avtonomna pokrajina Južne Kitajske; število prebivalcev 1,270.000, glavno mesto Lhasa.

CIKLOP - enooki velikani, ki so kovali „ognjene strele“ za Cevsa, poglavarja grških bogov.

KALDEJA - Pokrajina

ADAGIT - pristanišče v južnem Maroku, mesto je močno poškodovano zaradi potresa leta 1960.

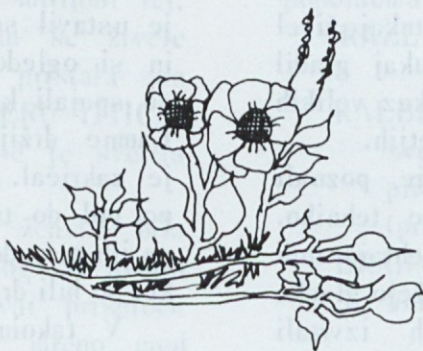
CEJLON - neodvisna država (otok), članica skupnosti narodov, leži v Indijskem oceanu; število prebivalcev: nad 10 milijonov, glavno mesto Kolombo.

ASSAM - država v Indiji, glavno Shillong; nad 11 milijonov prebivalcev.

TOLTEC - eno izmed prvotnih prebivalcev plemena Nahuati v centralni in južni Mehiki; njihova kultura je cvetela okoli leta 1.000 pred našim štetjem.

CHOLULA - mesto v južnovzhodni Mehiki, kjer so ostanki starodavnih piramid.

Po vsestransko zbranih podatkih priredil *Valentin Potočnik*

OTOK SONCA

Poročila iz davnine

„Prišel bo dan, ko bomo rekli klasičnim civilizacijam faraonov, Kaljdicev, in Brahmanov: V naših knjigah ste zapisani kot najstarejši, znanost pa dokazuje, da je predkolumbijska civilizacija Inkov iz Tiahuanaca več tisoč let starejša od vaše.“

To je izjavil leta 1876 francoski arheolog Wiener. Danes strokovnjaki počasi spoznavajo, da se ni motil. V bolivijskih Andah občudujemo trinajst tisoč čevljev nad morsko gladino razvaline mesta, ki velja po tamkajšnjem izročilu za najstarejše mesto na svetu.

Za časa Pizzara so Inki pripovedovali o njem, da ga nikoli niso poznali drugače kot po razvalinah. Ajamari, najstarejše ljudstvo v Andih, pa trdijo, da je to prva človeška naselbina na Zemlji in da jo je ustanovil sam bog Vira Cocha še pred rojstvom sonca in zvezd.

Tiahuanaco je bila velika naselbina s skrbno tlakovanimi cestami, templji in javnimi parki. Ko so ga leta 200 pr. Kr. odkrili Inki, je že bilo brez prebivalcev, trgi in dvorišča so bila prazna. Okolica je podobna puščavi kakšnega mrtvega planeta. Redek zrak otežuje dihanje. Nikjer nič ne raste, tudi ena roža ne. Kdo je tukaj živel v „oblakih“? In kdo je tukaj gradil - brez hrane? Vse to je dokaz velikih sprememb v minulih tisočletjih.

Kdorkoli so bili ti ljudje, poznali so visoko razvito gradbeno tehniko. Nekateri bloki peščenjaka tehtajo tudi po sto ton. Številni kamni kažejo gladke dolge luknje, ki so jih izvrtali graditelji naravnost skozi sredino.

Najbolj čudno pa je, da kamna enake vrste sploh ni nikjer v bližini. Kdo ga je znosil sem in kako? Posamezni monoliti so spojeni z velikanskimi bakrenimi sponami, kar predstavlja še posebno visoko znanstveno tehnično gradnjo.

Sredi razvalin stoji zdaj že slavna Puerta del Sol, sklesana iz enega kosa (odlitek je razstavljen v Musée de L'homme v Parizu). To predstavlja kot Vrata sonca, ki so pokrita s prelepimi reliefi, na njih pa je opaziti bitja v astronomskih oblačilih, skrivnostne motorje in medplanetarne rakete.

V šestnajstem stoletju so povsod naokrog stali še številni kipi moških in žensk v naravni velikosti. O njih nadrobno pripoveduje frančiškan Djego de Alsobaso: „Bili so tako resnični, kot da bi bili živi.“ Nekateri so imeli v rokah privzdignjene pokale. Misijonarja pa je najbolj prevzelo to, da so imeli mnogi upodobljenci brado. Kakor vemo, Indijancem brada ne raste.

Španski osvojevalci so v svojem pohlepu po zlatu razbili na tisoče takih kipov, druge so razkosali v svoji nestrpnosti fanatični duhovniki. Španske kronike pripovedujejo o vojaku, ki se je ustavil sredi trga v središču mesta in si ogledoval velikanske žeblje, ki so spajali kamenite stvaritve. „Srebro? Kamne držijo skupaj srebri žebli!“ je zakričal. Ti žebli so tehtali vsak po pol do tri tone. Mnogi barabari so se jih nemudoma lotili s kladivi izbijati, ker so bili dragoceni.“

V takoimenovanem Starem templju so raziskovalci odkrili monolit rdečega

peščenjaka, ki je daljši od 24 čevljev in tehta 20 ton. To je „Veliki idol“, poln astronomskih simbolov, zasnovan na predpostavki, da je Zemlja okrogla. Simboli natančno beležijo astronomske dogodke iz časa pred 27.000 leti.

V posušenem blatu mesta je ležal tudi v kamen vklesan koledar, ki kaže ekvinokcije, astronomske letne dobe, položaj Meseca za slednjo uro in tudi njegova gibanja, upoštevajoč celo vrtenje Zemlje. Nobenega dvoma ni: bitja, ki so ga izdelala, so imela višjo kulturo od naše.

Upodobljenci s kamnitih vrat in na stenah imajo velika ušesa in na rokah samo štiri prste. Španski biolog Garcia Beltran je podedoval po svojem sorodniku Barcillasu de la Vega, ki je znan kot „veliki zgodovinar osvajanja Južne Amerike“, natiskane dokumente o starodavnem izročilu ljudstev v Andih. Med njimi je najti razlago sporočila, ki je vklesano na „Vratih“. Glasi se pa nekako takole: „Piktografsko pisanje iz Tuahunaca pravi, da so se v času titanov (velikanov) izbrala visoko razvita človeška bitja z mrenastimi rokami in s krvjo drugačno od naše - prišla so z nekega drugega planeta - za svoje bivališče jezero, ki je višje od Zemlje same“.

Pred kakšnimi petimi milijoni let, ko so na našem planetu še živele fantastične živali, je pristala na „OTOKU SONCA NA JEZERU TITICACA“ vesolna ladja, ki se je svetila kakor zlato. . .“

Iz te ladje je stopila ženska; bila je sodobna ženska od nog do svojih prsi, imela je poldgovat prišpičen obraz, velika ušesa in mreno med svojimi štirimi prsti na rokah. Imenovala

se je Orjona; prišla je s planeta Venere.

Njene mrenaste roke so izpričevale, da je na njenem planetu mnogo vode in da igra voda pomembno vlogo v življenju Veneranov.

Orjona se je verjetno odločila za to, da ustvari na Zemlji posebno človeško raso. Vzela je nekega tapirja in imela vrsto otrok. Njeni otroci so imeli manjši razum, a večji od razumnosti živali.

Ko se je naveličala Zemlje, si je želela povratka na Venero, da tam dobi sebi primernega moža. Odletela je v vesoljni ladji. Njeni potomci so tvorili le eno pleme v okolici Tiahuanca. To pleme je razvilo svojo razumnost in imelo svoje verske obrede in je kasneje zasnovalo prednikovsko civilizacijo. .

To je napisano na otoku sonca, zaključuje strokovnjak-obiskovalec.

(Opomba urednika: O nerazumljivi in nepojasnjeno visoki kulturi prebivalcev v višinah v južni Ameriki so razna ugibanja; trdijo tudi, da so „odkrili“ iz zraka letališča. Leksikon Cankarjeve založbe iz leta 1973 pravi: Tiahuanaco, ostanki indijan. mesta ob jezeru Titicaca v Boliviji; tiahuanaska kultura je najbolj cvetela ok. 500 - 1000 n. š.

N. š. kratica za našega štetja. Tako so začeli pisati namesto pred in po Kristusu, ker bi radi ime Kristus popolnoma izbrisali iz spomina ljudi.)

RAZLAGA NEKATERIH BESED

IN POJMOV

KALDEJA - pokrajina poznana iz svetega pisma: Abraham je prišel iz Ura na Kaldejskem (prim. 1 Mojz. 11, 28 in 31; 15, 7)

BRAHMAN - član najvišje kaste hindujcev.

Nadaljevanje na prihodnji strani spodaj

KO JE SONCE ŠE VZHAJALO NA ZAHODU

Poročila iz davnine

Naš planet se vrti od zahoda na vzhod. Ali je bilo vedno tako?

Na tem našem potovanju gledamo sonce, ki vzhaja na vzhodu in zahaja na zahodu. Je bil vzhod prvotni in edini kraj sončnega vzhajanja?

Pričevanja iz vsih delov sveta nam kažejo, da je tista naša stran, ki je ta čas obmjena v večerno nebo, nekoč gledala jutru v oči. Grški zgodovinopisec Herodot, je prinesel s svojega obiska pri egiptskih svečeniških nekje sredi polovice petega stoletja pred Kr. sila čudno zgodbo, ki nam še danes dela preglavice.

Varuhi piramid so ga namreč poučili, da je od njihovega prvega kralja živelo tristo štirideset generacij. Ob tej priložnosti je tudi zvedel, da je v zgodovinskem času Egipta sonce štirikrat vzšlo na nepravem koncu: dvakrat je vzšlo tam, kjer zdaj zahaja, dvakrat pa je zašlo na kraju, kjer zdaj vzhaja.

Zgodovina je tukaj pripisala

Herodotu računsko napako in nevednost v naravoslovju, zdaj pa vedo povedati, da je njegovo zgodovinsko poročilo docela resnično (Emanuel Velikovsky).

Kdo je Emanuel Velikovsky? - On je študiral naravoslovje v Edinburghu, zgodovino, pravo in medicino (za doktorat) v Moskvi, biologijo v Berlinu, Zuerichu, psihoanalizo na Dunaju. Od leta 1939 dalje živi in snuje v Združenih državah.

Podprl ga je najprej latinski avtor Pomponij Mela v prvem stoletju, ki je iz prve roke zvedel v Egiptu za prav isto izročilo. Egiptski Magični Papirus Harris pripoveduje o kozmičnem pretresu z ognjem in vodo, ko je „jug postal sever in se je Zemlja prevrnila“. Tako je zapisano tudi v Papirusu Ipuwer in Papirusu Ermitaž.

Egiptska beseda za zahodno sonce je „harakhte“. Ker poznamo samo eno sonce okrog nas, se zdi, da je ta beseda označevala zahajajoče sonce. Toda zakaj bi zahajajoče sonce bilo

---

Nadaljevanje s prejšnje strani

PIKTOGRAFIJA - Pisava v podobah.

TAPIR - vrsta lihoprstih kopitarjev z rilčasto podaljšanim gobcem; v tropskih pragozdovih; v Južni Ameriki živita nižinski in višinski tapir.

TITICACA - jezero v Južni Ameriki, ki meri 3.200 kvadratnih milj, leži v Andskem pogorju med Bolivijo in Perujem v višini 120.508 čevljev.

WIENER NORBERT - 1894 - 1964; ameriški matematik.

PIZZARO FRANCISCO - 1470 - 1541; španski zavojevalec ali konkvistador, (kar pomeni nasilen osvajač).

MONOLIT - kamnita gmota, zlati kip obelisk, ... izklesana iz enega kosa.

MUSEE DE L'HOMME - muzej zgodovine človeka.

Po vsestransko zbranih podatkih priredil *Valentin Potočnik*

posebno božanstvo, različno od jutranjega sonca? Pa pravijo nedvoumni hieroglifi: „Harakhte vzhaja na zahodu.“ Po spremembi sončne poti, pa naj je do nje prišlo že kakorkoli, besedi „zahod in vzhod“ nista bili več jasni, zato je bil v starih zapiskih potreben še dodatek: „zahod, je tam, kjer sonce zahaja.“

V grobnici arhitekta egiptске kraljice Hatchepsut je na stropu upodobljena nebeška stran z „narobe naslikanim“ južnim nebom. Na sredi je skupina Orion zahodno od Sirija in v njej je Orion zahodno od Sirija, namesto da bi bil zahodno od njega. Naposled pa se še zdi, da na tem reliefu potuje Orion, to najbolj vidno ozvezdje južnega neba, proti zahodu, torej v „napačni smeri“.

Današnja razlaga strokovnjakov je tale: Senmutov relief predstavlja južno nebo tako, kakoršno je bilo še pred izmenjava severa z jugom in vzhoda z zahodom. Astronomija severnega neba pa zreali v isti grobnici egiptsko nebo, kot ga je gledal arhitekt za časa svojega življenja. (Velikovskij, januarja 1973).

Številni Grki so poznali ta večkratni nebesni „čudež“ in ga opisovali (Plato, Sofoklej, Euripid, Pitagora). Enako velja za rimske pisatelje (G. J. Solin, Seneka). Kitajci vedo povedati, da potujejo zvezde šele v „novem času“ od vzhoda na zahod. Znamenja kitajskega zodiaka imajo to posebnost, da so zarisana v retrogradni smeri, to je proti teku sonca.

Sonce, ki je nekoč hitelo na vzhod, so imenovali Indijanci Srednje Amerike „Teotl Lexco“. Mehiška ljudstva so primerjala menljivo smer sonca z nebeško igro z žogo, ki jo spreminjajo

potresi na Zemlji.

Zamenjava vzhoda z zahodom in istočasna zamenjava severa z jugom bi obmila ozvezdja severnega in južnega neba in jih pokazala na nasprotnih straneh, kot to kaže podoba iz Senmutove grobnice. Zveze s Senmutove grobnice. Zvezde s severa bi postale zvezde z juga. Na takšno resnico merijo prebivalci Mehike, ki pravijo, „da je bilo pregnanih štiri sto južnih zvezd“.

Eskimi z Greenlandije so pripovedovali misijonarjem, da se je Zemlja v davnih časih prekopičnila in da so ljudje, ki so to preživeli, postali antipodi.

„Tevel“ je hebrejska beseda za svet, v katerem je Sonce še vzhajalo na zahodu. „Arabot“ pa je ime takratnega neba „Talmund“. Tako pomeni Arabija „večerno deželo“, pa čeprav leži na vzhodu od tedanjih središč civilizacije - Egipta in Grčije.

O presenečenjih, ki jih je svet doživel s soncem v sivi davnini, nam ima mnogo povedati tudi bogato slovensko izročilo. Češčenje sončnega božanstva se je ohranilo v kresnih običajih na dan 24. junija.

„Spoznanje, da je Sonce doseglo vrh svoje navidezne nebesne poti in da dan začenja spet pojenjati, je prvotnega človeka vsako leto znova navdalo s tesnobo, s strahom za obstoj“. (Niko Kuret v „Prazničnem letu Slovencev“; 4 knjige Mohorjeve družbe v Celju 1965-1970). V svojem preprostem mišljenju pa je menil, da more s čarnimi magičnimi sredstvi Soncu ohraniti moč, mu jo pomnožiti. Takšno magično sredstvo je bil ogenj. Česa neki so se bali tudi naši davni predniki.

Človek je na kresni dan žgal krasove; prožil ognjene krožce, takal goreča kolesa, nosil velike plamenice, ker je bil prepričan, da bo njegov ogenj „pomagal Soncu, ki zato ne bo omagalo in shiralo.“

Je Sonce res kdaj „omagalo“ in „shiralo“? Pri istem pisatelju lahko beremo o zanimivi šegi prebivalcev skrajnega evropskega severa, ki so poslali v času zgodovinarja Prokopija na 35 dan dolge zimske noči oglednike na najvišje gorske vrhove, naj bi se razgledali za soncem. Bili so v skrbeh, „da sonca nekoč ne bi bilo več, čeravno se jim vrača leta za letom...“ Podoben strah je tičal v davnih rodovih vse indoevropske skupnosti.

Pa ne samo med njimi. Povsod na zemeljski obli nahajamo sledove tega strahu. In ta strah, da Sonca ne bo več je bil v ljudski zavesti zgodovinski

utemeljen, kot bo pokazalo prihodnje nadaljevanje.

RAZLAGA MANJ ZNANIH IMEN IN POJMOV:

- HERODOT - grški zgodovinar
PAPIRUS - vrsta papirja, ki so ga izdelovali iz vlaken rastline „papyrus“ v južni Evropi in severni Afriki.
ORION - milotožki velikan in lovec; ozvezdja.
SIRIUS - zvezda
RELIEF - upodobitev pokrajine
PLATON - grški filozof
SOFOKLEJ - grški dramatik
EVRIPIID - grški dramatik
PITAGORA - grški filozof in matematik
SOLON - grški postavodajalec
SENECA - rimski filozof
ZODIAK - živalski krog (astronomija)
TALMUND - judovska knjiga postav
PROKOPIJ - bizantinski zgodovinar

Po vsestransko zbranih podatkih priredil *Valentin Potočnik*

O GRKU APOLONIJU - PRESENETLJIVI DOGODKI

Poročila iz davnine

V prvem stoletju po Kristusu se je ustavil na meji Babilona visok, lep Grk. Stražar ga je vprašal: „Kakšne darove si prinesel za kralja?“ Vse vrline t.j. dobre lastnosti, se je glasil odgovor. „Ali misliš, da jih kralj nima?“ - je zategnil stražar.

„Morda jih ima,“ je odgovoril drzni popotnik, „ne ve pa, kako naj jih rabi.“ Grku je bilo ime Apolonij iz Tyane. Rodil se je okrog leta 4 pred Kr. v Cappadocii. Ko je dopolnil šestnajsto leto, mu učitelji niso imeli več kaj novega razkriti.

Kot šestnajstletnik je opravil pitagorejsko prisego in se pridružil templu v Egeju. Njegova modrost in spretnost v zdravljenju sta postali legendarni; v Cappadocii so govorili ljudje: „Kam se ti mudi? Ali hočeš čim prej videti mladega Apolonija?“

Nekega dne mu je duhovnik Dafnejevega Apolonija prinesel bakren zemljevid in mu povedal, da mu kaže pot do mesta bogov. Apolonij iz Tyane se je potem kmalu odpravil na Vzhod. V Mespili (Ninivah) se mu je pridružil mož po imenu Danis kot vodič. Apolonijevo življenje pa je zabelžil na željo bizantinske cesarice Domne grški pisatelj Filostrat.

Popotnika sta prišla iz Babilona do Indije, potlej sta se ob reki Gangesu obrnila na sever, v smeri Himalaje. Sklepamo lahko, da je bil cilj njunega potovanja Tibet, zakaj potovala sta osemnajst dni.

Ko se je grški modrijan Apolonij približal azijskemu Olimpu, so se vrstili čudni dogodki. Najprej je za njim in za njegovim spremljevalcem

izginila pot, po kateri sta bila prišla. Dežela okrog njiju se je spremenila in zdelo se je, da sta zašla v svet iluzij.

Na meji tega čudežnega sveta jima je prišel nasproti deček, ki ju je nagovoril v grščini, kot da bi ju bil pričakoval. Apolonij je bil po prihodu predstavljen vladarju dežele, ki ga Filostrat imenuje Iarchas. Njegovo kraljestvo je bilo polno znanstvenih čudes. Obiskovalca sta videla studence, iz katerih so se dvigali snopi luči. Svetlikajoči se kamni so razsvetljevali mesto in spremenili noč v dan.

Apolonij in Damis sta gledala može, ki so postali breztežni in so plavali po zraku. Štirje postrežniki so vkorakali v jedilnico in jima postregli s hrano in pijačo, ko sta sedla za gostiteljevo mizo.

Tehnološki napredek in duhovna superiornost te skupnosti sta napravila na Apolonija globok vtis. Samo pritrdil je kralju Iarchasu, ko je ta rekel: „Prišel si med može, ki jim je vse znano.“

Apolonij je pozneje rekel, da so ti „modrijani živeli na zemlji in istočasno nekje drugje.“ (Ali naj vzamemo ta stavek alegorično, ali dobesedno?) Iarchas je baje tudi mnogo govoril o tem, češ da je „svet živo bitje“.

V „mestu bogov“ je dobil Apolonij nalogo, da zakoplje določene talismane ali magnetne na mestih, ki bodo imela v bodočnosti zgodovinsko vlogo. Naročeno mu je bilo tudi, da naj bi odrešil Rim tiranije.

Grški modrijan Apolonij se je

povrnil v Rim v hudih Neronovih časih ter deloval proti rimski tiraniji. Kmalu je bil poklican pred tribunal. Ko je tožilec odvil obtožnico, se je zastrmil v prazen papir! Besedilo t.j. vsebina obtožnice proti njemu je na nepojasnen način izginilo... Apolonij je bil spet prost, rimske oblasti pa so se ga poslej praznovemo izogibale.

Pod Vaspazijanom je postal svetnik rimskega cesarja, in cesar mu je priznal: „Res je, da sem zavzel Jeruzalem, toda ti, Apolonij, si zajel mene“. V času Domicijana je bil zopet obtožen „protirimske dejavnost“. Ko je stal pred cesarjem, je izjavil: „Lahko obdržite moje telo, nikakor pa ne mojega duha: in naj dodam še to - tudi mojega telesa ne!“ Nato je izginil v žaru svetlobe, ki jo je gledalo na stotine ljudi v sodni dvorani...

Podatki te zgodovine ne omenjajo datuma Apolonijeve smrti. V Efezu so kronisti izgubili sled za njim. Septimus Severus, ki je vladal rimski imperij v letih 193-211, je postavil Grku iz naše zgodbe kip - hranil ga je v svojem svetišču, skupaj s kipi Krista in Orfeja.

Le kaj si naj mislimo o tem

Po vsestransko zbranih podatkih priredil *Valentin Potočnik*

zgodovinskem pričevanju? Ali je današnja science-fiction nekoč bila stvarnost.

RAZLAGA BESED IN POJMOV:

- PITAGORA - grški učenjak in matematik
- EGEJ - atenski kralj in Tezejev oče (grška mitologija)
- DAFNE - poosebljenje lovorja v obliki nimfe, to metamorfozo si je izbrala, da je pobegnila od Apolonija.
- NINIVE - glavno mesto Asirije
- GANGES - reka v Indiji
- OLIMP - gora v Grčiji, sedež bogov
- ALEGORICEN - alegorija, prispodoba - prilika
- NERO - rimski cesar, ki je zažgal Rim (leta 54 po Kr.)
- VAZPAZIJAN - rimski cesar (69 po Kr.)
- DOMICIJAN - rimski cesar (81 po Kr.)
- EFEZ - starodavno grško mesto, najbolj procvetajoče v Jiniji v Malo Aziji v bližini Egejskega morja; tu je bil znan Artemidin tempel
- SEPTIMUS SEVERUS - rimski cesar leta 193 - 211 po Kr.
- ORFEJ - bajeslovni pevec.

FLORA

V JULIJSKIH ALPAH IN KARAVANKAH

V spisu, ki ga začenjamo v letošnjem koledarju, je le del flore, ki uspeva ali je uspevala v Julijskih Alpah in Karavankah. Človekov poseg v prirodo, onesnaženje zraka, nepovoljni klimatski pogoji in naravne katastrofe so tudi tu opravile in dosegle svoje. Izginilo in odmrlo je marsikaj, kar je bilo včeraj ponos naših gora, in se ne vrne nikoli več. Da ne bi pozabil, kar sem srečaval na svojih številnih poteh po slovenskih planinah do leta 1973, sem popisal floro in favno, ki sem jo sam opazoval.

Sadno drevje in gobe zaradi boljšega pregleda obravnavam posebej. Vrstni red opisa vsake rastline je naslednji: rastlina po abecedi, slovensko ime, latinsko ime, nato še neobvezno drugo slovensko ime, rastlinska vrsta družina, opis listov, čas in način cvetenja, opis drugih rastlinskih organov in plodu, okolje rasti, posebnosti.

Kratice v besedilu pomenijo:

- AF - alpska flora;
- GG - gozdni grm
- GD - gozdno drevo
- GR - gozdna rastlina
- SD - sadno drevo
- PK - prinešena kultura
- TK - travniška kultura
- TC - travniška cvetlica
- TG - travniški grm
- TD - travniško drevo

- ZR - zdravilna rastlina
- ZČ - zakonsko zaščiteno
- D - drevo
- VR - vodna rastlina
- VK - vrtna kultura

Na poteh po triglavskem pogorju in Karavankah so bili moji zvesti spremljevalci stari šolski učbeniki:

Ivan Macher: prirodoznanstvo za nižje razrede srednjih šol, izdaja 1909; - Kleinmayer in Bamberg ter prof. Fr. Kapus, isti naslov, izdaja 1933.

Knjige Mohorjeve družbe v Celovcu, Prevaljah in v Celju.

Travništvo; spisal ing. chem. Jakob Turk.

Domači zdravnik po naukih in in izkušnjah župnika Kneippa.

Domači zdravnik, Andrej Jamšek, Celje 1954.

Rabil sem še nekatere novejšje knjige, a samo za latinska imena.

OPOMBA: Kar se tiče zdravilnih rastlin ne moremo priporočati uporabo rastlin za zdravila in tudi ne svetujemo, da jih uporabljate kot navaja pisec. Objavili pa smo njegovo ugotovitve kot zanimivost, čeprav so v nekaterih primerih v splošno uporabo. Z nepravilnim uporabljanjem domačih zdravil iz rastlin si je že marsikdo pripravil težave.

LISTNE PLOSKVE

Iglast

Črtlast

Suličast

Podolgačast

Pakrožen

Jajčast

Okrogel

Ščitast

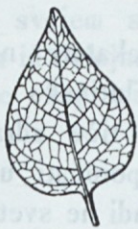

Rombast

Trioglat list

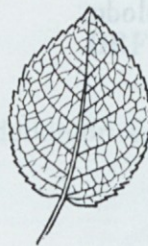
LISTNI ROB

Celoroben

Nazobčan

Napiljen

Krpast

Narezan

Razdeljen list

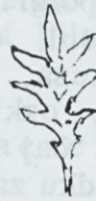
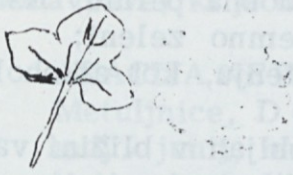

Koničast

Izrobljen

PLOSKOVNE ZAREZE

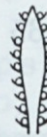
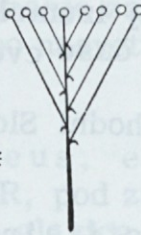
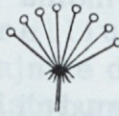
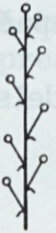

Trokrp   Dalansto nacepljen   Pernasto razdeljen   Pernasto nacepljen   Lirast

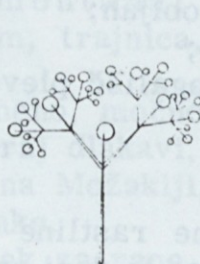
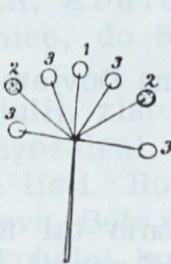

Dlanasto razrezan   Pernasto razrezan   Škrbinast list   Stopalast

RAZCVETJA

Grozd   Klas   Mačica   Kobul   Košek   Češulja   Cvetna glavica   Sestavljen kobul

Pakobul   Sestavljen pakobul   Svaljek   Vijaček

ABRAŠICA, Artemisia Abretanum:

Košarnice, polgrmič, 25 - 90 cm. VK - ZR; avgust - oktober, bledikasto rumeni, okrogli kimasti cvetovi na latastih vejicah; grenkega okusa, diši po citroni, zunanje podobna pelinu, listni roglji suličasti, ozki, zgoraj dlakavi spodaj temno zeleni;

rabi se kot čaj pri prebavnih motnjah, potenju, kot alkoholni izvleček v obkladku za ozeblina in udarnine;

raste podivjana po zapuščenih vrtovih in grobljah v bližini vasi Dovje.

AGAVA AMERIŠKA, Agave americana:

Narcisi, zimzelena trajnica, ca 90 cm, PK - ZR, maj - junij, umazano rumankasto, na posebnem latu, ki ga požene izpod mesnatih sivozelenih listov po dolgih letih rasti, nikakor pa ne umetno gojena;

sok mesnatih listov za izpiranje oči, v alkoholnem izvlečku za ženske bolezni, dvomljivega učinka, vendar pogosto gojena v okras verand in dvoran za svečane prilike, a v tem primeru jih vrtnarji imenujejo *Agave lurida* ali *Agave victoriareginae*. Po tem imenom rastlina ne cveti, čeprav je razmnoževanje enostavno.

Rastlino pogosto srečujemo v novejših zgradbah po vseh Sloveniji.

AJDA, Fagopyrum sagittatum:

Dresni, enoletnica, do 40 cm. NK, PK;

julija, rožnato v pakobulah z premenjalno srčastimi listi temno zelene barve, z rdečimi stebelci;

iz Azije prinešen in udomačen poljski pridelek, prej tu zelo razširjen, sedaj skoraj izumrl. Septembra dozorelo seme so mleli v slovito ajdovo moko; v času cvetenja pa so čebele imele odlično pašo: ajdov med.

Po letu 1965 v zahodni Sloveniji popolnoma opuščen poljedelski pridelek.

AJBIŠ, Althaea officinalis, navadni slez:

Sleznice, trajni polgrmič do 80 cm, VK, ZR

julij - avgust, rožnato - belo;

listi podobni visečim pelargonijam, sivkasto zelene barve;

nekdaj zelo cenjen v kmečkih vrtovih, sedaj bolj podivjan ob starih plotovih in zidovih ter grobljah;

čaj ublažuje kašelj in astmo;

okolica starih stavb in odlagališč plevela na Dovjem, Mojstrani, Belce in Kamna.

ALGE SLADKOVODNE:

Ta zvrst najbolj primitivne rastline vlažnih tal ali vode, je prisotna prav povsod, kjer so za to dani osnovni pogoji - vlaga; zato jih srečujemo povsod, na vsakem terenu in nadmorski višini. Alge so

tiste, ki dajejo Soči čudovito modro barvo, Savi pa zeleno in tudi triglavski ledenik nima zastoj imena "Zeleni sneg". Prisotnost alg v slovenskih rekah, potokih in studencih bi bila vredna posebne obravnave, ki je do sedaj še nimamo.

AKACIJA NEPRAVA, *Robinia pseudoacacia*, robinja:

Metuljnice, D do 27 m, G do 8 m, PK;

maj - junij, belo, močno dišeče, grozdasti cvetovi;

listi zeleni, lihopernasti s trnom do 4 cm kot listni prirastek.

Prinešena iz Severne Amerike. Kot drevo raste v mešanih gozdovih na Belem polju, Gozdacih, kot grmovje pa na bivši trasi železniške proge v usekih, da zadržuje drsenje zemlje. Posamič ob cesti in v parkih in ob čebeljakih, med vojnama so uporabljali plod - rožiče kot prehrano za otroke in onemogle. Cenjena je tudi zaradi medenja, uporabna pa tudi za električne drogeve in podobno.

ALOJA, *Aloe arborescens* ill., Lopatika:

Palma do 3 m, VK, PK, ZR;

v zimskih mesecih rdeče, izmed listov na stebcu grozdast cvet, vendar umetno gojena zelo redko, tako da je tudi dobila ime "stoletna aloja".

Goje jo kot agave radi zdravilstva in v okras;

listi temnozeleni, suličasto ploščati, usnjeni z rožičasto bodico na koncu, ki pod krono odmirajo;

sok iz svežih rastlin uporaben zunanje za opekline, kožne bolezni, notranje za ženske bolezni in žolca po nasvetu zdravnika in lekarniški predelavi, sicer strupen. (itonicidi)

ANJEVEC, *Trellius europaeus*, evropska pogačica:

Zlatičnice, trajnice do 40 cm, TR, pod zaščito;

maj - junij, zlatorumeno, cvetna glavica podobna tulipanu;

listi zeleni, podobni ripeči zlatici;

cvetovi diše kot sveže pečene pogače, odtod tudi ime;

v Polju, Lomki, Ledine, Belca.

ARNIKA, *Arnica montana*, gorski kokovičnik:

Košarnice, do 50 cm, trajnica, AF, pod zaščito, ZR, do višine 1800 m;

maj - julij, zlatorumeno, močno dišeče;

listi sivozeleni, zgoraj dlakavi, pritlehni listni venec, na stebelu posamezni listi. Rovti na Možaklji, Ravne, Brlog, Belca, v nižini Novakov rovt, Bele, Mlake.

Kot alkoholni izvleček za rane, v manjših količinah tudi notranje pri ranah na prebavilih.

ARTIČOKA, *Cynara scolymus*:

Košarnice, trajnica do 150 cm, VK, PK, ZR;

julij - avgust, modro v debelih koških - mesnatih;

listi poldgovati in pernato nacepljeni, umazano zelene barve, da daje prvi hip videz osata.

Rastlina je bila pred koncem 4. stoletja prinešena iz Egipta kot vrtni pridelek za prehrano sladkornim bolnikom (vsebuje insulin). Kot taka se je zelo razširila po vsej južni Evropi. Taka tudi raste podivjana po grobljah in opuščeni vrtovih na Dovjem in v Žalah.

Zdravilna je tudi debela korenika - poleg mesnatega cveta - ki služi kot pomagalo pri prebavi, revmatičnih obolenjih in protinu.

ASTRA DOMAČA, *Aster dumosus*:

Košarnice, enoletnica do 40 cm, VK;

september - oktober, raznobarvno, le rumenu ne, Cvetni venci so enojni ali popolni;

zelo priljubljena vrtna cvetlica, jesenska, ki med vojnama ni manjkala v nobenem vaškem vrtu, kot okras v jeseni pa v vaških znamenjih;

uspeva družno in v vrtovih ustvarja živo pisane preproge vse do prve slane.

Arnka (*Arnica montana*)

Črni bezeg (*Sambucus nigra*)

ASTRA PLANINSKA, *Aster alpinus*, planinska nebina:
Košarnice, dve do triletnica, do 20 cm, AF, pod zaščito;
junij - julij, nebo do viola modro;
listi pritlehni, žametasti; semensko razmnoževanje;
obraščena melišča do višine 2000 m na južni strani Alp;
zelo redka pri nas; južna in vzhodna stran Pihavca nad prelazom
Luknja.

AVBRECIJA, *Aubrieta Tauricola*:
Križnice, trajnice do 15 cm, VK;
april - maj, modro, rdeče, rožna in bela;
vse avbrecije so v stvari naskalne rastline, gojene primerno za
skalnjake, grobove in suhozide. Avberacija tauricola pa se pojavlja
tudi v naravi; zasledil sem jo v pogorju Škrlatic, na Gulcah, v višini
1900 m, vsega 4 blazinice - vse se namreč pojavlja družno - datum
najdbe 19. junij 1949;

valižna (valiž: okroglo kamenje, prod, melišče) in naskalna,
nezahtevna rastlina, ki jo običajno razmnožujemo takoj po cvetenju v
šopih. Tako se večkrat znajde tudi na odlagališčih pokopališča, kjer
raste naprej v vseh barvnih odtenkih;

listi preraščajo skalovje okoli sebe, so srebrno zeleni, dlakavi do
rjavo zeleni; razdelevanje po cvetenju je uspešnejše od semenskega.

AVRIKELJ, *Primula auricola*, smukeljček:
Jegliči, trajnice do 15 cm, AF, pod zaščito, do višine 2000 m;
april - junij, žvepleno rumeno na stebelu, cvet prijetno diši;
listi usnjati, pritlehni venec, sivozelen, belo obrobljen, gladek;
skalna pobočja v vseh vzhodno južnih stenah Julijskih Alp; v
Mojstrani jih je mogoče najti v skalovju Grančiša v višini ca 700 m,
kjer pa že prej cvetejo.

AZALEJA, *Rhododendron obtusum*:
Vrešnice, enoletnica do 40 cm, VK, kot grmiček;
maj - september, rožnato, redkeje belo;
pogosto v parkih, v domači oskrbi kot lončnica zdrži tudi več let,
sicer se pa razmnožuje semensko. Ni zahtevna. Tu je opazna zlasti
na pokopališču.

ASPARAGUS SUHASTI, *Asparagus plumosus*:
Lilije, OSR, trajnica, zimzelena, do 150 cm;
listi podobni orlovi praproti, svetlo zeleni;
goje jo kot sobno rastlino ali za rezanje zelenja kot dodatek k
slavnostnim šopkom;
zahtevna glede toplote, vlage in svetlobe; prekomerno ji škoduje,
prav tako glede prsti.

ASPARAGUS SOBNI, *Asparagus sprengeri*:

Lilije, trajnica, zimzelena, do 20 cm;

listi podobni brinu, svetlo zeleni, na dolgih tankih pecljih, okrasno sobna rastlina, ne preveč zahtevna, primerna za okras slavnostnih dvoran, cerkev in stanovanja. Slavnostne šopke lahko poleg asparagusa nadomesti le rožmarin, zato je pogosto, skoro v vsaki hiši.

Opomba: Vse begonije so v svojem naravnem okolju v bistvu trajnice. Tu sem so primešane in sem jih uvrstil VK in PK. Od vsake sem vzel najbolj značilne in najbolj razširjene kulture. Poznamo torej gomoljaste, ki pozimi obdrže listje (*Begonia rex*) in pa cvetoče begonije, katerih gomolj prezimi v zemlji. Begonije s koreninami, ki prezimijo na ugodnem terenu, pa obdrže cvetje in liste poldrugo leto dni. Sicer jih pa ljudje radi latinske izgovorjave, ki jo slišijo pri vrtnarju, kaj radi zamenjajo z slično pelargonijo (glej črka p).

Begonije: glej stran 82

BEKA, *Salix viminalis*:

Vrbe, trajnice G do 4 cm;

prisotna povsod do višine ca. 1000 m ob vodah in potokih. Posebno ji prija močvirnat teren, ni pa zahtevna za sestavo tal.

Iz enoletnih poganjkov mladik pletejo rokodelci košare, ki so včasih kar umetniško delo (košare za velikonočni žegen);

razmnožuje se s podtaknjenci in s trosi iz cvetnih mačic.

BELA VRBA, *Salix alba*:

vrbe, trajnica do 4 m G;

prisotna vse do višine ca 800 m ob vodah ali močvirjih, kjer izrazito izpade v začetku marca s svojimi žvepleno rumenimi debelimi mačicami; okras za stanovanja in pa posebno za butare na cvetno nedeljo ali "bogance", kot pravijo, nepogrešljiva poleg ostalega zedenja;

razmnožuje se po semenu mačic, ki jih radi majhne teže in "padalc" raznaša veter.

BELUŠ, *Asparagus officinalis*, špargelj:

Lilije, trajnice kot pol G, ZR, do 120 cm;

maj - junij, zelenkasto belo, drobni cvetovi;

luskolisasti, v pazduhah podobne vejice, steblo gladko, razraslo, sladkobni okus in vonj, korenika debela in dolga, ki požene pomladi nove mlade poganjke;

svoječasno je bila vrtna rastlina, zdaj je podivjana na grobljah ali zapuščenih njivah in vrtovih okoli starih hiš.

Uporabljali so ga za hrano sladkornim bolnikom, v alkoholnem izvlečku seme proti bruhanju;

raste na Dovjem, Kamnah, Žale.

BENEDIKTINKA, *Cnicus benedictus*:

Košarnice, enoletnice do 50 cm, VK, ZR;

junij - avgust, svetlozeleno z rdečim vencem, podobna osatu;

listi šobasti, trnovo nazobčani;

kot cvetni čaj ob prebavnih motnjah, jetrnih in žolčnih bolezni;
kot alkoholni izvleček pri kožnih boleznih in turih kot obhladeh zdaj
že pozabljena vrtna zel se je obdržala podivjana ob robovih njiv, kjer
odlagajo plevel ali gnoj na Dovškem polju, redkejša v Mojstrani.
Zasledil sem jo tudi ob starih svisljeh na Ravnah.

BEZEG ČRNI, *Sambucus nigra*:

Kovačniki, trajnica do 3 m, TG, ZR;

maj, belo v ploščatih pakobulih, tudi do višine 1200 m;

najpogostnejši grm našega kraja, v zdravilne svrhe se uporablja
cvet, lubje in plod. Iz cveta pripravimo odlično cvrtje za hrano
okrevajočim in ostarelim, iz lubja čaj za olajšanje bolezni mokril;
listje za zunanje obkladke pri živčnih motnjah. Cvetni čaj pa za
olajšavo pri boleznih na sluznici kjerkoli. Plodovi so uporabni za
sokove, žganje in celo vino.

Rastišča prav povsod, družno in posamič.

Baldrijan - *valeriana officinalis*

BALDRIJAN, *Valeriana officinalis*, zdravilna

špajka:

Špajkovka, trajna zelenika do 100 cm, TR, ZR;

maj - september, škrlatnordeče, rožnato in belo v prijetno
dišečih kobulih;

listi pernato razrezani, nasprotni, lahko suličasti ali črtalasti,
nazobčani ali celorobi;

korenika posušena ima značilen vonj, oster okus po kafri;

deluje kot čaj iz korenike, pri živčnih motnjah, srčnih boleznih,
želodčnih krčih v mešanici s hmeljem, janežom in kamilcami;

Mlake, Boriči, Na njivah, v Polju, Bor, Večernice, Bele in
drugod; rastlina je zadnje čase kljub pozabljenju redkejša.

BARVILNI RUMENIK, *Carthamus tinctorius*, divji
žefran:

Košarnice, enoletnica do 60 cm, VK;

junij - julij, oranžno rdeče, drobni storžasti cvetovi na razvejanem stebelu;

listi temnozeleni, gladki, rahlo nazobčani, cvetne glavice kot pri glavincu;

vsebuje nestrupeno barvilo kartamin, zato nabirajo cvetne glavice za barvanje jestvin. Iz semena pa stiskajo olje radi obilnih olj in beljakovin;

raste tudi podivjan okoli opuščjenih vrtov na Dovjem in v Kamnih, zdaj že zelo redek.

BAZILIKA, *Ocimum basilicum*:

Ustnatice, enoletnica do 40 cm, VK, ZR;

junij - avgust, rožnato, rumeno ali belo v pakobulastih socvetjih, podobno mrtvo beli koprivi;

listi jajčasti, celorobi, nasprotni, pod cvetnimi nastavki, na dva lista običajno trije cvetovi;

štirioglato, dlakavo steblo, prijeten vonj in okus;

kot čaj proti oslovskemu kašlju, obkladki kot alkoholni izvleček za slabo celeče se rane;

raste tudi podivjana na vlažnih travnikih v Ledinah, Krancah in Belci, in okoli gnojnih jam na Dovjem.

BEGONIJA, *Begonia multiflora*:

Begonije, dvoletnice do 50 cm, OSR;

junij - september, belo, rožnato ali rdeče, tudi oranžno in rumeno;

za mraz občutljiva, razmnoževanje z gomolji;

pogosto na oknih naših domov. $\mathcal{N}$

V parkih pa srečujemo

BEGONIJE, *Begonia semperflorens*, človeško

življenje:

Begonije, dvoletnice, do 25 cm, VK, OSR;

maj - november, rožnato, v lončkih vse leto, tu se tudi ohranijo čez zimo;

nima gomoljev.

BEGONIJA KRALJEVSKA, *Begonia rex*:

Begonije, trajnice do 40 cm, OSR;

listnata begonija, gomoljasta, ki ne cveti, pač pa je priljubljeno okrasno listje, rjavo zelene barve z belim okrasnim vencem.

BEGONIJA LORENSKA, *Begonia* "Gloir de Lorraine":

Begonija, trajnica do dve leti;

skoraj popolnoma podobna "človeškemu življenju", le z drobnejšimi in številnejšimi cvetovi. Listi so srčasti, nazobčani, vsa rastlina je tudi odpornejša, če ne spreminja okolja temperature in direktne vlage.

BILNICE, *Festucae*:

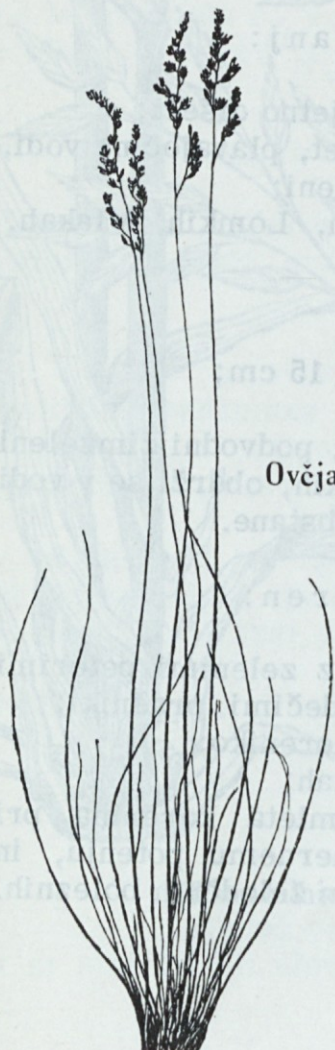
Trave, TK, od 20 do 60 cm;

zelo razširjena kultura, predvsem na višinskih pašnikih, kjer seže do višine 2000 m;

pri nas uspevajo tele vrst bilnic, včasih gojene, največkrat pa samorasle.

OVČJA, *Festuca ovina*:

Pritlehni, gosti, jedroviti šopi z enotnimi stebelni listi; živina se je rada izogiba, le ovcam na gorskih pašnikih v pogorju Triglava in Skrlatice do višine 2000 m nudi zadovoljivo hrano; odtod tudi ime.

Ovčja bilnica

Rdeča bilnica

RDEČA, *Festuca rubra*:

Ki je poznana kot gostorušna in rahlorušna, prva raste v gladkih šopih, druga ima bolj razprte šope in jo je možno tudi kositi. Kot mladoraščo jo kmetje na gorskih kmetijah še cenijo, sicer pa tudi ta nima hranilne vrednosti. Je obstojna in trpežna, nezahtevna do vlage, zato jo je najti istotam kot ovčjo.

TRSNA BILNICA, *Festuca arundinacea*:

Razen vlage nezahtevna in hvaležna trava, ki gojena zraste do 60 cm in je cenjena zaradi krmilnosti. Samorasla je sicer precej nižja, posebno na gozdno mejo, kjer je pogosta v Možaklji, Vrtaški planini in na pašnikih v Karavankah.

TRAVNIŠKA BILNICA, *Festuca pratensis*:

Najbolj cenjena in gojena, raste pa tudi samoraslo v nižinah do višina ca 1000 m. Dobra pašna kultura, vendar občutljiva do suše. Ni travnika ali pašnika do višine 1000 m, kjer ne bi naleteli na omenjeno bilnico. Je nižja od trsne.

BLATNIK, *Nuphar luteum*, divji lokvanj:

Cokvanji, trajnica, vodna rastlina;

junij - avgust, rumeno, drobni cvetovi, neprijetno dišeči;
listi pakrožni, srčasti, zarezani, v zarezi cvet, plavajoč na vodi,
korenika plazeča, do dna vode; listi v vodi zimzeleni;
stoječe vode in mrtvi rokavi Save v Ledinah, Lomkih, Mlakah,
Mlačci, Ledine, Kranci;

BLATNIK, *Nuphar pumila*, Lokvanj:

Lokvanji, Trajnica, vodna rastlina do globine 15 cm;

julij - avgust, svetlorumeno;

listi svetlejši kot pri *nuphar luteum*, manjši, podvodni zimzeleni
samo v senčnih in plitvih stoječih vodah v Lomkih, obdrži se v vodi
tudi pod ledom, v ledu pa list odmrje, korenika obstane.

BLAŽIČ, *Geum urbanum*, žegnani koren:

Košarnice, trajnica do 50 cm, TK, ZR;

junij - september, rumeno, drobni cvetovi z zelenimi peterimi
cvetnimi listi, suličaste oblike in opekasto rdečimi prašniki;
pokončno in dlakavo steblo z debelo in dolgo koreniko;

Večernice, Kamne, Rupe in ob svislih v Ravnah;

kot čaj, alkoholni izvleček ali v prah zmleta korenina pri
želodčnih in črevesnih motnjah, proti prekomernemu potenju, in
živčnih motnjah. Deluje tudi ugodno pri jeternih in želodčnih boleznih.
Vsa zelo grenkega okusa.

Trsna bilnica

Travníška bilnica

BLUŠČEC ČRN, *Bryonia alba*:

Bučnice, trajnice-popenjavka do 3 m, GK, ZR;

junij - julij, umazano rumeno, tudi belo z zelenimi žilicami, češuljastvo v zalistju, zrasli peterodelen venec;

hrapavi listi, srčasti s peterimi krpami, kot vinska trta, manjši; globoko humozna zemlja z mnogo vlage in listnatega drevja, na Rupah in Mlakah. Korenika je grenkega in pekočega okusa;

rastlino uporabljajo za zdravljenje živine, posebno prašičev kot alkoholni izvleček iz pozno v jeseni nabranih jagod, so kot grah debele črne ali rdeče.

BLUŠČEC RDEČE JAGODASTI, *Bryonia dioica*:

Vse isto kot pri *B. alba*; pri obeh korenina in sok strupena; za zdravljenje lekarniško pripravljena; raste istotam.

BODIKA POTNA, *Carduus acanthoides*, turek;

Košarnice, trajnice do 60 cm TK, osatni plevel;

junija - julija, šklatnordeče;

listi sivozeleni, suličasti, narezani z bodicami, korenika debela in globoka, steblo gosto bodičasto;

raste ob poteh, grobljah v gozdovih na svežih posekih, na pašnikih ob stajah in svisljih v rovtih vse do višine 1200 m. Najti jo je torej povsod.

BODIKA, *ilex aquifolium*, božje drevesce:

Bodikovke, trajnica, zimzelena, G. VK, ZR, samorasel zaščiten; maj - junij, v listnih pazduhah drobi beli cvetovi;

listi premenjalni, bleščeče usnjati, jajčasti, narezani; z bodicami, končna najdaljša; plod je oblast in rdeč, s koščico;

umetno gojen na pokopališču ter na vrtovih na Dovjem in v Mojstrani, samorasel na Belem polju deset let nazaj, pa še semkaj je bil verjetno prinešen na staro vojaško pokopališče izza prve svetovne vojne;

zdravilno je listje kot čaj proti vodenici, protinu in revmi; plodovi so strupeni.

BORAGA, *Boraga officinalis*:

Srholistnice, enoletnica do 60 cm, VK, ZR;

junij - avgust, zvezdasto kimasto modro;

listi temno zeleni, do 12 cm, zmečkani diše po čebuli;

samorasla se pojavlja na odlagališčih plevela na Dovjem in v

Mojstrani; zdravilno jemljemo vsaj tri tedne čaj iz zelišča in cvetov za čiščenje krvi, proti potenju, krvavitvi mišic.

BOR ČRNI, *Pinus nigra*, avstrijski bor:

Iglavci, zimzeleno drevo do 35 m;

igle temnozelenene, dolge do 12 cm, tudi po dve skupaj, razmnožuje se s semeni iz lusk storža, ki je večji od gozdnega bora;

običajno ga srečujemo v parkih in pred hišami, kjer raste posamič, samoraslo pa ga je zaslediti na potočju Save in Bistrice.

BOR GOZDNI, *Pinus silvestria*:

Iglavci, zimzeleno drevo do 40 m;

do 6 cm dolge igle enojne, dveletne, od tu nazaj proti deblu pa so veje neobraščene, mladorasle karminasto rdečega lubja, steblo pa hrastasto razjedeno rjavo sivo lubje;

raste družno, najraje na gozdnih pogoriščih in golosekih na peščenih tleh kot melioracijska kultura. Smola, ki jo izloča deblo, je uporabna surovina za izdelavo terpentinskega olja in kolofonije. Les pa je uporaben za kurivo, pohištvo in stavbe, sicer je vijugaste rasti. Mešani gozd mu ne prija.

Gozdni bor

BOROVEC PRITLIKAVI, *Pinus Montana*, rušje:
Iglavci, G do 2 m višine, v dolgino do 4 m, AF, pod zaščito;
grm igra v vseh predelih Alp izrazito melioracijsko vlogo in nudi zaščito na meliščih visoko v gorah do višine za 2400 m ostalemu rastlinstvu, istočasno pa zadržuje padajoče kamenje, ki drsi v dolino, posebno pa pri sneženih plazovih, ki jih zadržuje, zaradi tega je mogoče najti njegove veje do 14 m, kot npr. na Vrtaškem vrhu, kjer segajo v daljavo do 14 m. Kot tako rastočemu je razvil veje z debelino otroških rok in postal takoj po vojni vaba za nabavo kuriva v bližini planinskih koč, kar je pa oblast pravočasno preprečila in ga postavila pod zaščiteno alpske rastline. Zadnje čase pa je postal priljubljen tudi kot okrasna rastlina v javnih nasadih in okoli novih hiš, kjer pa se ne razraste v tako ogromne dolžine, niti ne preraste v višino. Raste v zelo skromni zemlji. Z odpadljivimi iglami in skorjo ljubja bogati zemljo in tako tudi drugim rastlinam pripravlja ugodna tla in jim nudi zavetje. Vejevje na meliščih, ki ga zasuje, požene svoje lastne korenine. Razmnožuje se pa kot gozdni bor. Na starejšem grmu je istočasno moč naštetih tudi do sto in še več storžov, seveda v naravnem okolju. Vsa rastlina je močno smolnata - sneženi plazovi in padajoče kamenje! - in v svojih mladih poganjkih vsebuje mnogo eteričnih olj ter je kot taka uporabna v zdravilstvu in tudi v industriji. Le nedostopni tereni ga zavarujejo pred množičnim iztrebljenjem. - Igle so temnozeleno in krajše rasti do 6 cm; po dve igli v enem šopu odpadejo po več letih.

BOROVNICA ČRNA, *Vaccinium myrtillus*, črnice:
Vrenice, vrešnice, grmiček do 15 cm, AF, ZR;
maj - junij, zelenkasto rožnato, kimaste;
plod ZR, črne jagode, posamič, do 8 mm;
listi jajčasti, enostavni, drobno nazobčani, svetlo zeleni, ZR;
rastlina ljubi svetle in redke gozdove v kotlini Belce, na Možaklji in Vrtaški planini pa tudi v dolini na Boru, Mlakah, na Njivah, Trati, Teločnici.

Zdravilno deluje kot čaj iz jagod in mladega listja pri driskah, kroničnemu vnetju želodca, zunanje kot oblaked pri kožnih boleznih. Zadnje čase jo tudi industrijsko predeljujejo v sokove. Poznana je tudi kot borovničeva marmelada, ki so jo upoštevali že starejši ljudje.

Zavživanje večjih količin pa je nevarno, ker vsebuje strup - ali zdravilo hidrokinon!

BOROVNICA RDEČA, *Vaccinium vitis*, *vitis idaea*, gronselše, brusnice:

Vrenice, trajnica zimzelena, do 15 cm, raste družno v blazinici, AF, ZR;

Črna borovnica ali črnica

maj - junij, rdečkasto belo, zvončasti, grozdni cvetovi, do višine za 2000 m;

raste po gozdnih jasah in posekih, pa tudi med ruševjem, v kotlini Belce, Vrtaška planina, v dolini pa na Boru, v Vratih, Kotu, Krmu, na Možaklji.

Rastlina je zelo iskana za vkuhanje - plodovi rdečkaste barve do 5 mm. - Zdravilno deluje kot vkuhana proti vročini, sicer pa kot dodatek k raznim močnatim jedem v zimskem času. Vsebuje zdravilno pripravljena mnogo vitamina C, zelo aromatična, kiselkastega okusa. Na trgu zelo cenjena. Nabiranje tega sadeža je že dalj časa dodaten zaslužek revežem.

Opomba: Rdeče brusnice nevesčiči često zamenjajo še z dvema podobnima rastlinama in sicer z Grnikom - *Aretosthaphylos uva ursi*, ki raste v gorovju, ter z pogosto črno borovnico, *Vaccinium myrtillus* - z takozvano barsko kopinšnico - *Vaccinium uliginosum*, ki sta si zelo podobni in se razlikujeta po sivkastih rjavih vejicah, celorobnih in modrikastozelenih listih. Slednjo rastlino sem takoj po vojni zasledil ob močvirju na Krancih; vrtnarji jo zelo radi posušeno dodajajo k mrliškim suhim vencem!

BRADOVEC NAVADNI, *Usnea barbata*:

Lišaji, parazitski grmiček do 120 cm, viseč;

najraje se razvije na jelovih vejah, gosto rastočega gozda ali pa na posameznih smrekovih deblih, posebno visoko v gorah;

tako ga zelo pogosto srečujemo na Vrtaški planini, Možaklji in pa v gozdovih kotline Belca.

Svetlosiva steljčna nit nosi na koncu plodišča v obliki šiptarske kapice (Op.: Šiptarji - Albanci). Svetlobe se izogiba in se razvije samo v gostih krošnjah iglastega drevja do višine 2000 m, kjer večkrat preseže imenovano dolžino.

BRADAVIČAR, *Latherea squamaria*, lusnec:
Pojalnik, zajedavka do 20 cm, TK;
maj, rdeče, enostranski grozdi;
marca bledorožnata stebila, listi beli, mesnati;
rastlina je brez klorofila, zato zajedavka, prisesana na listnato drevje leske, vrbe, bukve, topola. Češča v Ledinah, Vrbju, Mlačci.

BOŽJA MILOST, *Gratiola officinalis*:
Črnobinovke, trajnica do 45 cm, ZR, vlažna tla;
junij - avgust, rdečkasto do rumeno belo, cevasto v zalistju;
listi nasprotni suličasti svetleje zeleni, štirirobato steblo;
pogosta v vlažnih tleh Ledin, na Krancah in Mlakah;
zdravilno kot čaj, močno odvajalo, ženske bolezni, želočni krči,
zlata žili in starostnemu srbežu; pogostna in preobilna uporaba
nevarno za okvare vida.

BREK, *Sorbus terminalis*:
Rožnice, D do 4 m, PK, VK;
maja, belo drobno, posamezni cvetovi;
Okt. plod podolgasto okrogel z belimi pikami;
posamezni primerki na Belem polju v grmovju; v javnih nasadih
kot okras.

BRESKEV, *Prunus persica*:
Rožnice, D do 4 m, PK, VK;
marec rožnatordeče;
listi suličasti, svetlozeleni;
redkeje gojena v vrtovih kmetij na Dovjem in v Mojstrani.
Opomba: Ta zvrst sadja uspeva tudi v triglavskem pogorju,
seveda v nižini, ob sočnih hišah na Dovjem in Belci; vrste, ki jih tu
goje, so:

Vrsta: Spring time;
čas obiranja: konec julija;
značilnosti plodu: zelenkasto rumeno kožica, na sončni strani
plodu rožnata, plodovi drobni, ovalni, meso sočno, brez arome, se
drži koščice;

zahteve gojenja: ilovnata dobro gojena zemlja s starim gnojem
daje bujno rast in letino, zimsko pozebo dobro prenese, manj sadne
škodljivce in slano ob cvetenju;

vrsta: Dixigem;
čas obiranja: koncem avgusta;
značilnosti plodu: srednje debel, okrogel, svetlorumena osnovna
barva ima na sončni strani rdečkaste proge, pri koščici je meso
karminasto rdeče sicer pa oranžne barve in sočno, brez arome;
zahteve gojenja: močna, gnojena ilovnata zemlja potrebuje po

cvetenju obilo vlage in toplote, dobro prenaša zmrzlino do brstenja, ne prenaša pa škropljenja z dodatki Cu (Cu je kemični simbol za baker). Očutljiva proti suši, odpadejo še nezreli plodovi.

Vse zvrsti breskev so samoplodni.

BREZA, *Betula pendula*:

Breze, D do 17 m posamič ali družno v gozdu;

aprila prašne mačice zelene, po prašenju plodovi v obliki oreška;

ljubje ima značilno belo barvo, les uporabljajo predvsem kolarji kot nepogrešljivo surovino. Družno tu sicer ne raste, posamezni primerki pa so samorasli, raztreseni v nižini povsod, umetno pa jo gojijo v vseh parkih, tudi na novem pokopališču. Priljubljena je radi svetlozelenih napiljenih, srčastih listov, ki jeseni, ko odpadajo, ne povzročajo težav.

Opomba: Kolarji delajo iz brezovega lesa lesene cveke (žeblje), škatlje in obroče. Iz šib pleto metle. Ljubje služi strojarjem. Ako pomladi brezo navrtaš, teče iz debla sladek sok; iz njega so delali brezovo vino. Z brstiči se hranita divji petelin in rušavec. Liste, lubje in sok nabirajo spomladi in jeseni.

Brezov čaj rabijo zoper vodenico in protin.

Navadni brin

BRIN NAVADNI, *Juniperus communis*, kramper:

Iglavci, G do 2 m, zimzelen, ZR, AF;

aprila neznatne mačice, rastlina je dvodomna;

igle-sinje sivkaste barve, šilaste, v vretencu po tri skupaj;

plod-jagode v oktobru, sivo modre, drobne;

raste po peščenih goličavah, redkih gozdovih in grmovju, strugah in bregovih udournikov vse do višine 2200 m;

posušene jagode v čaju za želodčne bolezni, kot kopel tudi igle za lajšanje protina;

vsebuje mnogo eteričnih olj z brinjevo aromo. Iz jagod pridobivajo tudi brinjevo žganje, zelo iskano tudi v zdravilstvu.

V vseh predelih Alp zelo pogost.

BROGOVITA, *Viburnum opulus*:

Kovačniki, G do 2 m;

maj - junij, belo v pakubulih, drobno;
listi sivozeleni, nasprotni, tro - ali petero - krpi;
plodovi - okt. obličaste, svetlo škrlatno rdeče jagode;
raste v listnatih svetlih gozdovih, grmovju, ob vodah in
močvirjih do višine ca 1000 m. Plod je priljubljen pticam kosu in
drozgu. Rastlino zasledimo tudi po javnih nasadih ob vodi, saj potre-
buje več vlage.

BROŠČ, *Rubia tinctorum*:

Broščnice, zelnata trajnica do 160 cm, TK, ZR;
junij - avgust, rumenkasto zeleno, na dolgih pecljih;
listi suličasti, temno zeleno;
kamnita, grmovnata severna pobočja Možaklje, Mlince;
korenika posušena in zmleta kot čaj za bolezi ledvic in mehurja
ter ženskih bolezni.

BRŠLJAN, *Hedera helix*:

Bršljani, skalna in gozdna oprijemalka do 20 m, zimzelena;
september - oktober, zelenkasto rumeno v kobulih;
listi usnjati, peterokrpi, pri cvetu jajčasti, suličasti, temno
zeleni;
plod - jagode črne ali modro slivaste, dozorevanje prihodnje leto
preko zime;
raste v svetlih listnatih gozdovih na Ravnah, Zagošnici, na Rupah
po skalovju. Okrasna rastlina na pokopališču, javnih nasadih in okoli
starejših hiš. S plodom se hranijo kosi in drozgi.

BRUNELICA NAVADNA, *Prunella vulgaris*:

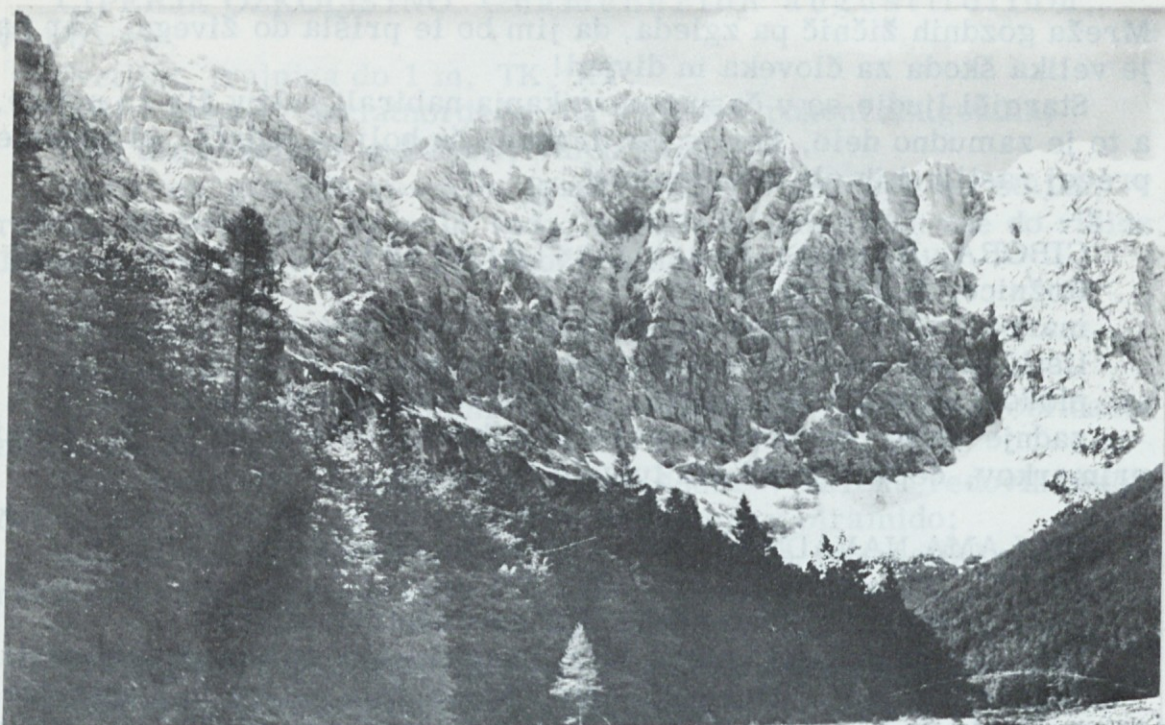
Ustnatice, trajnica do 20 cm, TK;
junij, vijolčasto do rožnato v glavičasto združenih cvetovih;
listi temnozeleni, suličasto narezani, pritlehni;
raste na vseh nižinskih travnikih do višine ca 900 m.

BUČA, *Cucurbita pepo*:

Bučnice, enoletnica do 10 m, VK, ZR;
junij - avgust, zlato rumeno, v velikih lijastih cvetovih;
listi krpasti, srčasti, premenjalni, rahlo bodičasti, temno zeleni;
plod - velik, mnogosemiski in služi za prehrano prašičem in
govedi; zdravilno je seme za pregon trakulje pri živali in človeku.
Seme samo je užitno in so ga v času pomanjkanja uporabljali za
prehrano kot delikateso!

BUKEV, *Fagus silvatica*:

Skledičnice, D do 30 m;
april - maj, kocme mladik dolgopecljate, obličaste mačice;

Dolina Vrata s pobočji na obeh straneh - predeli bujne triglavske flore

listi svetlo zeleni;

plod trorobot, priostren orešek, svetlo rjave barve, užiten, služi pa samo še za prehrano gozdnim živalim;

les je uporaben predvsem za kurjavo, pohišstvo, redkeje za gradbeni material - piloti! (priostren hlod, zabit v zemljo kot opornik). - Cenjen je posebno parket iz kuhane bukovine.

Raste na apnenčastih tleh v mešanih ali samostojnih gozdovih vse do višine gozdne meje, najprej pa kot grmič. V Alpah najbolj razširjena gozdna kultura. Drevesa, rastoča na samem, se močno razvejajo do premera 15 in še več m, v gozdu rastoča pa poženejo veje samo obrobne, medtem ko notranja rast obdrži samo zgornjo krošnjo, debla pa so brez vej; v starejših nasadih do 25 m, npr. nad izvirom Peričnika, kjer imajo premere tudi čez 80 cm, krošnjo pa so tako močno razvejane in goste, da sonce tu ne posije. Ti gozdovi so poleti hladni in pravi gaj za rast gob. Odpadajoče listje jeseni pokrije skalovje in pripravlja humus za nadaljno rast, v tem slučaju tudi drugih kultur.

Lubje je svetlo do temnato sivo zeleno in gladko, polja med ostenki teh barv pa so ločena z drobno črto, kar daje bukvi še posebno zunanjo slikovitost, ki pa jo obogate še mnogi lišaji v vseh mogočih barvnih odtenkih. Stoletni bukovi gozdovi so sedaj že prava redkost, te pa so Vrata, z dozdej nepristopnim terenom za vozila, le čuvale.

Mreža gozdnih žičnič pa zgleđa, da jim bo le prišla do živega, kar pa je velika škoda za človeka in divjad!

Starejši ljudje so v času pomanjkanja nabirali bukov žir za potice, a to je zamudno delo, ker je žir droben, še bolj pa jedrce, ki vsebuje precej rastlinskih olj in vitaminov.

CIBORA, *Prunus insititia*, drnosel:

Rožnice, D do 6 m, PK;

marec - april, zelenkasto belo drobni cvetovi;

listi, mladi svetlozeleni žametasto kosmati;

plodovi užitni, obli, zeleni, oranžnordeči ali zeleni;

zadnje čase se opušča gojenje cibore, ostalo je le še nekaj primerkov, čeprav je cibora tu zelo rodovitna.

CIKLAMA NAVADNA, *Cyclamen europaeum*, korčki:

Jegliči, trajnica do 15 cm, TK, AF;

junij - avgust, rožnatordeče, kimasti cvetovi, dišeči;

listi narobe srčasti, sivozeleni, usnjati, spodaj temnokarminasti.

Vrtnarji goje še druge ciklame, ki so zelo iskane in žlahtnejše, to so *Cyclamen persicum*. Le to cveto že zgodaj pomladi, zato lahko že o Veliki noči okrase z njimi božji grob in tudi stanovanja.

Ciklama ali ciklamen - korček

CIKORIJA, *Cichorium intybus*, potrošnik:

Košarnice, trajnica do 60 cm, TK, VK;

junij - avgust, nebesno modro v koških;

listi umazanozeleni, podolgasti, narezani;

korenika močna in podolgasta, iz nje izdelujejo cikorijo, zato jo ponekod gojijo v nasadih. Tu raste samo divja do višine ca 900 m, ob poteh, robovih njiv in grobljah. Najti jo je povsod.

CIPERJE OZKOLISTNO, *Chamenerion angustifolium*,
vrbovec:

Svetlini, trajnica do 1 m, TK, AF;

julij - avgust, škrlatnordeče, na steblih v pokončnih gozdih;

listi temnozeleni, suličasti, rahlo napiljeni;

raste na gozdnih posekih, jasad, robovih gozdov, ob stajah, v rovtih, ob bregovih stoječih voda, nasipih in smetiščih vse do višine 1800 m. Posebno hitro se razmnoži na novih posekališčih.

CIPRESA, *Cupressus sempervirens*:

Iglavci, D do 12 m, PK, zimzeleno drevo;

aprila, zeleni enodomni cveti, razvijejo majhne, obličaste olesenele storžke;

listi luskasti, temnozeleni, razvrščeni v štirih redovih okoli četverorobnih vejic. Veje pokončne in rastejo v piramido;

uspeva samo umetno gojena v parkih in na pokopališču, kjer je nekaj zelo starih primerkov.

CIPRESASTI MLEČEK, *Euphorbia cyparissias*:

Mlečnica, trajna zel do 30 cm TK, ZR;

april - maj, rumenkasto zeleno v kobulastih socvetjih;

listi temnozeleni, sedeči, črtalasti dolgi do 2 cm;

korenika močna in globoka, zdravilna, posušena za vnetje dihal, proti nahodu, želodčnih krčih in bluvanju kot čaj, presna proti odpravljanju srbečice - spuščaji - bradavic. Izvleček sam pa je strupen - evforbin! - prevelika raba lahko povzroči smrt. Strupena je vsa rastlina.

ČAPLJEVEC, TROBELIKOLISTNI, *Erodium cicutarium*:

Krvomočnice, PK, plevel, 40 cm, enoletnice;

junij, škrlatno rdeče v kobulih;

plod nalik ječmenu z nitastim spiralnim izrastkom, avgusta; svoječasno so na vasi uporabljali plodove za primitivne vlagokaze; nit na koncu spirale, v obliki srpa, se z ozirom na vlago v zraku odpira oziroma zapira.

ČEBULA, *Allium cepa*:

Lilija, VK, ZR;

junij - avgust, zeleno belo v glavičastem socvetju, listi v obliki tulca, šilasti in votli ter modrikasto zeleni, cvetno steblo votlo in daljše od listov;

uporabna kot nepogrešljiva začimba, draži sluznice posebno v očeh, sladko pekočega okusa, aromatična. Kot sok s kandisom kristalizirani sladkor proti prehladu, zrezano in zmečkano, namočeno v vodi proti glistam, kot obkladki pri vbodih mrčesa, hrapavi koži,

kurjih očesih na nogi. Zunanji listi ploda - čebule - so rjavkaste barve. S temi, ki sicer niso užitni, so pred vojno barvali o veliki noči.

ČEMAŽ, *Allium ursinum*:

Lilija, TK, trajnica, do 40 cm, ZR;

julija, belo v kobulu;

dva pritlična dolgopecljata lista z betvo, ki nosi kobul, sivo zelene barve. Vsa rastlina diši močno po česnu in se je živina izogiba;

raste v svetlih in vlažnih gozdovih do višine ca 1000 m, ob robu gozdov, močvirji in na vlažnih travnikih. Pogosta.

Zdravilno deluje kot česen.

ČEMŽ, *Prunus padus*, črenz:

Ročnice, D do 17 m, G do 5 m;

maj, belo v kimastih grozdih, drobni cvetovi, dišeči;

listi temnozeleni, jajčasti, rahlo nazobčani;

plod septembra - drobne črne jagode, neužitne;

les uporaben le za kurjavo;

raste ob bregovih potokov, v vlažnih gozdovih, na robovih močvirij pa največkrat kot grm. Sade ga tudi po parkih kot lepotni grm, redkeje kot drevo, ki doseže starost okoli 250 do 300 let, takrat pa ima do 100 cm premera.

ČESEN, *Allium sativum*:

Lilije, VK do 60 cm, ZR;

julij - avgust, drobno belo v socvetju (nastavki cveta so praženi ali na solati posebna kulinarčna - kuharska - specialiteta);

listi ploski, suličasti, sivo zeleni, steblo golo in polno.

Rastlina je izrazito močnega vonja, aromatična, pekočega okusa; uporabna kot začimba. V zdravstvu pa kot presna ali kot tinktura (alkoholna razstopina česa) za zdravljenje vseh motenj na prebavilih in črevesju, posebno pri glistavosti otrok, kjer zadostuje zunanji obkladek ali lahen premaz pod nosom.

ČRNOBINA, *Scrophularia nodosa*:

Črnobinovka, trajna zel do 100 cm, TK, ZR;

junij - september, rdečkasto rjavo do zelenkasto rumeno, vrh stebela v redkih socvetjih;

listi nakrižni, jajčasti, ostro nazobčani, temno zeleni, pri dnu srčasti;

plod v jajčastih glavicah z številnim semenjem, oktober;

zdravilna je korenika, posušena, presna pred cvetenjem proti

Stog

obolenju bezgavk, srbečici v nožnici, koznih izpuščajih, sicer strupena, vsebuje saponin!

ČESNOVKA, *Alliaria officinalis*, divji česen:
Križnice, do 60 cm, trajnica, TK, plevel;
junij, belo, nalik česnu, križaste;
listi srčasto jajčasti, grobo napiljeni, temno zeleni;
plod - septembra, četverorobot lusk;
značilen vonj po česnu;
sečnati in vlažni travniki, ob robovih grmovja, živina se ga izogiba.

ČMERIKA BELA, *Veratrum album*:

Lilije, trajna zel do 120 cm, TK, ZR;

junij - avgust, rumenkasto belo do 50 cm dolga socvetja;

listi - spodnji jajčasti, zgornji suličasti, vzporedno žilasti, zgoraj goli, spodaj dlakavi, temno zeleni;

plod - tripredalasta glavica, diši po česnu, steblo pokončno, gosto slinasto;

zdravilna korenika presna ali posušena za zdravljenje akutnih zastrupitev, želodčnih vnetij in krčih, pospeši delovanje srca, blaži ohromitve in izčrpanosti; zunanje kot tinktura zdravi lišaje, kraste in srbež. Ker je vsa rastlina strupena, se pravilno jemlje farmacevtsko pripravljena; strupena je tudi za živino.

Raste po močvirnatih travnikih in okoli studencev v alpskem svetu do višine ca 1200 m.

ČMERIKA ČRNA, *Veratrum nigrum*:

Lilije, trajnica do 60 cm, TK, AF, plevel na traviščih, posebno v Alpah.

junij - julij, zelenkasto rumeno, blede;

listi podobni beli čmeriki, le svetlejši;

plod tripredalasta časa, močna korenika v obliki čebulice.

Strupena, živina se je izogiblje, tudi med senom.

ČEŠMIN NAVADNI, *Berbera vulgaris*:

Česminovci, trajnica do 2 m, T, GG, AF, ZR;

april - maj, rumeno v visečih grozdih;

listi narobe jajčasti, svetlo zeleni, usnjati, ostnato nazobčani, med njimi do 2 trna dolga do 2 cm;

plod - oktobra, podolgasto škrlatno rdeča jagoda - viseči grozdi;

zdravilno je lubje in plod, posušen, presen ali prevret sok proti skorbutu, pljučnih in jetrnih boleznih. Kot kis iz jagod odvajalo, sicer kot čaj proti želodčnim, žolčnim in ledvičnim kamnom, spodbuja jetrno dejavnost, blažilo za sladkorno bolezen, revmo, protin; presnavlja seč.

Iz namočenega lubja so svoj čas kolarji pridobivali rumeno barvilo za svoje izdelke, predno so jih lakirali.

Raste po redkih gozdovih, ob poteh in njivah - tu je nezaželen, ker vzpodbuja žitno rjo - vse do višine ca 1800 m.

ČEŠNJA, *Prunus avium*, črešnja divja:

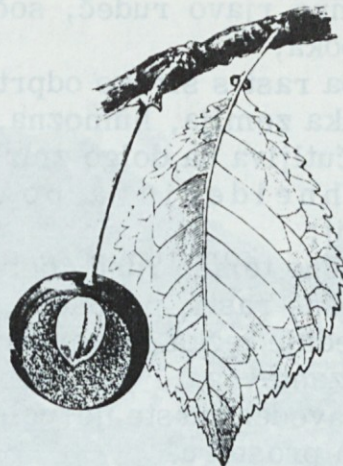
Rožnice, D, do 15 m, SD, GD;

marca: belo, kobulasto združeni cvetovi;

listi premenjalni, svetlo zeleni;

plod junija, škrlatno rdeč, koščicast;

les uporaben za pohištvo in kurjavo;

Češnja

pogosta ob robovih listnastih gozdov, ali posamezno na travnikih vse do višine 1000 m.

ČEŠNJA CEPLJENKA, *Prunus errulata*:

Rožnice, SD do 8 m:

vse isto kot pri *Prunus avium*, le da so sadeži bolj žlahtni.

Priljubljene so številne žlahtne vrste v naših sadovnjakih; uspevajo tudi do višine 1000 m.

ČEŠNJE, *Prunus avium*:

Opomba: Nobena od teh ni samoplodna; oprahujejo pa se s pomočjo žuželk. Številke pri spodaj navedenih pomenijo: 1. vrsta češnje - 2. čas zorenje - 3. oblika plodu - 4. način rasti - 5. zemlja in nje zahtevnost - 6. klima, ki jo prenaša:

1. Kasinova rana:

2. konec maja, začetek junija;

3. rdeč, debel, hrustavka;

4. z redko, a široko štrlečo krošnjo;

5. lahka, a s hranilnimi snovmi, bogata zemlja;

6. zavetne lege.

1. Napoleonovka:

2. konec junija, začetek julija;

3. rdeč z rumenkastimi pegami, trdo meso;

4. močno razvejana, rodi obilno;

5. prija ji lažja zemlja;

6. ni zahtevna.

1. Hedelfinška velikanka:

2. julija;

3. temno rjavo rudeč, sočen, pri zorenju ob neugodnem vremenu rada razpoka;

4. lepa rast s široko odprto krošnjo;

5. lahka zemlja, humozna, gnojena;

6. občutljiva na dolgo zmrzlih tal in zgodnjo slano.

1. Schneiderjeva pozna hrustavka:

2. julij;

3. močno temno rdeč, debel;

4. močne rasti, pokončne, rodi obilno, a pozno;

5. srednje težka in ilovnata zemlja;

6. ni zahtevna.

Vse navedene vrste je poleg divje rasti zaslediti tudi v sadovnjkih v alpskem prostoru.

ČEŠNJA VOLJČJA, *Atropa belladonna*, norica:

Razhudniki, TK, GR, do 30 cm, normalno do 1 m - strupena;

maja, kimasti cvetovi posamič ali pa dva, spodaj zelenkasto rumena, zgoraj vijolčasto rjav;

listi pecljati, jajčasti neenako veliki, spodaj na stebelu premenjalni, zgoraj paroma, temno zeleni;

plod črna, svetla jagoda, za človeka strupena, tiči v cvetni časi; razširjajo jo kosi in drozgi z raznašanjem semena v blatu, ker jih ne prebivajo v celoti.

ČEŠPLJA, *Prunus domestica*, sliva:

Rožnice, SD do 6 m, PK;

aprila, zelenkasto belo, na kratkih pecljih po dva skupaj;

listi temnozeleni, jajčasti, napiljeni, poženejo skupaj z drobnimi cvetovi;

plod je jajčast, višnjevo slivast z tenko voščeno prevleko;

uporaben kot prehrana, posušen za kompote, tudi vkuhan za džeme (marmelade) ali pa namočen za žganje, poznano slivovko.

Pogosto gojena v sadnih vrtovih in ograjah vrtov ter okoli hiš in hlevov, vse do višina ca 1000 m; raste tudi na peščeni zemlji; tudi divja, le plod je drobnejši; divje na grobljah in ob potokih; prinešena iz Orienta v zgodnjem srednjem veku.

V teh dolinah in na teh pobočjih uspevajo rastline opisane na teh straneh

ČOBER, *Calamintha nepetoides*, gorska meta, drobnocvetna:

ustnatice, zelnata trajnica, do 50 cm ZR, AF

junija drobno modrikasto, vijolčasto ali belo v malih kobulih;

listi temnozeleni, jajčasti, nasprotni, iz pazduh novi poganjki, vejnati z listi in cvetnim nastavkom;

zdravilni so samo gornji deli s cvetnim nastavkom, posušeni in hranjeni v zaprti posodi. Uporablja se kot dišavnica pri kuhi, kot mešanica čaja pri prebavnih motnjah in izločanju vode, potenju.

Uspeva v kraških predelih Alp do višine ca 900 m, po suhih predelih med skalovjem. Vsebuje precej hlapnega olja, prijetnega vonja in dobrega okusa.

ČOBER NAVADNI, *Calamintha officinalis*:

ustnatice, zel trajnica, do 50 cm, GR, ZR;

junij, vijolčasto, kot gornji;

listi temno zeleni, grobo nazobčani;

rastlina v mešanici pomaga pri spolnih motnjah;

nahajališča v svetlih gozdovih, listnatih, kamnita obočja z malo zemlje, vse do višine 8 m.

ČRNILEC NAVADNI, *Melampyrum vulgatum* :

črno, GR, trajna zel do 45 cm;

junij - avgust, blede rumeni somerni cvetovi;

listi temni, zeleni, suličasti, iz listnih pazduh poženejo cvetovi;

raste v svetlih listnatnih gozdovih po vsej Sloveniji, v Alpah do višine ca 700 m.

ČISTEC, *Betonica officinalis* :

ustnatice, trajna zel, do 80 cm, GR, TK, ZR

julij - avgust, škrlatno rdeče, v klasu podobnem 10 cvetnem socvetju;

listi zeleni, jajčasti do suličasti, ob koncu nazobčani, pri dnu srčasto zajedeni, aromatični, pred cvetenjem zdravilni. Steblo štirirobo, srhkodlakavo;

kot čaj deluje proti protinu, ohromitvi, gomazenju, slabem obtoku krvi, vnetju sapnika, astmi, zgagi in živčni napetosti, pri vodenici in zlatenici z dodatkom medu;

raste v vlažnih redkih gozdovih, po suhih košenicah in sončnih pobočjih, do višine 700 m.

ČRNA META, *Marrubium vulgare* ;

ustnatice, dišeča trajnica, do 60 cm, TK, ZR.

junij - september, beli usnati, suhasto dlakavi;

listi sivo do temno zeleni, neenakomerno narezljani, nagubani, spodaj dlakavi, zgoraj goli;

kot čaj pri splošni slabosti in slabokrvnosti, jeternih, žolčnih in želodčnih vnetjih;

pusto groblje, suhi pašniki, pušče kraj potov, do višine 700 m.

Meta

ČRNA OGRŠČICA, *Brassica nigra*:

križnice, enoletnica, do 120 cm, TK, ZR;

junij - september, zlatorumeni v socvetju;

listi temno zeleni, vilasto nameščeni, spodnji nekoliko nacepljeni, ščetinasti, nazobčane krpe, gornji enostavni, suličasti, celorobi; steblo pri vrhu razraslo, pri dnu dlakavo, vretenasta korenika;

kot čaj pri prebavnih motnjah radi obolele sluznice želodca, zunanje kot kopel ali obkladki pri akutnih vnetjih dihal, revmiin protinu.

V zeli sta strupena glukozid in alkloid sinigrin in sinapin.

Raste kultivirana in podivjana ob rečnih bregovih, sipinah in pradiščih do višine ca 800 m. Pogosta.

ČRNI TRN, *Prunus spinosa*:

rožnice, trajnica, G do 3 m;

marec - maj, beli, sedeči;

listi zeleni, podolgasti, pri dnu zoženi v pecelj, nazobčani, sprva spodaj dlakavi, pozneje goli, stranske veje se končujejo s trni;

kot čaj iz cvetov pospešuje izločanje seča, zanesljivo odvajalo, krepča želodec kot primes čajni mešanici;

plod sprva zelen, po slani črn z sinje črno prevleko;

po pastih apnenčastih tleh, po mejah in ob poteh do višine ca 1000 m.

ČRNI ZOBNIK, *Hu soyamus niger*:

razhudniki, do dveletna rastlina, TK, ZR, ca 50 cm;

junij - oktober, rdečkasto rjavi ali zelenkasto rumeni v redkih socvetjih;

listi pernato deljeni, spodnji večji, proti vrhu vse manjši, temno zeleni do sivo zeleni, lepljivi, veliki in izjedeno nazobčani, spodnji pecljasti, gornji sedeči;

steblo umazano zeleno z lepljivimi dlakami;

cvetoča rastlina kot alkoholni izvleček ali zmleta v prah - samo zdravniški recept. Vsa rastlina je strupena;

raste ob poteh in v grmovju, ob robovih gozdov in na opuščeni grobljah, do višine ca 1000 m.

Artičoka

Domača ali njivska detelja

DETELJE, Papilionascae ali Oxalidaceae:

Na področju Alp uspeva toliko različnih vrst detelj, zato jih obravnavam ločeno, da se v splošnem seznamu ne porazgube. Predvsem polagam pažnjo na kultivirane in divje, samorasle rastline. Kultivirane so vse brez izjeme pod oznako TK, medtem ko bodo divje označene posebej vsaka po svojem bistvu opravljanja funkcije v vegetaciji, kar je potrebno radi boljšega pregleda, gleda na važnost rastline, ki je neobhodno potrebna za preživljanje človeka in živali; torej so tu označene detelje vseh vrst pod T(ravniška) K(kultura).

DOMAČA ALI NJIVSKA DETELJA, *Trifolium pratense sativum*:

metuljnica, trajnica, do 40 cm (dvoletnica);

junij, škrlatno rdeča do blede rdeča, tudi po drugi košnji;

listi travno zeleni, trojnati jajčaste oblike, rahlo nazobčani z zraslimi prilisti;

raste v šopih kot TK divje ali pa VK po njivah, kjer se običajno kosi trikratno, prvič kot seno, drugič kot otava, tretjič kot jurca;

zelo važna živinska prehrana, ki se ji polaga mešano z manj kalorično vrsto sena; uspeva vse do višine 1100 m, divja ali kultivirana. Suhega mraza ne prenaša, sicer pa je za področje Alp zelo primerna in pogosta kultura.

Švedska ali močvirska detelja

DIVJA ALI SAMORAŠČA TRAVNIŠKA DETELJA,

Trifolium pratense spontaneum:

metuljnica, TK, AF, triletnica, do 25 cm;

junij, julij; se lahko trikratno kosi;

listi in vse ostalo kot pri gornji;

odpornejša proti mrazu, uspeva po senožetih do višine ca 1100 m, kjer jo prekaša samo še

SVIŠKA SENOŽETNA DETELJA,

Trifolium pratense perenne:

z vsemi biološkimi svojstvi kot gornji dve, le da je odpornejša proti mrazu in manj rodna.

ŠVEDSKA, MOČ VIRSKA DETELJA,

Trifolium hybridum:

metuljnica, trajnica do 5 let, do 40 cm, TK, AF;

junij, bele cvetne glavice, spodaj rdečkasto nadahnjene;

listi temno zeleni, raste v šopih kot domača detelja, le da ji prijajo ilovnata in vlažna tla. Sušna tla ji ne prijajo, tudi pusta peščena ne. Uspeva tudi tam, kjer že odpove domača detelja, le da je dovolj vlage. Zato jo srečujemo tudi v višini do 1100 m kot samorodno, vendar manj izkoriščeno rastlino. V tej višini služi predvsem gorski divjadi, zlasti v času svoje mlade rasti.

Navadna lucerna ali nemška detelja

NAVADNA LUCERNA ali METELJKA ali NEMŠKA ali VEČNA
DETELJA, *Medicago sativa*:

metuljnica, 7-letna trajnica do 50 cm, VK, PK;

junij, temno vijoličasto vrh vejnatega stebela v grozdih;

listi trodelni, na koncu nazobčani, sicer celorobi;

raste v globoko gojeni zemlji, kultivirani, z mnogo sončne svetlobe, ne prenaša preveč podtalne mokrote, megle in hladnega podnebja v času cvetenja (junija).

Je izrazito krmilna rastlina, ki prednjači v preskrbi živine v alpskem svetu, bodisi presna ali posušena. Je tudi ena izmed detelj, ki je najbolj gojena in upoštevana za prehrano živine.

Seme lucerne je doma v Aziji, pri nas se je pridelovalo samo v okolici Ajdovščine in še to do predvojne, sicer pa uvažano skoraj z vseh celin, več ali manj uspešno za naše razmere tal in podnebja. Po letih trajanja ostanejo na rastiščih le še posamezni šopi, zemljišče za novo setev iste kulture ni več uporabno radi izčrpanosti.

Vse navedene kultivirane detelje uničujejo na svoji površini ostali plevel, njih samih pa se lotevajo deteljni paraziti kot deteljna predenica in pa pojalknik, ki se razbohotena uničujoče spravita posevek, ako se pravočasno ne uničita.

Na slabših zemljiščih pa zasledimo še razne vrste detelj bodisi gojenih ali samorodnih. Poznamo tudi:

RUMENO ali SRPKASTO LUCERNO, *Medicago falcata*,
pa PESČENASTO LUCERNO, *Medicago varia*:

obe spadata v družino metuljnic, trajnic, do 15 cm, TK, AF;
julija, rumeno do medlo rumeno, drobno
nizki listi, temno zelene barve, na stebelu s tremi srčastimi listi,
obalne oblike, na drobnem stebelcu;
med obema je majhna razlika (cvet).

HMELJNA LUCERNA ali RUMENA DETELJICE,

Medicago lupulina:

metuljnica, trajnica do 25 cm, TK, AF;
junij, rumeno v cvetni drobni glavici, vse isto kot gornji dve;
ločiti ju je le po semenu in trdoživosti. Dobro prenaša sušo in mraz,
kot taka je dobrodošla za melioracijo melišč v gorah, kjer jo turisti
često zamenjujejo z jarico (*Eranthis hiemalis*), ki pa cvete takoj za
snegom.

NOKOTA, NAVADNA ali ROŽIČKASTA,

Lotus corniculatus, in

NOKOTA, MOČVIRSKA, *Lotus uliginosus*

dve popolnoma enaki rastlini, ki ji nima skupno samo rastišče,
ujemata se v razporeditvi v

metuljnice, trajnice, 20 do 30 cm. TK, AF;

razlika med njima obstoja v koreninah in rasti; prva je šibkejša v
rasti, v koreninah pa krepkejša in z globljo rastjo, srčno korenino
ima močno razvito, medtem ko ima druga krepkeje razvita kratke
koreninice; le ta uspeva samo na močvirskem terenu, v Alpah samo
ob robovih stoječih voda do višine ca 700 m, prva pa seže tudi v
vršine do 1400 m, kjer družno s hmeljno lucerno služi kot
melioracijska rast.

Hmeljma lucerna ali rumena deteljica

Navadna ali rožičkasta nokota

UROČNIK ali **RANJAK**, *Anthyllis vulneraria*:

metuljnica, do 40 cm, trajnica, TK, AF;

julij, zlato žolte do bledikavot žolte na koncu kosmatih glavic cveta, terenu in času je primerno raznocveten; od drugih vrst se razlikuje po krepko razvitih pritlehnih listih, katerih končni so do 6 cm dolgi in 2 cm široki;

raste po suhih in pustih legah in tudi barnih peščeninah pri najhujši suši; mraza ne občuti, dobre zemlje se pa izogiblje; kultiviran daje samo eno košnjo.

ESPARZETA ali **TURŠKA DETELJA**, *Onobrychis sativa*:

metuljnica, trajnica do 7 let, TK, do 4 cm;

julij, bledikavo rdeč grozdičast cvet prve košnje;

listi temno zeleni, lihopernati, podolgasti z močnim stebлом;

globoke korenine ji dopuščajo tudi peščeno ali sušno zemljo; uspeva pa tudi na kamniti zemlji;

uspešna je le prva košnja, čeprav sta možni še dve, ki pa sta manj vredni; za naše kraje pride vpoštev le do višine ca 700 m, samorodno se ne pojavlja.

Pred in še nekaj časa po vojni so kmetje pogosto sejali na

Uročnik ali ranjak

Esparzeta ali turška detelja

nižinskih njivskih površinah manj vredne vrste detelj, večkrat radi kolobarjenja kulture, ki pa niso bile trajne rasti, tudi ne samosevne, a hitro rastoče. Take so bile:

LAŠKA ali RDEČA DETELJA, *Trifolium incarnatum*:

z običajnimi tripernatimi jajčastimi listi, rastočimi iz stebela, ki nosi na vrhu piramidasto klasasti cvet škrlatno rdeče barve, cvetoč že v maju in se enkratno zgodaj kosi; nižinska kultura v Alpah do višine ca 700 m; potrebuje dobro zemljo.

NJIVSKA ZLATA DETELJICA, *Trifolium agrarium*; in

VLAKNATA DETELJICA, *Trifolium filiforme*

se razlikujeta samo v listju in koreninah, ki so pri slednji daljše; jajčasti listi pa so ob koncu dlakavi; obe primerni za peščene terene, ki pa v drobni travni ruši že predstavljate nadležen plevel.

Takšne so tudi:

RUMENA MEDENA DETELJA, *Melilotus offoconalis* in

BELA MEDENA DETELJA, *Melilotus albus*, ki se pojavlja te že samoraslo na peščenih meliščih ali drsečih ilovnatih terenih in

tako utrjujeta tla. Cvet je neznaten in se razvije šele julija belo ali rumeno. Stebelca do 15 cm rasto v višino, listi pa so sivo zelene barve, drobni.

Poznamo pa še eno vrsto detelje, ki je omembe vredna in pogosta:

ZAJČJA DETELJA, *Oxalis ascetosella*:

zajčje deteljice, plazeča trajnica do 10 cm, GR, ZR;

april - maj, bel ali rožnato bel s tankimi vijoličastimi žilami;

listi svetlo zeleni, dolgopecljasti, pritlični podobni detelji, prijetno kislega okusa, uspeva po senčnatih in vlažnih gozdovih, tudi med grmovjem in ob robovih močvirij v nižinah do višine ca 800 m;

zdravilna kot čaj iz presne cvetoče rastline in korenike za čiščenje krvi, zoper gliste, proti zgagi, vnetju ledvic in drugim prebavnim motnjam; zunanje sok zoper zobne gnilobe in zdravilo za zastarane rane.

ZAJČJA DETELJICA, *Oxalis corniculata*:

zajčja deteljica, TK do 10 cm, AF;

maj, junij, drobno rumeno;

listi sivo zeleni, nekoliko kosmati na zgornji strani, sicer popolna podobnost z zajčjo deteljo;

raste v razpokah starih zidov, suhozidov in ob poteh povsod do ca 1200 m. Rastlina je v sili užitna kot solata.

S tem zaključujem nepopolni seznam deteljic na področju Alp in Karavank.

DEŽEN NAVADNI, *Heracleum sphondylium*:

kobulnice, trajna zel, do 12 cm, TK, GR, ZR;

junij - september, zelenkasto beli cvetovi v kobulih;

listi svetlo zeleni, veliki, dvojnopernati z napihnjeno nožnico, steblo poraslo s trdimi kosmatinami;

raste po mokrih travnikih, ob robovih gozdov, po nabrežjih vode, v nižinah do ca 700 m; zelo pogost;

kot čaj iz zelišča nabranega avgusta, ali korenike, proti mišičnim krčem in prebavnim motnjam v želodcu in črevesju.

DEŽEN, POLLINIJEV, *Heracleus Pollinianum*:

kobulnice, do 150 cm, trajna zel, najmanj dvoletna, TK, GR, AF;

julij - avgust, belo v kobulih;

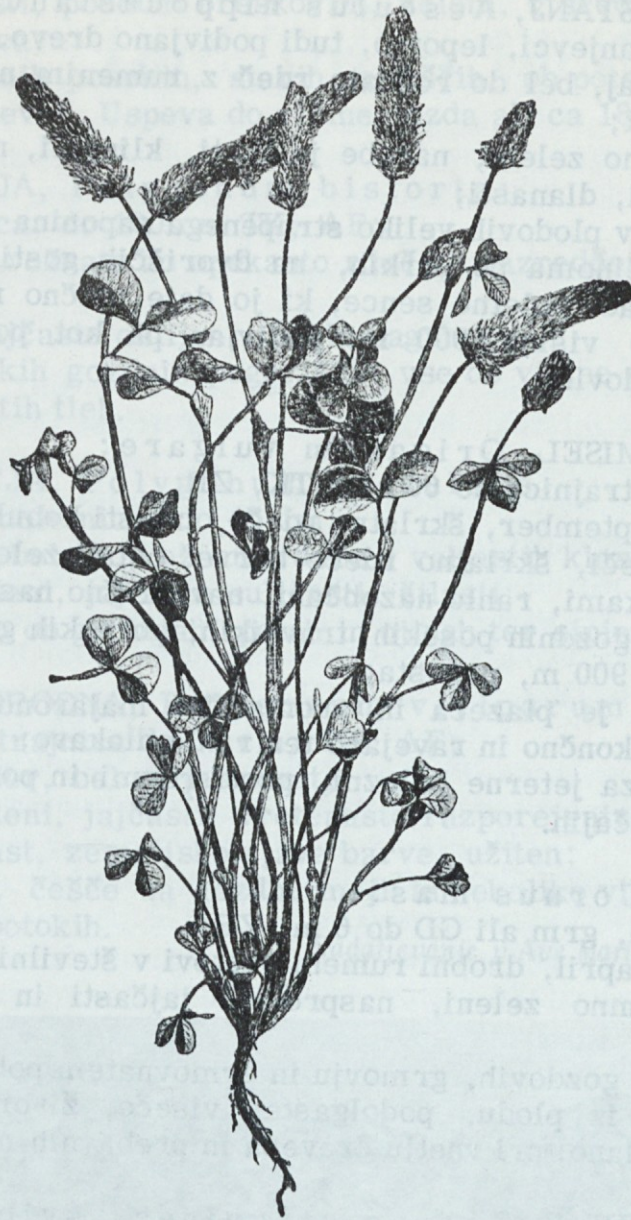
listi podobni listom navadnega dežna;

raste na gorskih vlažnih travnikih do višine ca 1200 m.

DIHNIK, *Sisymbium officinalis*, navadni dihnik:

križnice, enoletnica do 60 cm, TK, ZR;

Laška ali rdeča detelja

maj - oktober, rumeno, v pokončnem grozdastem socvetju;
listi pecljati, vijolčasto navdahnjeni, ob glavnem stebelu nekaj
parov podolgastih, nazobčanih in kopjasto ošiljenih, podobnost z
njevsko redkvijo, končni listi šilasto priostreni;
raste po nasipih, grobljah in ob poteh do višine ca 800 m;
kot čaj, presno nabrano zelišče pri vnetjih dihal, blaži krče,
proti vnetju mehurja in ledvičnih kamnih. Rastlina je pogosta.

DIVJI KOSTANJ, *Aesculus hippocastanum*:

divji kostanjevci, lepotno, tudi podivjano drevo, do 30 m;

april - maj, bel do rožnato rdeč z rumenim navdihom, stožast, pokončen cvet;

listi temno zeleni, narobe jajčasti, klinasti, neenako nazobčani, dolgo pecljati, dlanasti;

jeseni je v plodovih veliko strupenega saponina in gliko - zidov;

raste večinoma po parkih, na dvoriščih gostilen, pred javnimi zgradbami radi poletne sence, ki jo daje močno razvejana krošnja;

raste do višine 900 m; podivjan pa kot posamezno drevo v listnatih gozdovih.

DOBRA MISEL, *Origanum vulgare*:

ustnice, trajnica do 60 cm, TK, ZR;

julij - september, škrlatno rdeče, latasti kobuli koncem vejic;

listi sedeči, škrlatno rdeče barve, ostali zelenkasti, podolgasti, jajčasti s pikami, rahlo nazobčani, navzkrižno nasprotni;

raste na gozdnih posekih, travnikih, obronkih gozdov in v grmovju do višine za 900 m, pogosta;

korenina je plazeča in aromatično majaronovega vonja, steblo škrlatno, pokončno in ravejano ter rahlo dlakavo;

kot čaj za jeterne bolezni, proti revmi in potenju, kot kopel pri kožnih izpuščajih.

DREN, *Cornus mas*:

drenovci, grm ali GD do 6 m, ZR;

marec, april, drobni rumeni cvetovi v številnih kobulih;

listi temno zeleni, nasprotni, jajčasti in celorobi na koncu priostreni;

raste po gozdovih, grmovju in grmovnatem pobočju;

kot čaj iz plodu, podolgaste, viseče, živordeče slive nabrane pred prvo slano; pri vnetju črevesa in prebavnih motnjah.

DREN RDEČI, *Cornus sanguinea*, svib:

drenovci G ali TD, do 4 m, VK;

junij, belo v kobulih;

listni podobni drenu (*Cornus mas*);

raste podivjano ali umetno zasajen v parkih ali okoli hiš.

DRESEN, breskovolistna, *Polygonum persicaria*:

drenovci, TK, GR, AF, do 80 cm;

julij - september, rožnato, škrlatno rdeče do vijolčasto, redkeje belo, v gostih valjastih klasih, ki so spodaj hitreje cvetoči in dozorevajo proti vrhu; stebela, ki nosijo cvetove, so spodaj običajno rdečkaste barve;

listi so jajčasti, podobni breskovim, zeleni, v sredi z temno liso v obliki polumeseca;

raste na gozdnih posekih, starih meliščih, ob poteh, v jarkih in in na njivah kot plevel. Uspeva do višine gozda ali ca 1800 m.

DRESEN KAČJA, *Polygonum bistorta*:

dresni, trajnica, do 100 cm TK, AF;

maj - avgust; rožnato do opekasto rdeče z razredčenimi cvetovi v cvetnem klasu;

listi zeleni, jajčasto ošiljeni, rahlo nagubani;

raste po gorskih gozdnih pogoriščih vse do višine ca 1800 m, na peščenih in ilovnatih tleh.

DRESEN PTIČJA, *Polygonum aviculare*;

dresni, TK, enoletnica, do 40 cm;

maj - oktober, belo do rožnato rdeče v valjastih klasih, pokončnih;

listi temno zeleni, jajčasto suličasti, žilasti;

raste v nižinah ob grobljah, poteh in njivah ter sipinah.

DRESEN ŽIVORODNA, *Polygonum viviparum*:

dresni, nizka trajnica do 35 cm, TK, AF;

maj - september, bel valjast cvet;

listi temno zeleni, jajčasti, vretenasto razporejeni;

plod podolgovast, zemeljsko rjave barve, užiten;

raste redkeje, češče na gozdni meji in nekoliko vlažni zemlji in sicer ob gorskih potokih.

Nadaljevanje v Ave Maria Koledarju 1979

Prehodovci (v bližini Triglava)

SLOVENSKI DUHOVNIKI

AMBROZIC, Most Rev. Aloysius, 55 Gould St., Toronto, Ont. M5B 1G1, Canada
CURTIS, Most Rev. Elden, P.O.Box 1729 - 612 Harrison Ave., Helena, Mont.
59601 (po materi Slovenec)

RAUSCH, Most Rev. James, 400 E. Monroe St., Phoenix, Arizona 85004 (po
materii Slovenec)

BANDI, Rt.Rev.Bonaventure, osb, P.O.Box 351, Canon City, Colo. 81212

BAZNIK, Rev.Msgr.Louis, 11411 Detroit Ave., Cleveland, Ohio 44102

BUTALA, Rev.Msgr.Mathias, 416 No.Chicago St., Joliet, Ill. 60432

GNIDOVEC, Rev.Msgr.Albin, Box 104, Rock Springs, Wyo. 82901

KRISTANC, Rev.Msgr.Leo, 3700 No.Sutter St. Apt.108, Stockton,Calif. 95204

POPESH, Rev.Msgr.Bernard, 913 Juniper St., Brainerd, Minn. 56401

SCHERINGER, Rev.Msgr.Frank, 330 Oak St., Manistique,Mich. 49854

STARC, Rev.Msgr.Martin, P.O.Box 463, San Andreas, Calif. 95249

ZAPLOTNIK, Rev.Msgr.John L., D.C.L., St.Catherine's Hospital, 9th & Forest
Ave., Omaha, Nebr. 68108

ZAVBI, Rev.Msgr.Avgust, P.O.Box 93, Winnemucca, Nevada 89445

ZITKO, Rev.Msgr.Aloysius Zitko, 2620 Pleasant St., Oakland, Calif. 94602

ADAMICH, Rev.Albert, 520 W. 10th, Waukegan, Ill. 60085

BAYUK, Rev.Richard,cpps, Precious Blood Seminary, Liberty, Missouri 64068

BERAN, Rev.Ignace, P.O.Box 67, Arkdale, Wis. 54613

BLATNIK, Rev.Francis,sdb, 202 Union Ave., Paterson, N.J. 07502

BLENKUSH, Rev.Mathias J., Box 699, Glenwood Springs, Colo. 81601

BOGOLIN, Rev.Leonard,ofm, 9546 Ewing Ave., Chicago, Ill. 60617

BOHTE, Rev.Daniel, Our Lady Church, Estes Park, Colo. 80517

BORGOLA, Rev.Bonaventure,ofm, 8500 W.Cold Spring Rd., Greenfield,Wis. 53228

BOZNAR, Rev.Joseph, 6019 Glass Ave., Cleveland, Ohio 44103

BREZNIK, Rev.Aloysius, Box 273, Davenport,Wash. 99122

BREZNIKAR, Rev.Victor, 1018 So.Main St., Colfax, Wash. 99111

BRODNIK, Rev.Joseph, 17825 Libby Rd., Maple Heights, Ohio 44137

BROOKER, Rev.Richard,mm, Las Condes Casilla 162, Santiago, Chile

BURSHNICK, Rev.Francis,scj, Our Lady Church, Raymondville, Texas 78580

CAGRAN, Rev.Joseph,ofm, 1400 Main St., Lemont, Ill. 60439

CANJAR, Rev.John, 3050 Dahlia St., Denver, Colo. 80207

CAREK, Rev.Peter, 1500 Wauwatosa Ave., Wauwatosa, Wis. 53213

CASL, Rev.Joseph,cm, 611 Manning Ave., Toronto M6G 2W1, Ont., Canada

CEGLAR, Rev.Charles,sdb, Box 3304 Sta C, Hamilton L8H 7L4 Ont., Canada

CEGLAR, Rev.Stanley,sdb, Box 3304 Sta C, Hamilton L8H 7L4, Ont., Canada
CELESNIK, Rev.Joseph, 840 E. 222nd St., Euclid, Ohio 44123
CEPON, Rev.Dr.Ludwig, St.Vincent's College, Latrobe,Pa. 15650
CEPON, Rev.Michael, 6005 So.Marshfield Ave., Chicago,Ill. 60636
CERPICH, Rev.Richard, 3501 So.Lake Drive, Milwaukee, Wis. 53207
CHEMAZAR, Rev.Blase,ofm, 1400 Main St.,P.O.Box 608, Lemont, Ill. 60439
CIMPERMAN, Rev.Victor, 1558 Creighton Ave., Akron,Ohio 44310
CORNISH, Rev.Ronald, 9401 Mission Rd., Kansas City, Kansas 66206
CVELBAR, Rev.Joseph, 45 Prestley Rd., Bridgeville,Pa. 15017

DALEY, Rev.Neil,ofm, Chaplain U.S.Air Force
DEMSHER, Rev.Ferdinand, 223 - 57th St., Pittsburgh,Pa. 15201
DIMNIK, Rev.Martin,csb, Oxford, Great Britain
DOBERSEK, Rev.Ivan,sdb, 125 Centennial Parkway No., Box 3304 Stn C.,
Hamilton L8H 7L4 Ont., Canada

DOBNIKAR, Rev.Ivan, osb, 1005 Division St., Lisle,Ill. 60532
DOLSINA, Rev.John, 16 W. 5th Ave. No., Aurora, Minn. 55705
DOLSINA, Rev.Stanko, 1020 E. 8th St., Duluth, Minn. 55805

FALE, Rev.Richard, 8661 No. 76 Pl., Milwaukee, Wis. 53223
FERKULJ, Rev.Joseph, 117 No. 7th St., Quincy, Ill. 62301
FERYAN, Rev.Philip I.,ofm, 47 Young Ave., West Hindmarsh S.A.5007,Australia
FINK, Rev.John, St.Hugh Church, Coconut Grove, Florida 33133
FLAC, Rev.Philip,sdb, 960 So.Soto St., Los Angeles, Calif. 90023
FLAJNIK, Rev.Rudolph, o.carm., 6725 Reed Rd., Houston,Texas 77017
FOYS, Rev.Roger, 200 Rosemont Ave., Steubenville, Ohio 43952
FRANKOVICH, Rev.Frank, Our Lady Church, Coachella,Calif. 92236
FURLAN, Rev.William, 429 E.Allen St., Hudson, N.Y. 12534
FURLEY, Rev.Cyril, 3938 - 29th St., Long Island City, N.Y. 11101

GABER, Rev.Francis, St. Joseph's Church, Beroun, Minn. 55004
GERMOVNIK, Rev.Francis,cm, DeAndreis Seminary, Lemont, Ill. 60439
GODIC, Rev.Francis, 37950 Euclid Ave., Willoughby, Ohio 44094
GODINA, Rev.Mirko,ofm conv., R.R.2 St.Anthony's Center, Auburn,Ind. 46706
GOLE, Rev.Dr.Joseph, 7331 So.Lovers Lane Rd., Hales Corners, Wis. 53130
GOLOBIC, Rev.John, 56 Horn Blvd., Silver Bay, Minn. 55614
GRABRIAN, Rev.Joseph,osm, 100 James Blvd., Signal Mountain, Tenn. 37377
GRABRIAN, Rev.Victor,osm, 3549 Navajo St., Denver, Colo. 80211
GREBENC, Rev.Louis, Hamilton, Ont., Canada
GREGOR, Rev.Joseph,cm, St.Vincent's Church, Pampa,Texas 79065
GREGORY, Rev.Edmund, 207 So.Main St., Manteno,Ill. 60950
GROM, Rev.Lawrence,ofm, 536 Decker Ave., Johnstown, Pa. 15906
GYORKOS, Rev.Stefan, Calgary, Alberta, Canada

HABE, Rev.Robert, 1008 Amity St., Homestead, Pa. 15120
 HOBART, Rev.Raymond, 15519 Holmes Ave., Cleveland, Ohio 44110
 HODNIK, Rev.Emil, St.Bernard's Church, Abbotsford,Wis. 54405
 HOGE, Rev.Benedict,ofm, 1400 Main St., P.O.Box 608, Lemont, Ill. 60439
 HOGE, Rev.Thomas,ofm, 1400 Main St., P.O.Box 608, Lemont, Ill. 60439
 HORVATH, Rev.Francis, 1021 E. Yale, Ontario, Calif. 91764
 HORZEN, Rev.Bernard,osb, St.Bede's College, Peru, Ill. 61354
 HREN, Rev.Innocent,op, 505 W.Washington Blvd., Oak Park, Ill. 60302
 HRIBSEK, Rev.Aloysius, 750 Tahmore Dr., Fairfield, Conn. 06430

JAGER, Rev.Mathias, 4337 E.Whitman St., Tucson,Arizona 85711
 JAN, Rev.Ivan,cm, 739 Brown Line, Toronto M8W 3V7 Ont., Canada
 JAZBEC, Rev.Stanley, 680 So.Santa Fe St., San Jacinto, Calif. 92383
 JENKO, Rev.Alojzizj, 981 Castleton Ave., Staten Island, N.Y. 10310
 JENKO, Rev.Valerian,ofm, 311 Merrylands Rd., Merrylands, N.S.W., 2160
 Australia

JERASA, Rev.Francis, P.O.Box 438, Fowler, Kansas 67844
 JERETINA, Rev.Janez,cm, 405 Marie Anne Ave. E., Montreal, Quebec, Canada

KALCIC, Rev.Dismas,osb, St.Procopius Abbey, Lisle,Ill. 60532
 KAPUSHION, Rev.Marvin, 309 Madison St., Pueblo, Colo. 81005
 KARMANOCKY, Rev.Bernard,ofm, 1852 W. 22nd Pl., Chicago,Ill. 60608
 KAUSEK, Rev.John, 608 So.Court, Eveleth, Minn. 55734
 KLEPEC, Rev.George, 315 W. Illinois St., Wheaton, Ill. 60187
 KNIFIC, Rev.Francis,sdb, 2975 Independence Ave., New York, N.Y. 10063
 KOLARIC, Rev.Dr.Jacob,cm, St.Jakob im Rosental, Kamten, Austria
 KOPAC, Rev.John,cm, 739 Brown's Line, Toronto M8W 3V7 Ont., Canada
 KOPUSAR, Rev.Dr.Milan, Mt.Carmel Church, Ashton, Nebraska 68817
 KORBIC, Rev.Benno,ofm, 8500 W.Cold Spring Rd., Greenfield, Wis. 53228
 KOREN, Rev.Louis, 802 No.Jackson St., Milwaukee, Wis. 53202
 KOS, Rev.Joseph, 3200 Cold Spring Rd., Indianapolis, Ind. 46222
 KOSEM, Rev.Francis, 9205 Superior Ave., Cleveland, Ohio 44106
 KOSTELZ, Rev.Richard, SS. Mary & Joseph Church, Chebanse, Ill. 60922
 KOVACIC, Rev.Anthony, 632 Hillside Ave., Charlotte, No.Carolina 28209
 KOVACIC, Rev.Francis, Chaplain, U.S.Army
 KOZINA, Rev.Vladimir, 813 First St., Brentwood, Calif. 94513
 KRAINZ, Rev.Paul,sss, Church of Santa Cruz, Manila, Phillipines
 KRAJNIK, Rev.Paul, 1709 E. 31 St., Lorain, Ohio 44055
 KROTEC, Rev.A.I.,sdb, 2305 W.Superior St., Chicago, Ill. 60612
 KUZMA, Rev.George, St.Rose Church, Wilmington, Ill. 60481

LANGERHOLZ, Rev.Dr.Kalist,ofm,ssd, 5401 So.Cornell, Chicago,Ill. 60615
 LAURICK, Rev.Richard,csc, 1615 W.Diversey Parkway, Chicago, Ill. 60614
 LAVRIH, Rev.John, 706 E. 6th St., Kinsley, Kansas 67547

LEKAN, Rev. Joseph, sm, 2056 E. 107th St., Cleveland, Ohio 44106
LETONJA, Rev. Franc, cm, 739 Brown's Line, Toronto M8W 3V7 Ont., Canada
LIVOJEVIC, Rev. Ronald, Chaplain U.S. Navy
LOVRENCIC, Rev. Athanasius, ofm, 1400 Main St., P.O. Box, Lemont, Ill. 60439

MACEK, Rev. Rudolph, 300 Vanderbilt Ave., Brooklyn, N.Y. 11205
MADIC, Rev. Aloysius, ofm, 1400 Main St., P.O. Box 608, Lemont, Ill. 60439
MAIERLE, Rev. John, 5481 Dixie Hwy, Waterford, Mich. 48095
MAJHENIC, Rev. Pelagij, ofm, 1400 Main St., P.O. Box 608, Lemont, Ill. 60439
MALAVASIC, Rev. Roman, 416 No. Chicago St., Joliet, Ill. 60432
MARTELANC, Rev. Jost, Via Appia Nuova 884, 00178 Rome, Italy
MAVSAR, Rev. Joseph, Box C, East Helena, Mont. 59635

McGEE, Rev. Dominic, ofm conv., 540 Chestnut Ave., Trenton, N.J. 08611
MEJAC, Rev. Joseph, cm, 611 Manning Ave., Toronto M6G 2W1 Ont., Canada
MEJAK, Rev. Heliodore, 274 Orchard Ave., Kansas City, Kansas 66105
MELOVASICH, Rev. Frank, 211 W. 4th St., Duluth, Minn. 55806
MIHELIC, Rev. Francis, 826 E. Pattison St., Ely, Minn. 55731
MIHELIC, Rev. Francis, 127 Liberty St. So., Bowmanville, Ont., Canada
MIHELICH, Rev. Leopold, 4610 Pearl St., Denver, Colo. 80216
MUZIC, Rev. Anthony, 28700 Euclid Ave., Wickliffe, Ohio 44092

NACHTIGAL, Rev. Frederick, 430 Williamson Ave., Youngstown, Ohio 44507
NADRACH, Rev. Adolph, 534 W. Kilgore, Kalamazoo, Mich. 49001

OHMANN, Rev. Daniel, mm, P.O. Box 3058, Nairobi, Kenya
OKORN, Rev. Claude, ofm, 1852 W. 22nd Pl., Chicago, Ill. 60608
OKORN, Rev. Dusan, Box 228, Stevensville, Montana 59870
OMAN, Rev. Edwin, Rt. 4, Foley, Minn. 56329
OZIMEK, Rev. Joseph, 1263 Shannon Ave., Barberton, Ohio 44203
OZIMEK, Rev. Norbert, osb, 2900 East Blvd., Cleveland, Ohio 44104

PAIK, Rev. Francis, 840 E. 222nd St., Euclid, Ohio 44123
PAKIZ, Rev. Rudolph, 326 2nd St., Nashwauk, Minn. 55769
PECOVNIK, Rev. Karel, St. John Nepomuk Church, Lowry, Minn. 56349
PERCIC, Rev. Joseph, Millerville, P.O. Brandon, Minn. 56315
PERKOVICH, Rev. Frank, Box 586, 305 Adams Ave., Eveleth, Minn. 55734
PETERNEL, Rev. Warren, ofm, 701 E. Pyron Rd., San Antonio, Texas 78214
PETRASIC, Rev. Martin, St. Patrick's Church, Elkhorn, Nebraska 68022
PEVEC, Rev. Edward, 6019 Glass Ave., Cleveland, Ohio 44103
PIERCE, Rev. Justin, sds, Holy Family College, Rt. 1, Manitowac, Wis. 54220
PIRC, Rev. Joseph, P.O. Box 700, Underwood, North Dakota 58576
PIZMOHT, Rev. Louis, 8560 Mentor Ave., Mentor, Ohio 44060
PLANINSEK, Rev. Henry, cssp, 804 Ruiz St., San Antonio, Texas 78207
PLAZAR, Rev. Ivan, cm, 95 McDonald Avenue, Winnipeg, Manitoba R3B 0J3

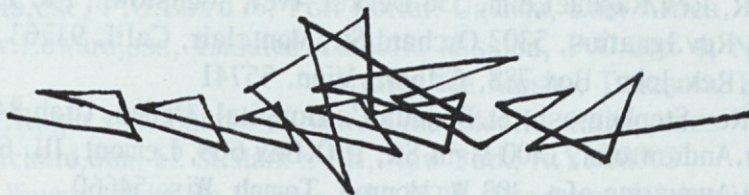
PLESETZ, Rev.Gerald, St.Cecilia Parish, Tustin,Calif. 92680
 PLEVNIK, Rev.Joseph,sj, Loyola College, Montreal, Quebec, Canada
 POTOCHNIK, Rev.Aloysius,osb, P.O.Box 351, Canon City,Colo. 81212
 PRAH, Rev.John,ocd, 109 W. 6th St., Erie, Pa. 16501
 PRIMOZIC, Rev.Robert, o carm, St.Patrick's Church, Niagara Falls,Ont.,Canada
 PROSEN, Rev.Dr.Anthony,ph d, 2300 W.Jackson St., Muncie, Ind. 47303
 PUHL, Rev.Dennis, 307 So. 3rd St., Virginia, Minn. 55792
 PURPORA, Rev.Joseph,ofm, 536 Decker Ave., Johnstown,Pa. 15906

 REBOL, Rev.Anthony, 15519 Holmes Ave., Cleveland, Ohio 44110
 REBOL, Rev.Francis,mm, 120 San Min Rd, 1st Sect., P.O.Box 149, Taichung,
 Taiwan, Formosa
 RELIC, Rev.John, Chaplain U.S.Marine Corps
 REPENSHEK, Rev.Wayne, 5960 W.Loomis Rd., Greendale,Wis. 53129
 RINK, Rev.Louis,csc, P.O.Box 176, Fort Portal, Uganda, East Africa
 ROBERTS, Rev.Edward,sss, Endulen Catholic Mission, P.O.Box 4, Ngorongoro
 Crater Via Arusha, Tanzania, East Africa
 ROBERTS, Rev.Ralph,sss, Church of Santa Cruz, Manila, Philippines
 ROGAN, Rev.Richard,ofm, 62 St.Mark's Pl., New York, N.Y. 10003
 RUCHGY, Rev.Wayne, 6940 No.Inkster Rd. 212H, Dearborn Heights,Mich.48127
 RUPAR, Rev.Aloysius,
 RUS, Rev.Gabriel,sm, 300 College Park, Dayton, Ohio 45409

 SAVINSHEK, Rev.Stefan,ofm conv., Box 411, Marble, Minn. 55764
 SCHWAB, Rev.Alan,osb, P.O.Box 351, Canon City, Colo. 81212
 SCHWEIGER, Rev.Francis, 330 E. 3rd St., Duluth, Minn. 55805
 SEDLAR, Rev.Daniel,ofm, 536 Decker Ave., Johnstown, Pa. 15906
 SELISKAR, Rev.Donald,sj, 175 W. Ira Ave., Rogers City, Mich. 49779
 SELLAK, Rev.Jerome,ofm, 8500 W. Cold Spring Rd., Greenfield, Wis. 53228
 SESEK, Rev.Dr.Raphael,ofm,ph d., Route 3, Box 577, Duluth, Minn. 55803
 SETNICAR, Rev.Dr.Mathew,ph d.,dd, 1210 So. 61 St., Milwaukee, Wis. 53214
 SIMCIC, Rev.Joseph,sdb, 6019 Glass Ave., Cleveland, Ohio 44103
 SKUMAVC, Rev.Franc, 739 Phillip Murray Ave., Oshawa L1J 1J2 Ont., Canada
 SKUMAVC, Rev.Michael, 2002 Minnesota Ave., Duluth, Minn. 55802
 SLAPSAK, Rev.Julij, 6019 Glass Ave., Cleveland, Ohio 44103
 SMERKE, Rev.Francis,osc, 121 W.Texas St., Gen.Del., Marfa, Texas 79843
 SMERKE, Rev.Joseph,osc, Box 789, Hastings, Nebraska 68901
 SMOLEY, Rev.Rudolph, 320 Henderson Ave., Washington, Pa. 15301
 SNOJ, Rev.Joseph, 12704 Foothill Blvd., Etiwanda, Calif. 91739
 SODJA, Rev.Max Sodja, 9133 Hammock Lake Dr., Miami Beach,Florida 33156
 SOKLIC, Rev.Sebastian,tor, Chaplain, U.S.Air Force
 SOKLICH, Rev.Anthony,cm, 1300 So.Steele St., Denver,Colo. 80210
 SPEHAR, Rev.George, 424 W. 2nd St., Leadville, Colo. 80461
 SPENDOV, Rev.Dr.Vendelin,ofm,mus.d., 9546 Ewing Ave., Chicago,Ill. 60617

SREBERNAK, Rev.Frank, 2050 Calumet Ave., Calumet, Mich. 49913
 STALZER, Rev.David, 416 No.Chicago St., Joliet, Ill. 60432
 STARESINIC, Rev.Edbert, o cam, 6725 Reed Rd., Houston, Texas 77017
 STARESINIC, Rev.Nicholas, o cam, 6725 Reed Rd., Houston, Texas 77017
 STAUDOCHAR, Rev.Walter, cssp, 148 Monastery Ave., Pittsburgh, Pa. 15203
 STEFANICH, Rev.Edward, 779 So. York St., Elmhurst, Ill. 60126
 STEPANICH, Rev.Dr.Martin, ofm, s.t.d., 1400 Main St., P.O.Box 608, Lemont, Ill.
 60439
 STERBENTZ, Rev.Ralph, St.Bruno's Church, Nadeau, Mich. 49863
 STERK, Rev.Francis, 460 E. 321 St., Willowick, Willoughby, Ohio 44094
 STERLE, Rev.Alois, Rom Kath Pfarramt, 2181 Dobermannsdorf N O, Austria
 STONICH, Rev.Raymond, 164 No.Oakwood Ave., West Chicago, Ill. 60185
 STOPAR, Rev.Dr.Anton, 1250 Wyoming Ave., Reno, Nevada 89503
 STRAGISHER, Rev.Henry, 116 So.Washington St., Berkeley Springs, Va. 23523
 STRAGISHER, Rev.Raphael, ofm, 536 Decker Ave., Johnstown, Pa. 15906
 STRANCAR, Rev.Ignatius, 5303 Orchard St., Montclair, Calif. 91763
 SUSTARSIC, Rev.John, Box 788, Gilbert, Minn. 55741
 SUTRICK, Rev.Stephen, osb, St.Benedict's Hospital, Ogden, Utah 84535
 SVETE, Rev.Andrew, ofm, 1400 Main St., P.O.Box 608, Lemont, Ill. 60439
 SVETE, Rev.Augustine, ofm, 303 W. Monroe, Tomah, Wis. 54660
 SVETE, Rev.Bartholomew, P.O.Box 936, Lusk, Wyoming 82225
 TARMAN, Rev.William, Sacred Heart Church, Urbank, Minn. 56361
 TERDINE, Rev.Richard, 32 So.First St., Duquesne, Pa. 15110
 TKALEC, Rev.John, 960 So.Soto St., Los Angeles, Calif. 90023
 TOMC, Rev.Victor, 15519 Holmes Ave., Cleveland, Ohio 44110
 TRAVNIKAR, Rev.Rock, ofm, 2304 Lower Huntington Rd., Fort Wayne, Ind. 46819
 TRPIN, Rev.Thaddeus, ofm, 386 Geneva Ave., Highland Park, Mich. 48203
 TURK, Rev.Francis, 4935 Yonge St., Willowdale, Ont., Canada
 TURK, Rev.Lawrence, ocso, Monastery of the Holy Ghost, Conyers, Ga. 30207
 URBIC, Rev.Rudolph, Parkers Prairie, Minn. 56361
 VALENTIN, Rev.Basil, ofm, 19 A'Becket, Kew, Melbourne, Victoria, Australia
 VARGA, Rev.Joseph, 3547 E. 80th St., Cleveland, Ohio 44105
 VIRANT, Rev.Ludwig, 17617 Schenely Ave., Cleveland, Ohio 44119
 VOGRIN, Rev.Joseph, St.William's Church, Parkers Prairie, Minn. 56361
 VOVK, Rev.Joseph, P.O.Box 266, Emily, Minn. 56447
 VOVKO, Rev.John, 6753 State Rd., Cleveland, Ohio 44134
 VUKSINIC, Rev.Anthony, 22 Golden Blvd. E., Welland L3B 1H4 Ont., Canada
 WEBER, Rev.Albin, 46 Maple St., Spencer, Mass. 01562
 WOLBANG, Rev.Charles, cm, 131 Birchmount Rd., Scarborough MIN 3J7 Ont.,
 Canada

YAKES, Rev. William, 9555 St. Mary's Ave., Detroit, Mich. 48227
YELENC, Rev. Joseph, tor, St. Francis Monastery, Loretto, Pa. 15940

ZAGAR, Rev. Janko, op, 5890 Birch Ct., Oakland, Calif. 94618
ZAGORC, Rev. Francis, csc, 1584 Creighton Ave., Akron, Ohio 44310
ZAGORC, Rev. Thomas, sss, 20 D'Olier St., Dublin, Ireland
ZARNICK, Rev. Ralph, 4940 Broadview Rd., Cleveland, Ohio 44109
ZDOLSEK, Rev. Alojz, Rt. 2, Parkers Prairie, Minn. 56361
ZELEZNIKAR, Rev. Michael, 542 Crosat St., LaSalle, Ill. 61301
ZORE, Rev. Richard, 1210 E. Main St., Plainfield, Ind. 46168
ZORMAN, Rev. Fortunat, ofm, 1400 Main St., P.O. Box 608, Lemont, Ill. 60439
ZRNEC, Rev. Anthony, cm, 611 Manning Ave., Toronto M6G 2W1 Ont., Canada

VSEBINA - AVE MARIA KOLEDAR 1978

* Koledarski del	
* Zapovedani prazniki v ZDA - Narodni (državni prazniki)	4
* Glavni premakljivi prazniki	4
* Meseci	5
* Spremembe svetniških godov	17
* Svetniški godovi po rimskem misalu	20
* Friderik Baraga - naš rojak, naš zgled - dr. Joze Gole	25
* Pridiga na Baragov dan - Rev. Victor Tomc	33
* Benkovič - Verwyst	41
* Irenej Friderik Baraga - Benkovic	42
* Dostavek (pismo Antonije) - Steska	49
* Voditelj v bogoslovnih vedah poroča o Verwystovi knjigi - Benkovic	52
* Baraga uči - F.	58
* O sodbi - Spomin - pesmi - Karel Mauser	63
* Nekaj o velikanih - Valentin Potocnik	64
* Otok sonca - Valentin Potocnik	66
* Ko je sonce še vzhajala na zahodu - Valentin Potocnik	68
* O Grku Apoloniju - Presenetljivi dogodki - Valentin Potocnik	71
* Flora v Julijskih Alpah in Karavankah - Triglavski	73
* Slovenski duhovniki	114

Ave Maria - Lemont - Illinois